

Rapport annual 1985 : Lia Rumantscha

Autor(en): **[s.n.]**

Objektyp: **Group**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **99 (1986)**

PDF erstellt am: **11.09.2024**

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern. Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Rapport annual

1985

LIA RUMANTSCHA

Aspects da la lavur rumantscha 1985

da Toni Cantieni, parsura LR

L'onn 1985 dastga ir en las annalas da la LR sco onn giubilar «2000 onns Retoromania». En tut las valladas rumantschas han ins sa regurdà da quest eveniment cun festivitads ed occurrenzas impressiunantas. Ellas tuttas èn stadas caracterisadas dad ina gronda e seriusa lavur da preparaziun che ha manà senza excepziun al success giavischè. Ins n'ha betg be vulì marcar quest term istoric «2000 onns Retoromania», mobain er s'occupar cun la situaziun actuala e cun l'avegnir dal rumantsch. La gronda bunaveglia ch'ins ha pudì constatar da tuttas varts è in garant per l'engaschament da noss pievel er en l'avegnir. Quai saja constatà cun il duaivel sentiment d'engraziament. Per la fin d'in onn commemorativ less jau engraziar cordialmain a nossas uniuns rumantschas en il Grischun ed a la Bassa, a la suprastanza ed al cussegl da la LR, als collavuratur regiunals ed a tut ils collavuratur e collavuratur dal secretariat. In spezial engraziament admitt jau als dus commembers da suprastanza ch'èn extrads per la fin da l'onn da nossa executiva:

signur Flurin Bischoff, Caira/Sent e
signur Isidor Winzap, Caira/Falera.

Lescha federala da publicaziuns

En connex cun la revisiun da la Lescha federala da publicaziuns èsi reussì d'incorporar in nov artitgel che dat a la confederaziun la pussaivladad da publitgar leschas federalas e conclus federals er en rumantsch. Il Cussegl federal decida da cas en cas, tge publicaziuns che dessan vegnir stampadas mintgamai en rumantsch. Avant che prender talas decisiuns consultescha el la Regenza grischuna.

Cun questa lescha nova, la quala è dacurt er vegnida approvada dal Cussegl dals chantuns, ha la Confederaziun stgaffi la basa legala per edir publicaziuns rumantschas sin custs da la Confederaziun.

*Moziun per in nov artitgel constituziunal per la promoziun
dal rumantsch (Art. const. 116, alinea 1 e 2)*

Per la fin da la sessiun da stad 1985 ha cusseglier naziunal Martin Bundi (l'actual president dal Cussegl naziunal) inoltrà ina moziun cun il suandant cuntegn:

1. Il tudestg, franzos, talian e rumantsch èn ils linguatgs naziunals da la Svizra. La confederaziun sustegna en collavuraziun cun ils chantuns pertutgads mesiras per il mantegniment dals territoris da linguatg tradiziunals cun minoritads periclitadas.
2. Sco linguatgs uffizials vegnan declerads il tudestg, il franzos ed il talian. Per l'execuziun da dretg federal en il territori rumantsch èsi da resguardar il rumantsch commensuradamain. (Bundi, Aliesch, Bühler, Cantieni, Columberg)

Questa moziun è vegnida sustegnida da tut ils parlamentarischuns en las chombras federalas. Il Cussegl federal ha acceptà questa moziun, la quala è vegnida approvada dal Cussegl naziunal senza opposiziun. Ussa è la moziun sin la glista da tractandas dal Cussegl dals chantuns. La cumissiun parlamentara dal Cussegl dals chantuns ha previs ina seduta en il Grischun ils 9 e 10 da matg 1986. La Lia rumantscha vegn er ad esser preschenta e vegn a gidar ad organisar questa seduta e preschentar ils problems da nossa minoritad linguistica.

Decisiun dal Cussegl grond l'atun 1985

Cun gronda satisfaziun avain nus prì conuschientscha dal conclus dal Cussegl grond dal chantun Grischun dals 30 da settember 1985 da dar a la Lia rumantscha ed a la PGI ina contribuziun annuala supplementara da 100 000.— francs. La LR aveva da sia vart fatg ina istanza a la Regenza grischuna per stgaffir in nov post da documentaziun e d'infurmaziun. Questa contribuziun a la LR ed a la PGI vegnan prendidas or da la contribuziun da 3 milliuns francs da la Confederaziun, tenor lescha federala dals 24 da zercladur 1983. La Regenza grischuna vuleva dentant sutmetter la contribuziun da 100 000.— francs a la LR al referendum facultativ. Suprastanza e cussegli da la LR han opponì a quest proceder. Sin proposta da la cumissiun parlamentara ha il Cussegl grond decidì en il senn da l'istanza da la LR e da la PGI. Nus vulessan engraziar al Cussegl grond per questa gista interpretaziun da la lescha federala dal zercladur 1983, la quala è ida en vigur il prim da schaner 1984.

Il conclus dal Cussegl grond dals 30 da settember 1985 va en vigur il prim da schaner 1986.

Tut questas activitads e decisiuns en il Parlament federal e chantunal èn d'eminenta impurtanza per il mantegniment e per la promoziun da linguatg e cultura. Quai vala principalmain er per il Cussegl grond, e nus lain esser engraziaivels a noss deputads per l'agid ch'els dattan a nus. Bliers dad els èn dal medem temp engaschads en las *instanzas communalas*, nua ch'els èn confruntads mintga di cun ils problems dal rumantsch. En ina gronda part da noss cumins e vischnancas pon ins constatar in viv engaschament per la tgira da noss linguatg e da nossa cultura.

Scuntrada a Savognin dals 4 als 11 d'avust 1985

En il center da las festivitads «2000 onns Retoromania» è senza dubi stada la scuntrada da Savognin dals 4 fin ils 11 d'avust 1985.

L'eco che questa scuntrada ha chattà è stà impressiunant. Igl è reussì da sensibilisar il pievel svizzer per la situaziun e per ils problems da la Rumantschia. Tranter ils Rumantschs è vegnì manifest il bun spiert da famiglia. Ils meds da massa han grond merit vi dal success da questa entupada d'ina minoritad linguistica. Ins ha er renconuschì da bleras varts la necessitad dal stadi da s'engaschar effezientamain per la promoziun dal rumantsch en tut las domenas: famiglia, scola, baselgia, meds da massa, administraziun, cultura ed economia.

La scuntrada da Savognin ha senza dubi er dà novs impuls per diversas activitads. Uschia è tranter auter er vegnida discutada la dumonda da la pressa rumantscha. Nus essan conscients da l'impurtanza da nossas gasettas rumantschas existentas. Ensemen cun radio e televisiun ha la pressa ina funcziun particulara per la tgira da nossa cultura. Ord quest motiv èsi necessari da francar l'existent e da tschertgar novas furmas d'infurmaziun sin la basa da quai che ha servì enfin ussa. La realisaziun dal project per ina gasetta rumantscha quotidiana dovra temp. Oravant tut sto uss vegnir francada la basa finanziaria per quest project. Nus pensain quà en prima lingia ad in engaschament davart la Confederaziun ed il Chantun. L'idea d'ina gasetta rumantscha quotidiana è fascinanta e duess vegnir manada ad ina realisaziun. Ils organs da la Lia rumantscha discuteschan actualmain cun ils editurs e redactors da las gasettas rumantschas, qualas mesiras ch'èn da prender per ina emprima fasa d'ina gasetta interrumscha. Las intervenziuns tar questas dumondas davart dal Cussegl federal dr. Leon Schlumpf e davart dal president da la Regenza grischuna per 1985, dr. Donat Cadruvi, a Savognin èn encuraschantas.

Betg main impressiunant è stà il pled dal president da la Confederaziun, dr. Kurt Furgler. Nus dastgain attestar a la scuntrada 1985 a Savognin ina impurtanza particulara e vuessan er quà engraziar cordialmain a tut quels che han contribuì en ina moda u en l'otra a questa entupada dal pievel rumantsch.

Rapport da lavur LR 1985

elavurà dals divers posts da lavur

La suprastanza ha salvà 23 sedutas e dilucidà 186 tractandas, il cussegl 3 sedutas cun 16 tractandas. La radunanza da delegad(a)s è sa radunada ils 4 d'avust a Savognin ed ils 13 da december a Cuira. A chaschun da questa radunanza han las elecziuns per il trienni 1986 fin 1988 gì lieu. Sulettas midadas: dr. Giusep Capaul daventa successur dad Isidor Winzap, dr. Jon Nuotcla daventa successur da Flurin Bischoff en la suprastanza LR.

Quest *rapport da lavur* è sincronisà cun il *program da lavur LR 1985* e resumescha sut ils titels e las cifras dal program l'acziun prestada effectivamain.

1. Uniuns afiliadas / Collavuratur regionalas

1.1. Las uniuns afiliadas èn vegnidas consultadas en scrit u a bucca per diversas decisiuns e dumondas (scolaziun da creschids, revisiun dals tschentaments, posiziun conc. repartiziun da las contribuziuns federalas, concept post da documentaziun ed infurmaziun (SRR), dumondas da pressa e.a.). Ils suprastants LR han prendì part a seduats da las uniuns regionalas; parsura u secretari èn stads preschents a radunanzas da las uniuns afiliadas.

1.2. Las contribuziuns a las uniuns regionalas èn vegnidas pajadas il mars, contribuziuns supplementaras a basa da dumondas e rapports, surtut per occurrenzas en connex cun ils «2000 onns Retoromania», per ediziuns, rumantschaziuns e teater.

1.3. – 1.6. Ils collavuratur regionalas han discutà en sedutas communablas regularas cun il secretari e 2× cun l'entira suprastanza las prioritads

ed ils detagls da lur lavur (guarda rapport coll. reg.). La suprastanza ha decidì contribuziuns spezialas per l'UdG (Festa ladina, ediziuns), per la Romania («2000 onns» a Vella, Lumbrein, Uors, Rabijs, Falera e Donat) per l'URS (Pagina da Surmeir, rumantschaziuns a Savognin) e per la Renania (commemoraziun da Gian Fontana, «2000 onns» a Flem e Donat, Casa paterna). Cun ina contribuziun speziala sur Renania e Romania èn ediziuns ecclesiasticas vegnidas sustegnidas. En connex cun la «Scuntrada dal pielvel rumantsch» a Savognin han ils parsuras da las uniuns affiliadas fatg part al comité da patrunadi.

1.7. Las discussiuns per reactivar ina «Uniun rumantscha a Cuir» n'han anc betg purtà fritgs, perquai ch'ils Rumantschs a Cuir sa sentan bain integrads en las uniuns regionalas existentas ed en las uniuns rumantschas a Cuir (chors, gruppaziuns regionalas e.a.) e na demussan betg in basegn spezial per ina uniun specifica.

2. Scolaziun e furmaziun

Scolinas

2.1. Sustegn spezial per scolinas en situaziuns specificas, impurtantas per il mantegniment dal linguatg, ha Veulden/Sched retratg.

En Engiadina ha dunna Anny Tscharner - Tschander ed en Surselva ha dunna Josefina Candrian - Casutt cumenzà la lavur sco cussegliastras da scolinas. Uniuns purtadras da scolinas, las mussadras e la pressa èn vegnidas infurmadas da quest servetsch da la LR. La lavur en quest sectur chaschuna tschertas difficultads, na siond questa cussegliaziun betg prevesida en la lescha chantunala da scolina. Gist en lieus cun difficultads linguisticas spezialas sa mussa la lavur difficila.

Cun las mussadras mantegnan er ils collavuradors regional contact; a la radunanza da la Cuminanza da mussadras rumantschas CMR (che ha organisà a Laax ina dieta da lavur da 2 dis) è il secretari sa participà. La CMR presta en autonomia ina gronda lavur d'infurmaziun e d'integraziun per las mussadras rumantschas.

La scolaziun supplementara da las mussadras vegn organisada da la CMR, surtut dentant er dal post chantunal ed en discussiun cun la direccura dal seminari da mussadras chantunal, partiziun rumantscha.

Las scolinas da Cuir èn vegnidas frequentadas:

1984/85 da 11 scolarets ladins e 19 scolarets sursilvans,

1985/86 da 13 scolarets ladins e 14 scolarets sursilvans.

Sco successura per dunna Anna Tina Campell vegn dunna Andreetta Nogler da Ramosch elegida sco mussadra per la scolina ladina. Il chantun paja 2 × 2000.— fr. per la disposiziun da las scolinas sco scolinas d'exercizi per il seminari. Per novs meds da lavur en scolinas ha lavurà dunna Anna Tina Campell — ensemen cun ina grupp da mussadras en Engiadina. Emprimas emprovas èn en consultaziun. Curs «mamma ed uffant» (per l'assimilaziun) han gì lieu en Engiadin'ota. Per quella regiun è la dumonda d'in engaschament da la LR per las prescolinas (gruppas da gieu) vegnida discutada.

Per l'instrucziun rumantscha en il seminari da mussadras vegnan translaziuns procuradas sco basa per la preparaziun da meds d'instrucziun. En ina discussiun cun la cumissiun d'educaziun chantunala han parsura e secretari preschentà dumondas da la scolaziun en territoris fermamain germanisads ed en il seminari da mussadras. Conc. il «dumber regressiv da las annunzias per il seminari da mussadras chantunal» ha la suprastanza prendì posiziun ad in scriver dal departament d'educaziun. Il dumber da ca. 10. mussadras novas per onn duess tenor experientscha bastar. In augment da la quantidad na dastga ir a quint da la qualidad da la scolaziun. Ils basegns per in augment stuessan vegnir eruids tras discussiuns cun entruidaders da professiun ed a basa d'analisi statisticas detagliadas.

Scolas fundamentalas tudestgas

2.2. Suenter discussiun ed a basa d'ina istanza ha la citad da Cuira decidì d'adattar la contribuziun per la scolaziun da rumantsch facultativa en las scolas a Cuira a la chareschia. L'instrucziun na po dentant betg vegnir integrada en il rom general da l'urari da l'entira citad per motivs da coordinaziun e da princip.

Cun engaschads en las vischnancas Domat, Razén, Flem, Glion, Brauvogn ed Alvagni èn vegnidas discutadas pussaivladads per l'instrucziun rumantscha.

La dumonda da la situaziun en scolas al cunfin da linguatg vegn integrada en ina retschertga dals collavuratur regionalis en il decurs dal 1986.

Scolas fundamentaias rumantschas

2.3. La suprastanza ha inoltrà in'istanza a la Regenza chantunala cun la dumonda d'evaluar e d'analisar detagliadamain la situaziun da linguatg

en vischnancas fermamain germanisadas e da prender las mesiras adattadas per ina scolaziun optimala en quels lieus (elavuraziun d'in model coerent per ina scola bilinga). Questa dumonda è er vegnida discutada en ina seduta cun la cumissiun chantunala d'educaziun.

L'instrucziun da franzos a basa dal rumantsch resta in postulat da la LR per scolas secundaras rumantschas.

Il barat da classas tranter las regiuns rumantschas è vegnì discutà cun diversas scolas/magisters. Emprims barats d'aventan realitad en il decurs dal 1986! — La suprastanza ha er prendì posiziun davart la revisiun parziala da la lescha da scola.

Scolas professiunalas

2.4. Per la Surselva è il med d'instrucziun Rutz vegnì adattà per part tenor l'ultima ediziun. In med d'instrucziun «Economia» è vegnì translata e preparà per l'ediziun.

Las discussiuns per in «obligatori miaivel» (scolar(a)s che vegnan da scolas rumantschas frequentan da princip l'instrucziun da rumantsch) cuntinueschan. En la scola professiunala a Samedan sa cumprova ina soluziun cun resguard relativ dal rumantsch. La situaziun dal rumantsch en las scolas mercantilas resta nuncuncontentaivla. Il secretari ha fatg part d'ina gruppa da lavur per ina scola media da diplom, cumbinada evtl. cun ulteriurs tips da scola, en Surselva (Glion).

Al Plantahof vegn instrui rumantsch en 3 gruppas tenor idiom (2 uras/emna). Il rumantsch vegn reconuschì sco rom d'elecziun obligatori per ils Rumantschs. Il postulat per in «incumbensà» per il rumantsch ed ils Rumantschs al Plantahof resta.

Scolas medias

2.5. L'emprima part da la «Istorgia da la litteratura rumantscha per scolas medias» (origins fin reformaziun) da G. Deplazes è vegnida lecturada, messa en rumantsch grischun (texts da punt) e tramessa en consultaziun als magisters da rumantsch en scolas medias. La lavur cuntinuescha.

L'organisaziun da curs da perfecziun per ils magisters da rumantsch è vegnida surdada als scolasts che s'organiseschan e lavuran ensemen cun la CPS/WBZ, Lucerna. Il postulat per la reconuschientscha dal rumantsch sco linguatg equivalent ad auters linguatgs che quintan per l'access a las universitads resta.

En pliras discussiuns en suprastanza, cun exponents da la PGI e cun la cumissiun predeliberanta dal seminari scolastic è vegnida discutada la dumonda dal rumantsch per Na-rumantschs sco rom d'elecziun obligatori sper il talian. Ina soluziun praticabla cundiziunass che be 1 varianta (il rumantsch grischun!) vegniss purschida. Damai ch'ils scolars interessads potenzialmain derivan da princip da la diaspora, e damai che quests magisters futurs na vegnissan betg en dumonda per scolas en il territori rumantsch, fiss ina soluziun cun il rumantsch grischun da princip pussaivla. — La PGI tema ina promoziun dal rumantsch a cust dal talian, malgrà che la proposta da la LR avisescha be in pass vers «medems dretgs» per il rumantsch.

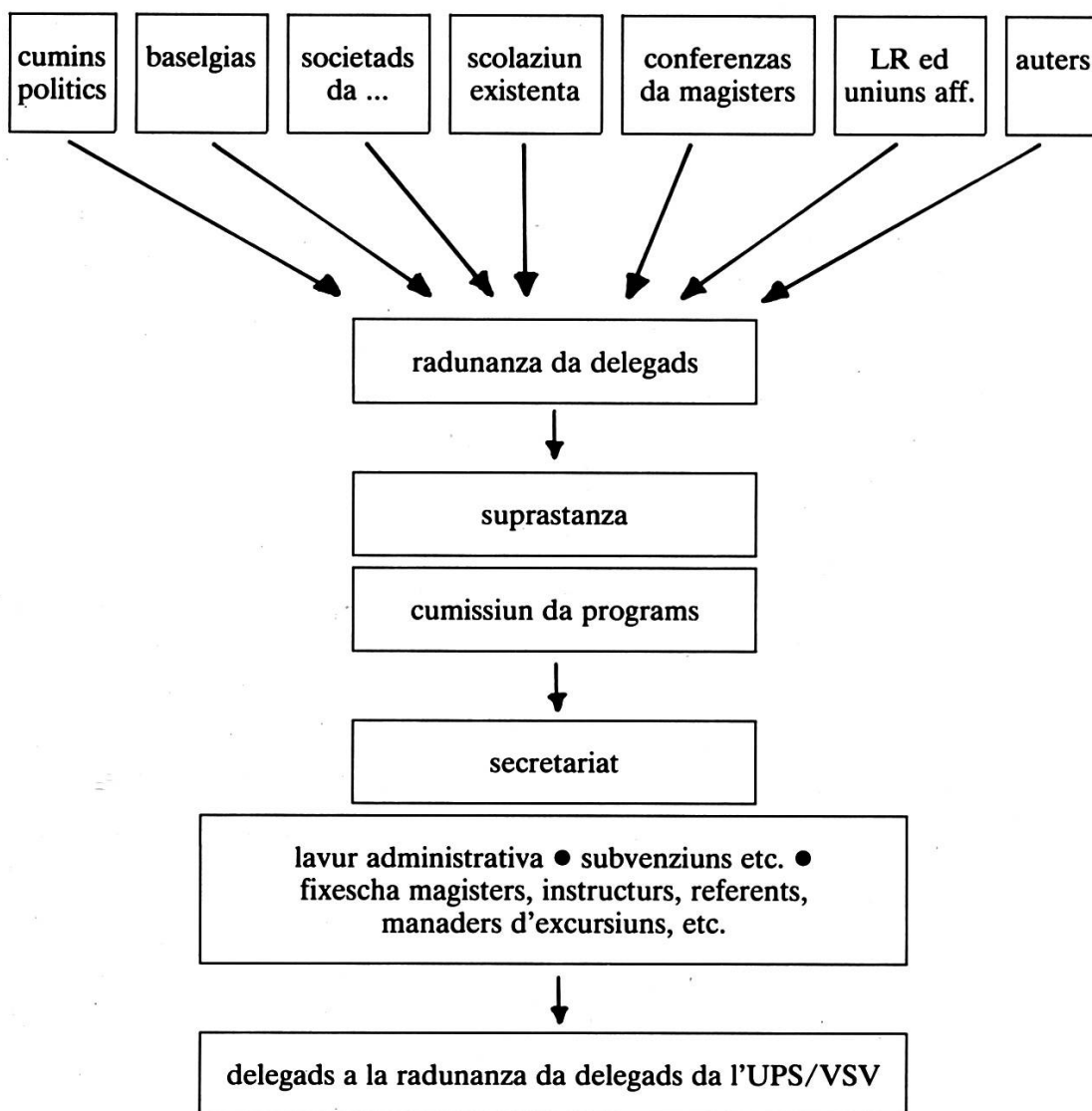
Per cuntanscher in augment da las uras da rumantsch per Rumantschs al seminari scolastic è — a basa da discussiuns e sin proposta dals magisters pertutgads — vegnida inoltrada in'istanza a la Regenza.

La posiziun dal rumantsch a las scolas autas svizras è vegnida rinforzada e l'interess per la situaziun linguistica actuala da la Rumantschia è viver en numerusas universitads da l'exteriur (visitas da gruppas da studi, numerusas dumondas per infurmaziuns, documentaziun e collavuraziun).

Scolaziun da creschids

2.6. La scolaziun da creschids è vegnida reorganisada sistematicain tenor l'organisaziun cumprovada da l'Uniun svizra per scolas autas popularas (VSV: Verband Schweiz. Volkshochschulen). En Engiadina è vegnida fundada la «*Scuntrada e furmaziun ladina*», en Surselva la «*Scuntrada e furmaziun Surselva*» sco uniuns independentas ed autonomas, organisadas tenor il sequent schema:

*Model per la scolaziun da creschids:
Scuntrada e furmaziun ladina / Scuntrada e furmaziun Surselva*

LR: inscunter d'infurmaziun annual: barat d'experientschas e d'infra-structuras – ideas, propostas – comunicaziuns a la pressa/radio/tv

Per il Grischun central (URS e Renania/Sutselva) funcziunescha la LR vinavant sco centrala administrativa. Conc. la scolaziun da creschids vala il sequent regulativ:

Scolaziun da creschids

1. La LR sustegna la scolaziun da creschids rumantscha, organisada da las uniuns regionalas,
 - 1.1. cun contribuziuns per *curs d'assimiliaziun* tenor il regulativ respectiv (cf. Rapport annual 1984, p. 15 e 16)
 - 1.2. cun sustegn e collavuraziun tras ils collavuratur regionalas
 - 1.3. cun servetschs administrativs tenor quest regulativ per las regiuns che na disponan betg d'uniuns per la scolaziun da creschids rumantscha (a basa da l'Associaziun svizra per universitads popularas: *scuntrada e furmaziun*)
 - 1.4. cun restar commembra da l'Associaziun svizra per universitads popularas
 - 1.5. cun contribuziuns per las uniuns «*scuntrada e furmaziun*» a basa da dumondas specificas
 - 1.6. cun pussibilitar a menaders da curs da sa participar ad occurrenz per scolaziun supplementara, organisadas dad instituziuns svizras (SVEB) e.a.
 - 1.7. cun scuntradas da discussiun ed organisaziun tenor giavisch (p.ex. scuntradas cun scolasts per curs d'assimilaziun, e.a.)

2. Las uniuns regionalas affiliadas che vulan far adiever dals servetschs administrativs da la LR tenor cif. 1.3.:
 - 2.1. surpiglian la responsabladad per ils programs da scolaziun e per la cuntinuitad
 - 2.2. numnan la(s) persuna(s) che prepara(n), organisescha(n), publichescha(n) ed exequescha(n) ils programs
 - 2.3. scuntratan quint e dattan rapport a la LR

3. Puncts directivs per collavuraziun cun la LR:
 - 3.1. Inoltrar a la LR — per mauns dal chantun — *program provisorii* e preventiv entochen il 1. d'avrigl mintgamai per il proxim semester atun/primavaira.
 - 3.2. Incassar dals participants per mintga occurrenza il daner da curs a norma dal «Regulativ per ils curs d'assimilaziun» (cf. Rapport annual 1984, pag. 15 e 16)
 - 3.3. Dar rapport e quint da las occurrenz tenor il sequent schema:
 - Titel da l'occurrenza
 - Lieu e data
 - Dumber dals participants

- Entradas (summa)
- Honorar e spesas al referent tenor cunvegna (cto. da pajament!)
(Referat: max. 200.— fr./sera; uras da curs: tenor reglament)

4. Per ulteriurs detagls vala la lescha chantunala e l'ordinaziun executiva respectiva (Cudesch da dretg GR: 433.100; 433.150; 433.170)

Las novas uniuns per la scolaziun da creschids en Surselva ed Engiadina han retschavì contribuziuns da partenza.

Curs da perfecziunament en rumantsch

2.7. La purschida per quests curs è stada concentrada a Savognin a chaschun da la «Scuntrada dal pievel rumantsch».

Sco meds da lavur per tals curs èn en preparaziun: «Correspondenza privata e da fatschenta» tenor il sistem WEKA ed il «Vocabulari administrativ-giuridic».

3. Assimilaziun

3.1. Ils curs d'assimilaziun èn vegnids organisads cun nova intensitad grazia a la propaganda directa tras ils collavauraturs regionalis. L'atun han surtut er las novas uniuns per la scolaziun da creschids surpiglià l'incumbensa d'organisaziun.

Survista dals curs:

En collavuraziun cun differentas instituziuns ed autoritads comunablas e regionalas (singulas organiseschan er curs en atgna reschia, sco p.ex. Laax, Fundaziun Planta, Fundaziun Retoromana e scolas medias e.a.).

Andeer	3 curs	31 participants
Ardez	2 curs	10 participants
Bever	2 curs	14 participants
Bravuogn	2 curs	11 participants
Casti	1 curs	4 participants
Danis	3 curs	19 participants
Domat	4 curs	38 participants
Flem	4 curs	30 participants
Glion	5 curs	42 participants

Lai	1 curs	7 participants
Lantsch	4 curs	28 participants
La Punt-Chamues-ch	6 curs	54 participants
Mulegns	1 curs	10 participants
Mustér	5 curs	42 participants
Puntraschigna	5 curs	43 participants
Razén	1 curs	10 participants
Sagogn	4 curs	38 participants
Savognin	4 curs	24 participants
Samedan	3 curs	29 participants
San Murezzan	5 curs	44 participants
Scuol	2 curs	11 participants
Segl	5 curs	52 participants
Sedrun	1 curs	6 participants
Siat	4 curs	10 participants
Trin	2 curs	11 participants
Vuorz	2 curs	19 participants
Ziràn	3 curs	25 participants
Zuoz	2 curs	16 participants

Total	86 curs cun	678 participants
-------	-------------	------------------

Curs a Caira

Total	23 curs cun	194 participants
-------	-------------	------------------

4 ladin
5 surmiran
11 sursilvan
3 rumantsch grischun

3.2. La preparaziun da novs meds d'instrucziun è vegnida discutada cun ils collavuraturs regionalis. Tenor giavisch da differenta vart duess *in* med vegnir creà ed alura adattà als divers idioms e lur situaziun culturala specifica. Il med per la Sutselva da Curò Mani, parallel cun la lectura «Marveglias cun siat ureglias», è avànt maun, nun è dentant anc pront per l'ediziun.

3.3. Ils meds da massa (gassetta, radio, tv) na s'engaschan anc betg spezialmain per l'assimilaziun. Per la pressa stuess la LR metter a disposiziun il material per la publicaziun. A chaschun da la Scuntrada a Savognin è er quest problem vegnì discutà. Per curs da rumantsch al radio (evtl. schizunt a la tv), dovri instanzas e discussiuns spezialas cun la CRR e la SRR.

3.4. *guarda 2.1.*

3.5. Ils collavuradors han tschertgà contacts cun persunas tudestgas en lieus rumantschs ed han organisà curs spezialas. Scuntradas e lavurs en gruppa tranter indigens ed immigrads n'èn anc betg vegnidas realisadas.

3.6. Ils manaders da curs vegnan indemnisads da la LR tenor rapports. Las uniuns per la scolaziun da creschids retschaivan contribuziuns spezialas per curs d'assimilaziun, q.v.d. la LR surpiglia l'entir deficit resultant. En singuls cas èn stads inevitabels curs individuals ed en gruppas fitg pitschnas.

4. Rumantsch grischun

4.1. Cun in pau retard ord motivs technics ha il «Pledari rumantsch grischun-tudesetg, tudestg-rumantsch grischun e Grammatica elementara dal rumantsch grischun» pudì vegnir preschentà a la publicità il 27 da mars 1985. Las preparativas per l'augmentaziun da quest pledari han cumenzà bainspert suenter quella publicaziun. Las experientschas fatgas cun l'EED (elavuraziun electronica da datas) a chaschun da lezza lavur han intimà d'elavurar in program d'EED pli detaglià e raffinà per la lavur lexicologica futura. Igl è reussì d'al metter en funcziun anc l'onn da rapport, ed en il fratemp èn endatads gia 10 000 plets supplementars dals excerpts.

4.2. La lavur publica davart il rumantsch grischun è stada main intensiva quest onn. Referats d'infurmaziun han gì lieu mo a Valchava, Turitg (Gesellschaft für deutsche Sprache und Literatur) e Zir (Uniun da ladins da Zir). Per l'«Acziun rumantscha da Domat» è vegnì fatg ina broschuretta d'infurmaziun davart il rumantsch grischun, ed en il rapport annual 1984 dal Fond naziunal per la perscrutaziun scientifica ha il post da rumantsch grischun astgà preschentar ses project ad in public pli vast da scenziads. Quai è er vegnì fatg a chaschun dal congress en memorgia da Theodor Gartner ad Innsbruck cun bun success.

4.3. Curs da rumantsch grischun han gè lieu a Berna (impiegads federals), a Cuira (plirs curs) ed er a Savognin durant la Scuntrada dal pievel rumantsch, er per interessents da linguatg tudestg, talian e franzos.

4.4. Per tudestgs ch'emprendan rumantsch grischun è in med d'instrucziun en preparaziun, realisà ordaifer il post da rumantsch grischun da Gieri Menzli.

4.5. / 5.6. Durant l'onn 1985 ha il post da translaziun survegnì 542 incumbensas (1985 513) per translaziuns, da quellas 63 (l'onn passà 72) en ils differents idioms e 479 (il 1985 441) en rumantsch grischun. Tiers quellas incumbensas vegnan mintga di dadas tras intginas translaziuns pli pitschnas per telefon. La gronda part da quellas translaziuns èn pussaivlas be tras il rumantsch grischun. I sa tracta damai da texts ch'èn fin ussa stads publitgads e derasads be en tudestg er en las regions rumantschas: texts da different gener, sco p.ex. brochuras d'instituziuns socialas, da differentes uffizis federals e chantunals; texts da servetschs publics (PTT, Viafer retica etc.), e texts ed inserats da firmas privatas. Cun l'uffizi federal da giustia e polizia discutescha la LR la translaziun dal «Handbuch der Verkehrsregeln» sco basa per ils examens da manaschunz en rumantsch.

4.6. Entras il rumantsch grischun vegnan cuntanschidas adina puspè novas domenas d'adiever per il rumantsch. Adina dapli dovra la Confederaziun il rumantsch grischun per brochuras d'infurmaziun dals singuls uffizis. Surtut per la protecziun civila èn vegnidas translataidas diversas scrittiras. La baselgia catolica ha laschè translatar diversas ordinaziuns en rumantsch grischun. Firmas privatas dovran adina dapli era il rumantsch per lur propaganda (p.ex. Viadis Kuoni, Wander).

5. Servetsch da linguatg, biblioteca ed archiv

5.1. La lavur principala dal servetsch da linguatg è stada quest onn la rimnada ed ordinaziun da la terminologia existenta. La mira è ina documentaziun cumpletta da tut las propostas fatgas per plects che n'èn betg da chattar en ils vocabularis existents. Questa lavur ha fatg grond progress; la cartoteca cumpiglia dentant segir passa 10 000 plects, per part er grazia al fatg che cartotecas pli veglias e bunamain emblidadas han pudì vegnir integradas.

5.2. Il post da linguatg vegn confruntà bunamain mintga di cun dumondas telefonicas per plets singuls. Ultra da quai ha el mess a disposizun sin dumonda terminologia per in curs da rumantsch per miradurs (surs.), che n'ha deplorablmain betg gè lieu, per ils quints da garaschas (surs.), per offertas d'installaziuns sanitaras e da stgavament (surs.) e finalmain per in curs da basa d'informatica (rg), tut en furma da translaziuns pli grondas. Il servetsch da linguatg sa sprova er da metter a disposiziun pitschens glossaris sistematic per champs specifics ad interessents. Quests glossaris sa dattan il pli ord incumbensas da translaziun pli grondas. En furma da fepls exista gia in «Glossari da sereneras» (surs.), mess a disposiziun da Felix Giger, ed in glossari da la «Terminologia da la mesiraziun uffiziala» (rg) da Manfred Gross. Pir en furma da cartoteca exista in glossari da la terminologia da l'economia (rg), ed en preparaziun è in glossari d'informatica (rg).

5.3. Las incumbensas «tenor plan» n'èn betg avanzadas sco previs; las lavurs sin dumonda han gè la prioritad. Il «Pled rumantsch 4» (Tecnica) n'ha betg anc pudì vegnir preparà per la stampa. L'emprima part da quel, che tracta surtut las maschinas agriculas, è dentant finida en sboz. La terminologia dals filologs duai dentant anc vegnir repassada ensemen cun ses futurs utilisaders, ils purs giuvens dal Plantahof, avant ch'ir en stampa.

5.4. Pervia dal retard en la preparaziun da la terminologia dal «Pled rumantsch 4» n'han er las tavlas engrondidas betg pudì vegnir realisadas.

5.5. L'ediziun dal «Vocabulari administrativ-giuridic» è vegnida surdada en incumbensa speziala ad Ines Gartmann per betg bloccar u la lavur d'urgenza dal servetsch da linguatg u retardar anc pli ditg l'ediziun da quest vocabulari. Qua sa gida il servetsch da linguatg mo anc cun neologissem e correcturas ortograficas. Ils bustabs A-D èn vegnids fatgs pronts per la publicaziun.

5.6. *guarda 4.5.*

5.7. Al Fond naziunal per la perscrutaziun scientifica è vegnì inoltrà in project en il rom dal Project naziunal da retschertga 21: «Pluralissem cultural ed identitad naziunala» conc. la recepziun dal rg. La decisiun davart quest project vegn il FN a prender la primavaira 1986.

General:

Administraziun da la «Litteratura» da l'USR: Era durant il 1985 ha la Lia rumantscha surpiglià l'administraziun da la Litteratura da l'Uniun da

scripturs rumantschs. La periodica Litteratura cumpara duas giadas l'onn e cumpiglia ca. 500 abunents.

Biblioteca/archiv: La biblioteca vegn amplifigada cuntinuadamain cun tut las ediziuns rumantschas, publicaziuns sur dal rumantsch, periodicas, gasettas, brochuras e.u.v.

La reorganisaziun da l'archiv ha cumenzà. En discussiun cun ina persuna dal fatg è vegnì elavurà il concept per in nov sistem d'archivar, q.v.d. il medem sistem, il qual fa già dapi in pèr onns buns servetschs en la documentaziun dal secretariat. La lavur vegn cuntinuada.

6. Teater rumantsch

6.1. «Scuntrada dal pievel rumantsch» dals 5 als 8 d'avust a Riom: Program da la scola da teater, program dal forum da teater e program dal festival da teater (guarda «Guid»)

6.2.

1-4-1985 Improvisaziuns da teater/animaziun: Scuntrada da la FUEV a Lavin cun 12 participants. Manadra: Annemieke Buob.

5 fin 11-8-1985 Scola da teater a Riom: Scuntrada dal pievel rumantsch cun 15 participants. Manaders: Gian Gianotti, Claudia Carigiet ed Annemieke Buob.

4 e 8-11-1985 Teater: Gi da Nadal: Scuntrada e furmaziun a Casti cun 7 e 6 participants. Manadra: Annemieke Buob.

In project spezial è vegnì instradà a Bravuogn d'ina grupp da lavur che ha elavurà la basa per in gieu: «Viadi tras l'istorgia da Bravuogn: il spiert d'la pedra grossa». Quest project stat en il center d'ina lavur d'animaziun rumantscha a Bravuogn.

6.3. Il post da teater è vegnì consultà fitg activamain, era grazia

6.4. a la preschientscha regulara d'in collavuratur al post la mesemna suenter mezdi.

150 (164) spediziuns cun passa 800 (1000) tocs.

50 (40) gruppas han consultà il post e giugà tocs lungs per ina saira entira.

50 gruppas han fatg producziuns curtas. 52 (50) magisters han empustà tocs per Nadal, Chalandamarz u per autras occasiuns. En la biblioteca èn

vegnids integrads ca. 60 (82) tocs novs e da quels èn 15 vegnids sustegnids finzialmain. Oravant tut han ins pudì augmentar la schelta da tocs per uffants e giuvenils. La biblioteca cumpiglia ussa var 1000 titels. Il post da teater ha pudì intermediar cun success per 12 dumondas da dretgs da translaziun e represchentaziun per las gruppas. Il post ha intensivà l'infurmaziun davart dumondas da dretgs.

6.5. Durant il 85 è cumparida ina gasetta da teater cun il cuntegn:

Program scola da teater a Riom / Program dal festival da teater / Program dal forum da teater / La fin dal teater retic / Gian Gianotti as retira dal post da teater / Rapport annual 1984 / Tge è la SADS? / Collecta per la gasetta da teater / Infurmaziuns generalas.

Il nr. 19 vegn a cumparair il 1986 e vegn ad esser l'ultim numer en il vestgì vegl. Per il futur è prevedida ina nova furma d'infurmaziun, evtl. ina rubrica en las gasettas rumantschas.

6.6. *guarda 6.1.*

6.7. Cun las experientschas fatgas quest onn tschertg'ins novas vias per restructurar il post da teater. Gian Gianotti è sa retratg dal post da teater suenter 8 onns. Annemieke Buob cuntinuescha la lavur.

En la scola da teater ha collavurà Claudia Carigiet sco manadra.

Contacts ordaifer l'intschess rumantsch:

SADS (Schweiz. Arbeitsgemeinschaft für das darstellende Spiel in der Schule). Annemieke Buob, commembra da la suprastanza dapi il settember, sco represchentanta dal Grischun rumantsch.

BVV (Bündner Vereinigung für das Volkstheater). Gian Gianotti è commember da la suprastanza.

ZSV (Zentralverband Schweizer Volkstheater). Marco Gieriet è commember da la suprastanza e represchentant dal Grischun.

Sustegns spezials per las sequentas lavurs:

6.8.

- Opera: Il cerchel magic (cf. quint + sustegn per rimnar finanzas, patronadi)
- Teater grischun: Il ruog rut (repr. bilinga)
- Accompagnament da reschia: Ils fisichers (a Glion)

Il project «*Teater retic*» n'ha betg pudì vegnir sustegnì tenor giavisch dals iniziants. La suprastanza ha spustà ina decisiun definitiva fin suenter la «Scuntrada» (per avair ina survista davart las finanzas disponiblas) e ha mess en vista sustegns per projects spezials (p. ex. per l'Olma 1985).

Gian Gianotti è sa retratg sco manader dal «*post da teater LR*» per mez avust. Annemieke Buob è la successura.

7. Chant e musica

Concurrenzas da cumposiziuns

7.1.

Concurrenza da cumposiziuns 1984/85:

Tema da la concurrenza da lirica precedenta era «2000 onns Retoromania». Las poesias èn idas a maun dals cumponists. 33 chanzuns èn vegnidas inoltradas (17 per chor viril, 11 per chor mixt e 7 per chor d'uffants e da dunnas – 2 da quellas ord concurrenza). Las sequentas èn vegnidas premiadas tenor il giudicat da la cumissiun da chant da la LR:

rang	cumponist/poet	titel	idiom
<i>chor mixt:</i>			
1.	Thöni G.P./Thöni G.P.	Himni agl rumantsch	surm.
2.	Tscharner G./Tscharner G.	2000 ans	ladin
2.	Tscharner G./Poltera R.	Pumer rumantsch	rg
3.	Bardill L./Stuppan M.	Il bös-ch rumantsch	ladin
4.	Lombriser E./Spescha G.B.	Miu vegl lungatg	surs.
5.	Lombriser E./Capeder D.	Mumma romontscha	surs.
<i>chor viril:</i>			
1.	Schneeberger H.R./ Gaudenz D.	Clom d'agüd	ladin
2.	Simeon G.D./Poltera R.	Pumer rumantsch	surm.

3. Thöni G.P./Poltera R.	Pumer rumantsch	rg+surm.
4. Lombriser E./Deplazes G.	Via nossa	surs.
5. Bertogg C./Giger C.	Romontschs restein
adina	surs.

chor d'uffants e dunnas:

1. Tscharner G./Tscharner G.	Roman e Rita	ladin
2. Simeon G.D./Poltera R.	Rumantsch e pievel	surm.
3. Lombriser E./Poltera R.	Pumer rumantsch	rg+surm.

Ils cumponists e poets han survegnì ils premis a basa da las directivas per il post da chant. La LR ha tramess tut las chanzuns, era quellas betg premiadas, als dirigents da chors rumantschs.

Concurrenza da cumposiziuns 1985/86:

Il tema «Umor e satira en la chanzun rumantscha per chors mixts e virils» è vegnì mess en concurrenza il zercladur. Il settember ha la cumissiun da chant pudì surpigliar 35 cumposiziuns novas (21 per chor mixt e 14 per chor viril) per far ina selecziun. Las chanzuns selecziunadas (mintgamai 5 per sparta) na dastgan anc betg vegnir publitgadas, perquai che la concurrenza cuntinuescha il 1986 cun in concurs al Radio rumantsch. La rangaziun finala vegn fatga d'ina giuria populara durant l'emissiun.

Concurrenza da cumposiziuns 1986/87:

Per la concurrenza surnumnada ha la LR convocà il december tras pressa, meds da massa electronics e l'Uniun da scripturs rumantschs ina nova concurrenza da lirica: «Aspects positivs e negativs dal mund modern en nossa vita quotidiana».

«Onn europeic da la musica 1985»

7.2.

A. Durant la «Scuntrada dal pievel rumantsch» èn vegnids organisads ils sequents curs per chant e musica (detagls guarda «Guid festiv»):

1. *Laboratori da musica moderna* en trais differentas parts: Laboratori d'improvisaziun cun Luis Coray, laboratori da sintetisaders cun

- Mirco Biondini ed il laboratori da registraziun moderna cun Flavio Vigne.
2. *Champ da musica e chant per uffants*: Rico e Madlaina Peterelli han preparà, ensemen cun scolaras dal seminari da mussadras ed auters gidanters, la represchentaziun d'in giu musical cun 35 uffants da 7 fin 14 onns.
 3. *Dieta da chantadurs e dirigents da chors rumantschs*: 47 persunas èn sa participadas a questa dieta cun ils manaders Jachen Janett e Giusep Tschuor. Preschentaziun da la lavur cun in concert final.
 4. *Champ da musica instrumentala per giuvenils*: Duri Janett, Glezi Antoni Margreth e Bernard Vinzens èn stads ils manaders dal champ sut il patronadi da dr. Arnold Spescha (Cumissium chantunala da musica). 28 giuvenils tranter 14 e 19 onns han preparà in concert ed èn marschads en il cortegi festiv.
 5. *Plaschairs da chant*: Durant tut la scuntrada ha Jachen Janett exercità e chantà chanzuns popularas e da cumpagnia cun grond success.
 6. La LR ha sustegnì financialmain il *concert da rock rumantsch* ils 9 d'avust cun ils Hades, Paulin Nuotclà e Franco d'Amico.
- B. Al «*Festival dalla musica romontscha a Mustér*» (12 fin 17 d'avust) èn sa participadas 19 gruppas dal Grischun rumantsch e 3 gruppas da las Dolomitas e dal Friaul. Per il festival ha la LR dà in sustegn financial ord la contribuziun da l'«*Onn europeic da la musica*».

Ediziuns da musicalias

- 7.3.
- Tut las novas cumposiziuns èn vegnidas multiplitgadas e tramessas als dirigents dal chors rumantschs.
 - La «Laudinella» è exausta. Per eruir ils basegns dals dirigents da chors mixts avain nus fatg in questiunari cun las dumondas: «1. sch'els giavischian ina ristampa da la «Laudinella», 2. sch'els prefereschian da lavurar cun fegls da notas libers u 3. sch'els avessan plaschair sche la LR ediss in nov cudesch da chant cun ina schelta da las chanzuns or da las concorrenzas da cumposiziuns dals ultims onns». L'evaluaziun da las respostas croda en l'onn nov.

8. Meds da massa

8.1. La primavaira ha il secretari mess en discussiun ina proposta per ina gasetta quotidiana, da realisar cun metter ensemen las gasettas rumantschas existentas (GR, FL, CP/LP, PdS) ed edir quella rimnada mintga di, mantegnend la redacziun ed il caracter da las gasettas existentas ed amplifitgond la rimnada cun parts supplementaras, redigidas d'ulteriurs redactors. Da quest emprim pass tenor sistem «Fegl da chau» pudes en il decurs dal temp evtl. ina vaira «Quotidiana rumantscha» sa resultar. A chaschun da la *Scuntrada* è la dumonda da la pressa vegnida discutada intensivamain. Tenor l'opiniun da blers fiss il temp madir per in pass decisiv en quest sector. Cuss. fed. Schlumpf ha empermess in evtl. engaschament er da la Confederaziun en quest sector cun la cundiziun che projects cun futur fissan avant maun. La suprastanza ha discutà la dumonda. In *emprim pass* fiss da raschun in supplement en mintga gasetta, in *segund pass* in augment da las ediziuns ad emna (3 u 4 enstagl dad 1 u 2) sut ils titels existents, in *terz pass* l'integraziun. Cunquai che las 2 gasettas grondas (GR e FL) èn en mauns privats, dependan novaziuns er da l'iniziativa da questa vart. La LR ha cun ils meds disponibels ad interim naginas reservas finanzialas per novs projects!

8.2. Il sustegn finanziel ch'è vegnì dà a la pressa resorta dal quint annual. La LR ha tenor dumonda furnì gratuitamain translaziuns en rg. Quest servetsch è sa reducì en cumparegliaziun cun 1984. Deplorablamain cumparan perencunter tscherts inserats p.ex. en Surselva en puter e veggan — dals lecturs betg versads! — considerads sco rumantsch grischun; ina pratica che difficulescha la recepziun dal rumantsch grischun.

8.3. En ils meds da massa è vegnì infurmà regularmain cun comunicaziuns, intervistas e rapports davart tractandas e decisiuns. Numerus interessents (students, schurnalists, perscrutaders, simpatisants, scholars etc.) han retschavì documentaziuns u èn vegnids infurmads cun referats, discussiuns, guides e preschentaziuns da cudeschs etc. Referats u sairas da discussiun ed infurmaziun dal secretari: La Punt-Chamues-ch; Bulsan (RAI); Casa Caltgera Laax; Conferenza scolastica Lumnezia; Societad svizra per scienziass moralas; sairas rumantschas a Lucerna, Lachen SZ, Turitg; dieta a Vissoie; saira da discussiun en la Fundaziun retoromana; Partida populara Caira (ciclus da referats); referat per Regionalvertreter Walservereinigung; Scola chantunala Glaruna; Club Soroptimist Bad-Ragaz; Club Rotarians Caira; Scolaziun da creschids Lumnezia; Ladinia Turitg e.a. occurrenzass pli pitschnas.

8.4. Numerusas reportaschas en ils meds da massa svizzers ed internaziunals han sensibilisà per il rumantsch. Reportaschas pli lungas cun successiun en vegnidas emessas da la televisiun romanda.

Conferenzas da pressa:

- 27-3-85: — Marca speziala «2000 onns Retoromania»
— *Pledari* rumantsch grischun — tudestg/tudestg — rumantsch grischun e *grammatica* elementara dal rumantsch grischun
— Translaziuns en rumantsch grischun
— Correspondenza privata e da fatschenta tenor sistem WEKA
- 29-6-85: — Comité da patronadi da la «Scuntrada dal pievel rumantsch»
— Guid da la «Scuntrada...»
- 5 fin 11-8-85: — 5 conferenzas da pressa durant la «Scuntrada...»
- 13-12-85: — Conferenza avant la radunanza da delegads

Documentaziun (en la pressa): La documentaziun da quest onn emplenescha ca. 7 ordinaturs cun artigels cumparids en las pli differentas gasettas. Ina gronda part pertutgan las occurrenzas «2000 onns Retoromania», dentant era las autras acziuns en connex cun il rumantsch. Infurmiations èn vegnidas distribuidas en gasettas svizras ed era en bler meds da l'ester.

Las occurrenzas e festivitads en connex cun ils «2000 onns Retoromania» èn era vegnidas resguardadas fermamain en ils meds da massa electronics. Radio e televisiun da las ulteriuras trais Svizras sco era tals meds da massa da l'ester han rapportà per part detagliadamain sur da l'istorgia dal rumantsch e sur da l'engaschament dals Rumantschs per mantegnair lur linguatg.

Exposiziuns

8.5.

Exposiziun ambulanta tudestga

Emmenbrücke (7-1 fin 14-1) Shopping Center Emmen; patronadi Uniun dals Rumantschs ladins da Lucerna; vernissascha e conferenza da pressa cun il president dr. Gian Arard Melcher.

Bern (13-2 fin 8-3) Galleria Kornhaus; patronadi Nova societad helvetica NSH, pres. dr. H.R. Isliker; vernissascha cun pled da dr. H.R. Isliker e Sigisbert Lutz; sairadas cun referats da Romedi Arquint, da dr. Jon Mathieu e da Tista Murk; producziuns dal Chor mixt grischun da Bern.

Dolomitas (30-5 fin 12-7) en 5 different lieus en las Dolomitas; patronadi Institut Ladin «Micurà de Rü», dr. Lois Craffonara; sairadas cun referats e divertiment.

Durant dus onns e mez ha l'exposiziun visità 19 different lieus. Suentar tantas montaschas, demontaschas e transports en las tavlas en in stadi che na permetta betg pli da las exponer.

Autras exposizuns

Bern (mais da mars) Banca populara svizra; exposiziun dal Grischun triling (PGI, WV, LR); organisatur Sigisbert Lutz.

Cuira (7-6 fin 9-7) Societad svizra per las scienzas morales; exposiziun pitschna e schelta da cudeschs scientifics.

Zernez (11-7 fin 15-7) Festa ladina; exposiziun da cudeschs.

Savognin (5-8 fin 11-8) Scuntrada dal pievel rumantsch; exposiziun da cudeschs.

S. Gagl (OLMA '85) Exposiziun da la lavur da la filologia rumantscha sin placats cun maschinas agriculas e la terminologia rumantscha. Preschentaziun da la litteratura e da la musica.

8.6. Ina preschientscha da gronda purtada è la marca speziala da la PTT (50 rp. en la valur da la tariffa per la francatura normala) «2000 onns

Retoromania», creada dad Arnold Wittmer da Gunzwil. Ella mussa in fragment d'ina inscripziun latina sin in oficalcit ch'è vegnì chattà a Cuir e po vegnir cumplettada suandantamain: «A Lucius Cesar, figl d'Augustus, l'emprim da la giuventetgna». En moda simbolica preschenta quest fragment las restanzas dal territori rumantsch sin il bràtsch da la cruscha svizra.

8.7. Per l'emprima giada èn ils examens pedagogics da recruts en scrit vegnì realisads en rumantsch per ils recruts rumantschs davart il tema: «Ils linguatgs en Svizra» en collavuraziun LR – Seminari da tudestg da l'università da Basilea. Ils resultats duessan er purtar respostas conc. la tenuta dals recruts rumantschs envers lur linguatgs (rum. e tud.) e duessan pudair servir en singuls puncts sco basa per discussiuns da la politica rumantscha da l'avegnir.

9. Ediziuns LR 1985

Vocabularis e manuals linguistics

Darms, G. e.a.	<i>Pledari</i> rumantsch grischun-tudestg / tudesetg-rumantsch grischun e <i>grammatica</i> elementara dal rumantsch grischun
div. auturs	Correspondenza privata e da fatschenta (ordinatur sursilvan cun 2 furniziuns) (ordinatur ladin cun 1 furniziun) tenor il sistem WEKA, introducziuns e commentaris en rumantsch grischun
Gross, M.	Maschinas agriculas, en tuts idioms (separat «Pled rumantsch 4», en occasiun da l'Olma '85)
Mani, C.	<i>Pledari</i> sutsilvan (lià 330 exemplars)
Murk, T.	Vocabulari per bibliotecas, en quatter linguatgs svizzers (catalogisaziun/alfabetisaziun e dactilografia dal manuscript tras la LR)

Meds d'instrucziun

- Calonder, M. Chanzunettas e versets, ladin (restampa)
Kohler, E. Rumàntsch an scola I.+II. scalem, sutsilvan
CadAlbert, R. Rumàntsch an scola III. scalem, sutsilvan
CadAlbert, R. Rumàntsch an scola IV. scalem, sutsilvan
Seeli, G. Rumàntsch an scola V. scalem, sutsilvan
Seeli, G. Rumàntsch an scola VI. scalem, sutsilvan

Cudeschs d'uffants

- div. auturs Enicapeni, trans. en sursilvan da M. Lombriser (10
numers, 670 abunents, dretgs A. Eiselé, Prilly)
Nuotclà, P. Baldi, comics, sursilvan da I. Decasper

OSL

- Buob, A. ABC-ingiuvinè!, nr. 1720, ladin
Bonorand, S. Pepi, nr. 1721, ladin
Jungen, A./
Schmidt, E. Angela da Matilpi, nr. 1722, sursilvan
Bois, C./Bass, G. Igl emprem di da scola digl elefant pign, nr. 1723,
sursilvan
Burkhardt, H./
Steier, G.G. Igl anniversari da Tobia, nr. 1724, surmiran
Candinas, Th./
Simonett, A. La fugia digl Stoffel, nr. 1725, sutsilvan
Doyle, A.C./
Baltermia, U. La tschinta giaglia, nr. 1726, surmiran
Muheim, H. &
Hare, C./
Tscharner, G. Il chaschuot / Ün mordrarettsch, nr. 1727, ladin

Diversas

Berther, N./ Carigiet, G.	Reglas dil giug da troccas, brochura
Catrina, W.	Die Rätoromanen, brochura da l'exposiziun ambulanta tudestga (en incumbensa UFCE)
Cathomas, B./ Uffer, R.	Guid da la scuntrada dal pievel rumantsch a Savognin
Cathomas, B.	Chantai Rumantschs, chantai!, cudeschet da chant «2000 onns Retoromania»
div. auturs	Rapport annual 1984
Kaiser, T.	Publicaziuns rumantschas 1985/86, catalog

Cassetas

Società da duonnas da Ftan	2 cassetas: Clapitsch, las aventüras müravglusas d'ün chalgerin (registraziun dal Radio rumantsch)
Hendri Spescha	Praulas sursilvanas II (reproducziun)
Hendri Spescha	Praulas sursilvanas III (reproducziun)
Chor d'affons da Trun	Melodias popularas (registraziun dal Radio rumantsch)

Ediziuns en preparaziun ed en cuntinuaziun

9.1.

- La redacziun da la «Bibliografia retorumscha» è stada terminada sin la fin da l'onn. Norbert Berther ha lavurà entiramain dal schaner fin ils 30 da settember vid questa redacziun finala.
- La fin da december eran preparads ils bustabs A — D dal «Vocabulari administrativ-giuridic» (redacziun finala prov.: Ines Gartmann). Incaps cun la producziun dals ordinaturs han chaschunà retards, uschia che l'ovra è vegnida sin il martgà pir l'onn nov.

9.2.

- Las materialias per l'instrucziun da puter per scolinas da Simon Bonorand èn vegnidas restampadas.
- Sper la nova ediziun dal med d'instrucziun «Rumantsch en scola», versiun sutsilvana èn vegnids restampads ils stgalims III – IV en sursilvan.
- Areguard la redacziun da la «Istorgia da la litteratura rumantscha per scolas superiuras e medias» guarda punct 2.5.
- La lavur da preparaziun dal med per emprender rumantsch grischun è vegnida cuntinuada.

9.3.

- Dal «Pled rumantsch 4 – tecnica» è cumparà l'october be en in separat dad 8 paginas a chaschun da l'Olma. La lavur è però progredida bain.

9.4.

- «L'Istorgia dals Rumantschs en comics» è sin buna via e cumpara l'onn nov. Dissejns: Peter Haas; text: Alexi Decurtins/Felix Giger.
- Las novas chanzuns da la concorrenza da cumposiziuns èn vegnidas edidas ed ordinadas en la biblioteca. Mintga dirigent dals chors rumantschs ha survegnì in exemplar da quellas chanzuns.
- Las translaziuns da dus toms dals comics «Tintin» èn fatgas.
- L'ediziun dal register «Radioscola» è stada retardada pervia da grondas correcturas d'autur. Il «bun per stampa» ha stuì vegnir suspendì sin il schaner 86.
- Sper las cassetas edidas da la Lia avain nus realisà la produenziun da duas cassetas da paraulas per l'UdG (Grimm e Buna not).

Sustegn per ediziuns

9.5.

Desertina	Clavs (Gion Deplazes)
Renania	Da cuolm (Flurin Caviezel)
	Da nossa vischnànca (Andrietta Ronner-Camenisch)
Desertina	Sontgaclau arriva (Camartin F./Cagienard F.)
Tscharner Gion	Dadais
Bardill Linard	Cul asen pel muond aint

Desertina	Flurs tardivas (Victor Durschei)
Buchs-Druck	Grischetta (Valentin Vincenz)
Renania	Raquintaziuns (Flurin Darms)

La LR po sa distgargiar en il sector da las ediziuns OSL. La realisaziun dals carnets rumantschs succeda tenor l'organisaziun che vala per ils 3 ulteriurs linguatgs svizzers. La cumissiun da redacziun rumantscha è en contact direct cun la centrala OSL a Turitg e cun las represchentantas rumantschas en il cussegl da fundaziun (Marionna Lombriser ed Ida Columberg). La LR dat vinavant las contribuziuns e sa gidar tenor giavisch e cunvegna cun la vendita.

10. Contacts

10.1. En diversas correspondenzas èn ils contacts vegnids mantegnids cun las autoritads federalas, chantunalas e communalas per promover la preschientscha rumantscha en administraziuns e manaschis publics. La collavuraziun cun l'Uffizi federal da cultura, cun il Stapferhaus a Lenzburg («Kulturkampagne») e cun il Fond naziunal per la perscrutaziun scientifica (secretari fa part en gruppa d'experts per il program naziunal da retschertga 21: «Pluralissem cultural ed identitad naziunala») è stada intensiva. Conc. il resguard dal rumantsch en la «Lescha federala da publicaziuns» (art. 14) e la moziun grischuna dals cussegliers naziunals grischuns per la revisiun d'art. 116 da la constituziun federala guarda l'introducziun dal parsura. Per l'emprima giada ha la Confederaziun edì las «Explicaziuns dal Cussegl federal» per ina votaziun dal pievel en rumantsch.

Ils deputads dal Cussegl grond en stads envidads a chaschun da la sesiun da matg en Chasa rumantscha per ina infurmaziun e discussiun. Il parsura ed il secretari han preschentà a la cumissiun predeliberanta resp. dal Cussegl grond la posiziun da la LR conc. l'adiever dals meds federals restads al chantun. Davart questa dumonda è in memorandum cun tut las infurmaziuns da detagl vegnì elavurà e derasà.

Las vischnancas ed autras administraziuns potenzialmain interessadas per in «Vocabulari administrativ-giuridic» han prendì posiziun en in questunari conc. ils linguatgs da publicaziuns per il «Vocabulari administrativ-giuridic». Cun gronda maioritad è vegnida acceptada l'ediziun en rumantsch grischun cun resguard dals idioms en cas da differenzas signifigantas tranter ils idioms ed il rumantsch grischun.

10.2. L'october ha il departament d'educaziun — per incumbensa da la Regenza — sutmess a la suprastanza LR confidenzialmain il sboz da prof. C. Soliva per ina legislaziun da linguas dal chantun Grischun. (1. revisiun da la constituziun chantunala; 2. proposta per ina lescha). Ils 19-10-1985 ha gè lieu — en la chasa Nietzsche a Segl-Maria — ina discussiun en in gremi serrà (exponents da las autoritads, da la WV, PGI, LR e dal dretg da linguatg). Quest inscunter sut il patronadi dal center Waldegg (Solothurn) ha dà novs impuls per la discussiun dal dretg da linguas en il Grischun. La suprastanza da la LR ha supplitgà la Regenza da dar in'emprima infurmaziun conc. las propostas da prof. Soliva en ina seduta cun las 3 uniuns tetgalas: WV, PGI, LR. Er preferiss la suprastanza da coordinar las discussiuns respectivas en il Grischun cun la tractaziun da la moziun dals parlamentarischs grischuns en il cussegl naziunal conc. la revisiun d'art. 116 da la constituziun federala.

10.3. Ils contacts cun las autoritads ecclesiasticas funcziuneschan surtut sur las uniuns regionalas (contribuziuns per ediziuns ecclesiasticas) e sur ils collavuradors regional, er en discussiun cun ils plevons.

10.4. La Fundaziun Planta e la Fundaziun Retoromana han retschavì contribuziuns per la realisaziun dals curs da stad. Parsura e/u secretari en stads preschents per referats u a l'avertura. — Il Legat Cadonau ha dà sustegn per projects rumantschs (4000.— per ediziuns).

10.5. *guarda pct. 7. Chant e musica*

10.6. Ils contacts cun ils Rumantschs a l'ester en s'intensivads tras participaziuns d'exponents da la LR a las occurrenz per «2000 onns Retoromania» a Berna, Lucerna e Turitg. Il secretari ha er fatg in referat en la nova «Famiglia rumantscha» da Lachen e conturns. Tuttas uniuns rumantschas (er chors e gruppas) da la Bassa en vegnidas envidadas spezialmain a la «Scuntrada ...» ed èn regularmain vegnidas infurmadas davart ediziuns ed occurrenz rumantschas spezialas.

10.7. Guarda 4.6. Discussiuns han gè lieu cun la bieraria da Cuir e cun ils gronds distribuiders da victualias en il territori rumantsch (Coop, Denner, Volg).

10.8. La PGI e la WV en stadas preschentas cun referats a la «Scuntrada ...». Las discussiuns conc. in bulletin communabel da cultura n'èn betg

vegnidas cuntinuadas, duessan dentant vegnir intensivadas il 1986. Per diversas dumondas han discussiuns cun exponents da la PGI (repartiziun meds federala, rumantsch en il seminari, lescha da lingua) e da la WV (lescha da lingua, politica generala da cultura) gi lieu. Il secretari è sa participà a las radunanzas generalas respectivass.

10.9. Cristian Joos represchenta la LR en la Quarta Lingua, Heidi Derungs-Brücker en la Societad svizra per minoritads. Toni Kaiser è sa participà ad in congress da minoritads a Triest ed ad ina scuntrada en il Piemont; il secretari ha collavurà en la gruppa «Kulturkampagne» en il Stapferhaus a Lenzburg (iniziativa da cultura e cuntraproposta) ed è sa participà a las occurrenz dal Forum Helveticum. Ensem cun la Fundaziun Dialog è vegnida instradada ina acziun per rinforzar il Dialog rumantsch, senza grond success. Cun la Pro Helvetia han parsura e secretari discutà da princip il sustegn per projects rumantschs. Las activitads da la UFCE (Uniun federalista per communitads etnicas europeas) è vegnidas sustegnidas en connex cun il seminari da Pasca da la giuventetgna a Lavin e Rabiis. Il parsura è sa participà al congress da la UFCE/FUEV, quest onn a Genevra, nua ch'ìls Trubadurs sursilvans èn stads preschents per incumbenza da la LR. Per la «Scuntrada» han exponents da numerusas minoritads linguisticas da l'Europa retschavì in invit spezial.

La LR è stada represchentada uffizialmain ad occurrenz dals Ladins da las Dolomitas ad Ortisei e Corvara e dal Friul a Codroip sper Udin ed a Nossadunnaun a la scuntrada dals Fogulars furlans.

Contact regulars tgira la LR er cun universitads en Svizra ed a l'exteriur per dar infurmaziuns diversas ed intermediar contacts.

10.10. En connex cun la «Scuntrada ...» è ina dieta dals scribents da las Dolomitas e dal Friul ensemen cun la USR vegnida sustegnida. Exponents da las Dolomitas e dal Friul han referì a Savognin ed èn stads giasts d'onur. Il secretari è sa participà ad ina discussiun a la RAI a Bulsan davart il problem ladin-rumantsch.

11. Rumantsch 2000, 1985

11.1. Per la scuntrada centrala dal pievel rumantsch a Savognin dals 5 als 11 d'avust è vegnì elavurà in vast program cun:

4 referats d'istorgia

5 referats da linguatg
4 referats sur da minoritads
5 referats sur da l'economia
5 referats da divers geners

5 lecziuns sur dal DRG
5 lecziuns da filosofia
5 lecziuns «scriver»

curs da cuschinar
curs da lavurs da maun
curs da sautar
curs da sport
curs da dar troccas
curs da caricaturas
curs (laboratori) da musica moderna

discussiuns sur dals meds da massa
discussiun sur da la politica regiunala
discussiun sur da la politica culturala dal Grischun

forum da la dunna
forum da teater

dieta da chant

champs da sport, da musica e chant, da musica instrumentala

excursiuns botanicas, archeologicas etc.

festival da teater e concert da rock

Durant la Scuntrada èn vegnidas registradas passa 8000 entradas a questas diversas occurrenzas.

11.2. Concernent la «Festa centrala dal pievel rumantsch» guarda il «Guid da la scuntrada», l'introducziun dal parsura a quest rapport e la documentaziun da pressa. La lavur publica (PR) e la sensibilisaziun per il rumantsch èn stadas considerablas.

11.3. Per las occurrenzas regionalas a chaschun dals «2000 onns» han ils collavuratur regiunals collavurà. Guarda rapports respectiv e la documentaziun da pressa.

Autras activitads

- Curs d'assimilaziun a Flem: Dapi mia entrada en uffizi hai jau surpiglià (pervia da mancanza da scolast) da dar 2 curs d'assimilaziun a Flem: in curs d'avanzads ed in curs da conversaziun / perfecziun. Jau consideresch per impurtant che curs d'assimilaziun hajan ina cuntinuaziun nuninterrutta, pir alura èn els d'effect. Il contact cun participants da tals curs è per mai sco collavuratur regional impurtant per recaltgar impuls ed emprender d'enconuscher circumstanças localas.
- Curs d'assimilaziun a Sagogn: L'atun 85 han jau stuì surpigliar (pervia da mancanza da scolast) in curs d'assimilaziun a Sagogn. Igl è reussì d'entschaiver anc cun in segund curs per novizs. Il basegn d'emprender e sa perfecziunar en rumantsch è avant maun.
- Il questinari concernent la statistica è a fin e curregì. El vegn reparti proximamain a las autoritads communalas. Fin l'atun dal'onni current duessan ils resultats esser disponibels.
- Il «Pledari da planisaziun» en l'idiom sutsilvan è curregì a fin e pront per la stampa. La Renania vegn a laschar stampar in exemplar per vischnanca.
- Suentar che las correcturas dal med da scola «Rumantsch an scola» èn stadas liquidadas, ha quest med pudì vegnir surdà als scolasts sutsilvans che lavuran dapi insaquants mais cun el. A la fin da l'onni da scola vegn fatg in'evaluaziun da tal med.
- Ils impuls per activar il «Ravugl rumantsch d'Andeer» paran da cuntanscher la finamira.
- La scolina da Sched/Veulden è en funcziun. Ma la situaziun linguistica è difficila.
- Jau rimnel vinavant texts sutsilvans per far insacura il cumpendi litterar per las scolas sutsilvanas. Il sustegn da scolasts e scripturs è minimal.
- Jau hai a mauns da far in catalog d'inscripziuns tudestgas che pudessan vegnir rumantschadas.
- La cumissiun La Pùnt giada mia atenziun speziala. Pertge cun ella stat ni croda La Pùnt. La cumissiun menziunada è daventada la cumissiun la pli activa da la Renania. Igl è reussì ad ella da megliar considerablamain La Pùnt.
- Igl n'è betga reussì d'organisar barats da teaters sco previs.
- Durant la stad passada jau hai fatg la redacziun da vacanzas da la Casa Paterna, ina buna experientscha per vesair, tge pensum ch'il redatur en uffizi ha da prestar.
- La scolaziun da creschids per la part sursilvana da la Renania è vegnida

integrada en la Scuntrada e Formaziun Surselva, da la quala jau fatsch part en l'uffizi dad actuar.

La scolaziun da creschids en Sutselva na funziunescha betg anc optimalmain. Igl ha già lieu 2 curs da rumantsch per rumantschs: l'onn passà il curs d'ortografia sutsilvana a Ziràn cun 7 participants ed actualmain il curs da poesias (Curò Mani, manader) cun 10 participants.

4. Intschess da l'URS

Igl angaschamaint sen igls differents sectours da lavour on mess an muvimaint ena bova, uscheia tg'i para mintgatant tg'ins possa betg sa snudar. Cun la speranza da saveir angascher e sensibilisar ples persungas per igl mantignamaint digl lungatg lainsa cuntinuar er igl 1986.

Rumantschaziuns 1985

- Las rumantschaziuns an Surmeir èn sa concentradas a Savognin an vista alla Scuntrada dal pievel rumantsch.
- Cun contacts cun posttenents/canzlists/firmas ed affars ègl reuschia da cuntanscher inscripziuns rumantschas tgi cuntanschan la gronda part digl pievel.
- Tavlas: Lubia per travagl agricol/forestal a Savognin/Mon
Abitaziuns da vacanzas/tgombras a Savognin/Sur/Parsonz
Tavlas per l'uniung turistica per Savognin e conturn
Access agl plazzal a Savognin
- Cuntanschia tar las ovras electricas Turitg en signet per ava gronda.
Chella tavla vign midada aint igl antier intschess.
- Contact cun igls mastrals da Rona/Casti/Savognin/Tinizong/
Salouf/Riom/Parsonz/Mon/Stierva.

Scuntrada e furmaziun/curs 85

- Declaraziun da taglia a Sur/Savognin/Riom cun 50 participants
- Manaders dilgs curs: Giatgen Spinass, Sur; Leza Spinass, Savognin;
Tona Collet, Riom
- Musica classica cun Claudio Steier a Savognin, 8 participants

- Canzungs e versets per unfants cun Nic Camenisch e Claudia Balzer ad Alvagni, 10 participants
- Excursiung locala cun Rita Ulber, Lantsch-Seglias, 12 participants
- Teater/Gi da Nadal cun Annemieke Buob a Casti, 10 participants

Barats da giuvenils

- Screiver agls inspectours da scola conc. igls barats da giuvenils/scolars interrumentschs/interregiunals.
- Reacziun positiva digls cunsegl da scola Surses/Alvra/Casti/Zuoz/Sent/Tavanasa/Mustér.
- Scuntrada regulara cun la cumischung per barats da giuvenils interregiunals a Berna/Soloturna/Biel.
- Igl 1985 ò gia li en barat interregional cun la scola secundara Sta. Maria e l'Ecole primaire le Noirmont.

Vendita da codeschs e cartas

La vendita da codeschs e cartas da noss biro anor ò effectuo en augment considerabel dallas antradas. Ainten tottas vischnancas surmiranas (cun ex. da Surava) vignan vandeidas cartas da gratulaziun, condolientscha, Nadal e Bumang.

Cun ena acziun speciala igl 86 pruainsa da derasar anc pi fitg nossa literatura per pitschen e grond.

Teater e bibliotecas

Durant igl 1985 èn nias rimnos igls teaters da ser Willimann, Lantsch. Chels teaters ston per gronda part neir rescretgs ed adattos alla scripziun odierna.

Translato per las gruppas da teater a Savognin/Salouf/Sur/Riom. Cun Moscha Jegher-Camen, Renata Uffer e Emma Spinas vaia visito en curs per bibliotecas, sperond da saveir realisar plang plang er an Surmeir bibliotecas regiunalas.

A tots scolast/-as è nia tarmess las glistas da tots igls tocs da teater tgi la LR metta a disposiziun.

Lavours da biro

An connex la Scuntrada a Savognin è igl collaboratour sto angaschea pulitamaintg per la preparaziun dalla Scuntrada. Gronda labour è stuia neir impundia per translaziuns uscheia per igl rendachint dalla cassa da malsangs Surses / noziuns per la sala da gimnastica Savognin / formulars per la protecziun civila Savognin. Chels formulars èn nias tarmess per cunaschientscha er a tottas las otras vischnancas / translaziuns dallas noziuns da taglia per igls curs da taglia / currigia u amplifitgia las noziuns digl rendachint communal a Savognin, igl qual è cumparia er an rumantsch/translaziun per differents affars tgi tarmettan lour figls sgulonts adegna er an rumantsch/translaziun digl formular dumonda da biagier Savognin tgi niro tarmess per infurmaziun er agls oters cumegnns pi spert tgi el è stampo.

Conversaziun rumantscha

En postulat tgi am schea a cor è sper igls curs d'assimilaziun la furmaziun da gruppas rumantschas ainten las differentas vischnancas per ena conversaziun rumantscha. Igl 1985 ègl reuschia d'organisar talas gruppas a Savognin e Mulegns/Sur/Murmarera/Beiva. Contacts conc. chellas gruppas èn stoss er cun igls exponents dallas vischnancas Cunter/Riom/Parsonz, Casti, Alvagni, Lantsch. A Savognin vign chella gruppa manada da Luzia Plaz-Sonder ed Annatina Capeder, an Surgôt da Margarita Janutin-Plaz, Bernardetta Janutin-Plaz, Murmarera, Paulina Jegher, Mulegns, Beatrice Grisch, Sur. A Brinzauls vign chella gruppa manada da Gaudenzia ed Amalia Liesch.

Noss defuncts

En il decurs da l'onn da rapport ans han pliras prominentas persunalitads dal moviment rumantsch bandunà per adina. Nus ans regurdain en pia memorgia da quellas dunnas e quels umens ch'èn s'engaschads cun persvasiun ed anim, ch'han enritgì noss stgazi cultural cun lur ovras e ch'han dà impuls decisivs per la lavur rumantscha.

Ch'els repaussian en pasch.

Gion Luregn Arpagaus	1902–1985
Eduard Buchli	1906–1985
Rudolf Campell	1893–1985
Anna Capadrutt	1924–1985
Aluis Carigiet	1902–1985
Christian Derungs	1894–1985
Benedetg Dolf	1918–1985
Deta Hänzi-Cuonz	1946–1985
Margreta Jemmi-Cavigilli	1929–1985
Andri Peer	1921–1985
Giusep Sialm	1934–1985
Warren Thew	1927–1985

Organs da la LR

1. Radunanza da delegads

sa cumpona da delegadas e delagads da las uniuns affiliadas a
la *Lia Rumantscha* (60 del.) e da
12 personas da cussegl/suprastanza LR (total: 72 vuschs)

Societad Retorumantscha (5 del.)

Jachen Curdin Arquint, Cuira	suppleants:
Alexi Decurtins, Cuira	Gion Gaudenz, Puntraschigna
Cristian Joos, Cuira	Gion Arthur Manetsch, Domat
Chasper Pult, Cuira	
Genoveva Seger-Arquisch, Vaduz	

Romania (18 del.)

Norbert Berther, Cuira/Rueras	suppleants:
Toni Berther, Cuira/Sedrun	Aluis Caduff, Falera
Rest Martin Cabalzar, Cumbel	Pieder Caduff, Valgronda
Nicolaus Caduff, Vella	Gion Dietrich, Danis/Tavanasa
Silvio Camenisch, Domat	Marcus Flury, Danis
Ignaz Cathomen, Falera	Adolf Hosang, Curaglia
Richard Cavigelli, Cuira/Glion	Gion Battesta Spescha, Danis
Giusep Decurtins I, Cuira/Trun	Duri Sulser, Domat
Giusep Decurtins II, Cuira/Trun	Mariano Tschuor, Laax
Gion Tumaisch Deplazes, Domat	Gion Antoni Derungs, Cuira
Norbert Deplazes, Surrein	
Claudia Gienal, Glion	
Ervin Gienal, Sumvitg	
Alexi Manetsch, Rabius	
Toni Muoth, Razén	
Duri Pelican, Lumbrein	
Pieder Simeon, Trun	
Otto Valaulta, Rueun	

Uniun dals Grischs (14 del.)

Stecher Jos. Thomas, Tarasp
Gordon Anita, Silvaplauna
Pitsch Valentin, Müstair
Vital Ulrica, Scuol
Bott Renata, Tschier
Klainguti Göri, S-chanf
Stupan Clara, Samedan
Depeder Jon, Sa. Maria
Walther Philipp, Champfèr
Arquint Romedi, Chapella
Planta Armon, Sent
Pult Clot, Guarda
Klainguti Irma, Zuoz
Mayer Ernesta, Ardez
Manatschal Jon, Samedan

suppleants
Filli Gion, Zernez
Gritti Andri, Sent
Dazzi Daniela, San Murezzan
Falett Rico, Sent
Bruderer Ruedi, Scuol
Vital Jon Duri, Ardez
Cuonz Gion, Zernez
Egglar Irma, Lavin
Parolini J. Duri, Scuol
Vital Olivia, Zernez

Renania (7 del.)

Plasch Barandun, Veulden
Martin Cantieni, Donat
Bernard Demarmels, Andeer
Giorgina Schaller, Donat
Jacob Pfister, Luven
Gion Item, Panaduz
+ 1 mandat

suppleants:
Barla Candrian, Cuira
Cris Casper Dolf, Vargistagn
Peter Janki, Vuorz
Vroni Minarik, Flem
Anna Nicca, Donat
Felix Pfister, Domat

*Uniung rumantscha da Surmeir
(6 del.)*

Stefan Demarmels, Salouf
Giatgen Schmid, Riom
Tona Collet, Riom
Violanta Spinass, Tinizong/Lai
Rudi Netzer, Savognin
+ 1 mandat

*Uniun da scripturs rumantschs
(5 del.)*

Dumeni Capeder, Lucerna
Flurin Caviezel, Cuira
Toni Halter, Vella
Tista Murk, Trun
Rut Plouda, Ftan

Cuminanza rumantscha da radio e televisiun (5 del.)

Cristian Fanzun, Cuira
Remi Capeder, Casti
Hans Janjōri, Cuira
Peider Ratti, Cuira
Chasper Stupan, Cuira

suppleants:
Barbla Buchli, Cuira
Renata Decurtins, Cuira
Willy Dolf, Cuira

2. Presidents da las societads affiliadas

Romania	Giusep Capaul, Mustér
UdG	Ottavio Clavuot, Samedan
Renania	Luzi Battaglia, Trin
URS	Gion Pol Simeon, Cuira
SRR	Gion Deplazes, Cuira
USR	Toni Berther, Cuira
CRR	Fidel Caviezel, Cuira

3. Suprastanza

Parsura	Toni Cantieni, Lai
Viceparsura	Sep Item, Cuira/Flem
Assessurs	Flurin Bischoff, Cuira/Sent
	Faust Signorell, Valbella/Sur
	Isidor Winzap, Cuira/Falera
Suppleants	Giovannina Brunold, Samedan
	Cristian Joos, Cuira
	Remi Capeder, Casti
	Arnold Spescha, Cuira

Il president da las societads affiliadas furman ensemen cun la supranza il cussegl da la *Lia Rumantscha*.

12. Administraziun, organisaziun, finanzas

12.1. Pervia da la creschientscha dal manaschi è l'organisaziun e la surveglianza da la lavur vegnida pli stringenta e «professiunalisada». Tuts collavuradors da la LR dattan rapport detaglià da la lavur exequida. Ils rapports da lavur dals collavuradors regiunals van er als suprastants ed als presidents da las uniuns regiunalas.

Era quest onn ha il persunal dal secretariat procurà per l'execuziun da la correspundenza, da rapports, protocols, invitaziuns e comunicaziuns da pressa. Entras l'augment general e la professiunalisaziun da las lavurs da la Lia rumantscha dovri era en quella partiziun adina dapli temp per exequir tut las lavurs necessarias. Or dal suler dal secretariat è daventà ina recepziun, nua ch'ils visitaders vegnan retschavids e nua ch'i vegn vendì cudeschs. Era la centrala da telefon è vegnida spustada en quella «recepziun», uschia ch'en ils divers biros po vegnir lavurà cun pli pauc disturbi.

Durant l'onn 1985 han puspè diversas classas cun lur magisters visità la Chasa rumantscha. Sper la visita da blers indigens interessads per il rumantsch chattan adina dapli gliedud or da tut las parts dal mund la Lia rumantscha.

Persunal: La glista dal persunal stabel, engaschè tar la Lia rumantscha, guarda «Centrala da la Lia rumantscha a Cuir». Menziunar spezialmain vulessan nus dunna Corina Dürmüller - Gilly che ha bandunà la Lia rumantscha suenter 6½ onns da grond engaschament per la chaussa rumantscha, ed Yvonne Michael che ha terminà il mais da zercladur cun success l'emprendissadi da biro — cordiala gratulaziun — e grazia fitg a Corina ed ad Yvonne.

Era quest onn èn stads engaschads temporarmain differents students e scolars en il ravugl da la Lia rumantscha, saja quai en il post da translaziuns, il post da linguatg, per curs da RG durant la Scuntrada u per autras incumbensas. L'onn 1985 èn quai stads: Dumenic Andry, Hercli Bundi, Curdin Cavegn, Eva Caviezel, Bruno Cathomen, Jovita Decasper, Beat Durschei, Jürg Gautschi, Patricia Jegher, Cristina Itin, Anita Mazzetta, Gian-Andrea Müller, Blandina Quinter, Annatina Secchi, Miriam Sossai, Marietta Tuor. Norbert Berther ha lavurà dal schaner enfin la fin settember entiramain vid la redacziun da la «Bibliografia retorumscha», Ines Gartmann è stada engaschada pli u main entiramain vid la redacziun dal «Vocabulari administrativ-giuridic» e ha er collavurà vid la redacziun da la «Bibliografia».

Grazia fitg ad els ed in summa a l'entir persunal da la Lia rumantscha per l'engaschament ch'è stà quest onn — en connex cun ils 2000 onns Rotoromania — anc pli grond che il solit.

12.2. En discussiuns en il cussegl da la LR, cun la PGI e cun deputads dal Cussegl grond è l'adiever dals meds federals restads al Chantun vegnì tractà (guarda istanza LR a la Regenza, matg 1985). En la sessiun d'atun ha il Cussegl grond decidì ch'ils meds federals possian vegnir impundids a favur da projects rumantschs u talians tras decisiun finala dal Cussegl grond, senza votaziun dal pievel (detagls guarda l'introducziun dal parsura ed ils protocols dal Cussegl grond dals 30-9-1985). A medema chaschun ha il Cussegl grond decidì ina contribuziun annuala da 100'000.— fr. (or dals meds federals) per installar en la LR in «post da documentaziun ed infurmaziun». La proposta per in tal post sa basava sin ina istanza da la Societad retorumantscha a la LR.

A l'entschatta da l'onn ha la suprastanza LR — suenter consultaziun e cun sustegn dal cussegl LR — retratg ina istanza, stada inoltrada il november 1984 a la Regenza. La Regenza preveseva in messadi al Cussegl grond cun la proposta per ina votaziun dal pievel conc. l'adiever dals meds federals restads al Chantun! In referendum obligatori nun era — tenor opiniun da la suprastanza — necessari per impunder ils meds federals a la moda proponida. (Conc. Memorandum 10.1.)

12.3. Durant tut l'onn è vegnidas fatgas acziuns da vendita da cudeschs ed infurmads lecturs e cumpraders potenzials davart ediziuns novas e veglias:

- Empruvà da contactar ils negozis da victualias en las valladas per dumandar sch'els fissan pronts da vender cudeschs rumantschs: senza success.
- Exposiziuns da cudeschs: en las scolas sursilvanas ensemen cun la Romania; durant la «Festa ladina» a Zernez, durant la «Scuntrada» a Savognin ed a l'Olma a Son Gagl (guarda er 8.5.). Martgà da cudeschs a la fiera da Nadal a Glion. Questas acziuns han purtà buns fritgs.
- Preschentaziuns e recensius da cudeschs novs en la pressa ed ils meds da massa electronics rumantschs.
- Distribui la glista da las publicaziuns novas sco agiunta en tut las gasettas rumantschas. Stampà in'ediziun nova dal catalog da publicaziuns.
- Stampà 100'000 «fegls da transmissiun» en ils trais linguatgs grischuns e tramess gratuitamain ad uffizis e firmas.
- Pliras acziuns a chaschun da la «Scuntrada»: Auturs prelegian, auturs segnan lur ovras, barat da cudeschs, cudeschs sco premis, exposiziun cumplessiva dals cudeschs rumantschs e.a.

12.4. La revisiun parziala dals «tschentaments da la LR» è vegnida discutada en pliras sedutas da la suprastanza. L'october è il sboz per ina revisiun vegnì tramess en consultaziun a las societads affiliadas. La SRR, la USSR, la CRR, la Romania e la URS han prendì posiziun. La radunanza da delegads ha spustà la discussiun da detagl e la decisiun sin il 1986.

Collavuratur regiunals

1. Intschess da la Romania

La lavur dil collaboratur regional ha cumpigliau igl onn vargau ils suandonts sis secturs: Scolaziun da carschi — vendita da tablas romontschas — tgira dalla fatscha dils vitgs — translaziuns — preparaziuns pil til da Savognin — viseta allas suprastanzas communalas.

La scolaziun dils carschi:

Igl atun 84 e l'entschatta digl onn 1985 hai jeu organisau ni giu quitau ch'ils cuors d'assimilaziun funcziuneschien en suandonts loghens: Mustér, Sedrun, Trun, Danis, Siat, *Gliion e *Sagogn (mira pct. 3 assimilaziun; * en collavuraziun cun Bartholome Tscharner). A Trun era in cuors d'entagliar cun 19 participonts.

Igl atun 1985 ei la «Scuntrada e formaziun Surselva» vegnida fundada. Mia lavur dad ussa naven ei d'animar la populaziun da prender part dils cuors e da sclarir il basegns per novs cuors.

Vendita da tablas romontschas:

Dapi che la pusseivladad da cumprar tablas romontschas ei dada fa nossa populaziun stedamein diever da quella. Periodicamein vegnan ils fepls cun l'offerta reparti en nos vitgs sursilvans. L'offerta cumpeggia: Habitaziun da vacanzas — combras — parcadi privat — tener liber la sortida — post samaritan — parcadi mo per hosps (clients) e giavischs individuals.

En las suandontas vischnauncas ei vegniu vendiu tablas:

Tujetsch 22, Mustér 9, Medel 8, Trun 6, Sumvitg 9, Breil 8, Rueun 1, Gliion 2, Lumnezia 5, Laax 2, Andiast 1, Falera 2, Ruschein 2, Müstair 12, Donat 1, *Total: 90.*

Scamond d'access al plazzal. En cass d'accident vegn surpriu negina responsablidad. Igl impressari.

Suandonts impressaris han cumprau la tabla:

Bertogg Sevgein 2, Tannò Vella 2, Mazzetta Trun 10, Beer Rabijs 15, Beer Tavanasa 6, Camenisch Rueun 4, Gallaria Rueun 5, Carigiet Breil 5, Collenberg Murissen 3, Constraba Sedrun 15, Murer Sedrun 15, Valaulta Rueun 10, Caminada Vrin 2, *Total: 94*

Tuttas 184 tablas han custau frs. 4'459.—.

La tgira dalla fatscha dils vitgs:

A Sumvitg ed a Breil eis ei reussiu da romontschar ualti tut. En quellas vischnauncas ei l'acziun ella fasa dalla realisaziun. Ils cuosts totals muntan sin frs. 60 000.—. Era en Lumnezia, a Falera ed en Tujetsch ei l'acziun actuala.

Translaziuns:

Parallel cul romontschar la fatscha dils vitgs va savens in survetsch da translaziun per mistergners e negoziants. Caussas pli grevas e voluminusas fa il post da lungatg dalla LR. Per ex.: la garascha romontscha — la scolaziun pils miradurs ed autras caussas. Mia lavur ei: intermediaziun e translaziuns pli pintgas.

Preparaziun dil til a Savognin e festivitads 2000 onns Retoromania ella regiun:

15 gruppas digl intschess dalla Romania ein separticipadas dil til a Savognin. Ei ha tuccau d'organisar ils detagls.

Suandontas vischnauncas dalla Romania han festivau ils 2000 onns Retoromania: Surcuolm/Flond, Vella, Lumbrein, Uors, Falera e Rabijs. Il collaboratur regional ei staus fatschentaus en diversas vischnauncas cun l'organisaziun dils detagls.

Viseta allas suprastonzas communalas:

Igl atun 84 e l'emprema mesadad digl 85 hai jeu visitau las suandontas suprastonzas communalas ni lur president:

Tujetsch, Mustér, Sumvitg, Medel, Trun, Breil, Rueun, Glion, Schluein, Sagogn, Laax, Falera, Surcuolm, Vella, Murissen, Cumbel, Degen, Vignogn, Lumbrein, Vrin, Flond e Ruschein.

Intent dallas visetas: Sepresentar e comunicar allas vischnaucas il patertgar dalla Ligia Romontscha e dalla Romania en caussa: Assimilaziun dils immigrants – tgira dil teater ed en general dalla veta culturala – fatscha dils vitgs – survetsch da translaziun etc.

Ina seduta speciala ha giu liug cun exponents da politica e cultura a Glion, alla quala era il secretari dalla LR ed il collaboratur dalla Renania han priu part.

Referats:

La stad 84 hai jeu referiu 6 gadas el ravugl d'uniuns e scolas dalla bassa mo era cun caschun da radunonzas politicas ed occurrenzias sportivas sur dil romontsch en general e sia periclitaziun.

2. Intschess da l'UdG

L'onn da las festivitats giubilaras m'ha procurà blera lavur implü, mo eir blera satisfacziun.

Acziuns da tuot gener:

Correspondenza, organisaziun d'inscuters, p.ex. radunanza da cuvis, radunanza cun la gruppa «la fatscha na noss cumüns», orientaziuns, traducziuns, orientaziun davart dumondas liguisticas, dovairs da rapreschantaziun, retscherchas per incumbenza da la LR: Cargo Domicil e posts da pulizia regard impiegats da lingua rumantscha, trattativas per ün center cultural «Rablüzza» a Scuol, arrandschamaints pel Tren-Art, correcturas dal manual da correspondenza WEKA, SRR: tschantadas regard revista sonora eui.

Ediziuns: Daspö cha l'intschess rumantsch nun ha ingüna chasa editura chi procura ediziuns, es l'UdG in dovair d'edir svesa belletristica e literatura speciala. In prüma lingia esa dad ir a gurbir finanzas, quai voul dir

chi'd es da far istanzas da qua e da là. Davo esa da trar aint offertas e trattar cun las stamparias, quai chi nun es adüna zuond agreabel e chi douvra bler temp.

Quist on sun sortits da stampa be ils seguaints cudeschs:

«La bouda dal Corvatsch», «Temps scabrus» e «L'indio Josê».

Las trattativas cun l'autur Lössi sun stattas ourdvard stantusas, tantplü chi s'ha intermiss eir amo ün editur da la Bassa. Eir la correctura da las banderas consüma bler temp. (Da quinderinvia vögl eu correger svesa eir ils manuscrits).

La fatscha da noss cumüns: Già chi'd exista üna gruppa da glieud giuvna ingaschada ed activa chi fa buna lavur am n'haja permiss da negliger quista lavur. Tuottüna am n'haja adüna darcheu intermiss in cas d'urgenza cun cussagls ed agüd.

Teater: Quia n'haja cusglià ün zich, fat publicità: pressa, placats e pisserà per rapreschantaziuns, p.ex. «La cria ruotta» e'l «Vitürin Muntatsch». Eir n'haja arrandschà la sairada musicala cun recitaziuns «Stagiuns da l'orma» e la sairada da prelecziun cun C.D. Bezzola.

Scoula: La scoula es il ressort da l'inspecter scol. Tuottüna trattaina insembel, p.ex. quai chi riguarda il bilinguissem. Dieta a Bravuogn.

Scoula industrial-commerciala: Quista scoula m'ha dumandà da parderdscher las lezchas rum. d'examins per las vendadras. Implü n'haja funcziunà sco expert a l'examen stess.

Scoulina, prescoulina: Bannida e partecipaziun a la discussiun davart l'instrucziun da rumantsch al seminari da mussadras chantunal.

Bibliotecas popularas: Bannida e partecipaziun a la radunanza annuala. Implü n'haja pisserà per publicità: preschantaziun da tuot las bibliotecas pop. aint ill'«Engiadina» (gazetta bilingua).

Audienzas als mediums da massa: Orientaziuns a schurnalists e fich suvent a scoulas da la Bassa — eir referats davart il rumantsch.

Contacts cun associaziuns e clubs: Referats: «Il rumantsch illa vita da minchadi» pro'l consorzi dals cumüns da la Val Müstair e pro la mansteranza d'Engiadina Bassa (cun ün tschert success).

Center da documentaziun e scoulaziun: Il center n'haja stuvü negliger causa manchanza da temp. Tuottüna n'haja cumplettà la biblioteca.

Scuntrada e furmaziun: Scrit il sböz dals tschantamaints per incumbenza da la LR. Tschantada cun la rapreschantanta da la società da duonnas gr., cul rapreschantant dals Gualsers e culs collegas per inviar la fundaziun da S+F's regionalas autonomas.

Fundaziun da la Scuntrada + Furmaziun Ladina, tschantadas culs manaders e programmaziun. Participaziun a la radunanza annuala dal VSV/UPS a Lucerna.

Contacts cun minoritats our d'pajais: Rapreschantà la LR a Vienna (Slovens), pro'ls Ladins da las Dolomitas e giò'l Friül.

Acziuns extraordinarias:

Festa Ladina – 2000 ons Retoromania: Participaziun pro'ls preparativs, redschia e scenaria etc. dal gö festal «Flommas in Rezia».

Organisaziun da la part «Il Grischun da trais linguas» pel cortegi/til da la Festa da Tir Federala a Cuaira.

Scuntrada a Savognin: Participaziun cun la gruppa da giuvenils a la preparaziun dal cortegi/til. Cuors da caricaturas.

Discussiun al podium: «Warum sprechen wir nicht Romanisch?»
«Perche discurrin nus rumantsch?»

Remarcha: La lavur nu'm manca, seis effet nun es però adüna ne visibel ne palpabel.

3. Intschess da la Renania

Mia lavur da l'onn passà è stada dominada da las preparativas e l'organisaziun da las festas commemorativas: la festa en memorgia da Gian Fontana, la festa rumantscha sutsilvana e la festa 2000 onns Retoromania.

Concernent l'ulteriura lavur sun jau suandà il princip dals pumpiers: sa concentrar al center dal fiu, bain savend ch'igl arda dapertut enavant en il territori sparpaglià da la Renania. Ma betg dapertut è il fiu tuttina chaud. Cun quai è la strategia da mes operar gia formulada: Jau m'engasch là, nua che jau quint che l'urgenza necessitescha mia intervenziun e l'engaschament da tala laschia sperar in effect commensurà. Perquai ha la Sutselva, essend periclitada il pli fitg, era la prioritad en mes chalender da lavur. I suonda ina survista da las pli impurtantas lavurs exequidas:

Festa en memorgia da Gian Fontana

Il 31-5/2-6 ha gi lieu a Flem ed a Fidaz la festa commemorativa per quest valerus poet indigen, mort il 1938. La Renania m'ha incumbensà da coordinar las lavurs organisatorias ch'èn vegnidas exequidas d'in comité d'organisaziun local ch'è s'engaschà fitg bain: en be 7 sesidas è la festa stada instradada. Ella è stada in success concernent las producziuns da la sairada rumantscha sco era concernent la participaziun dals Rumantschs da Flem. Il pli grond success è quel, ch'il comité organisatori ha sa laschà persvader da cuntinuar la lavur a favur dal rumantsch. Il Comité Romantsch ha gia reprimè las activitads ed ha instradà diversas mesiras a favur dal rumantsch a Flem.

Festa rumantscha sutsilvana

Il 8/9-6 ha gi lieu a Donat la festa menziunada. Questa festa è vegnida iniziada da mai ed organisada en collavuraziun cun 15 uniuns culturalas da la Sutselva. A chaschun da 10 sesidas d'ina cumissiun da program e d'in comité organisatori è la festa vegnida preparada. Er ella è stada da success concernent il program da la sairada rumantscha (la Gruppa da teater da Veulden ha represchentà excellentamain il toc «Il ranver» da Molière) e la participaziun. Il comité d'organisaziun è sa schlià, ma insa-quants represchentants d'uniuns furman vinavant in comité rumantsch che vegn a sviluppar in'activitad a favur dal rumantsch en Sutselva.

2000 onns Retoromania

La Sutselva è sa participada a las festivitads numnadas cun in numer a chaschun dal cortegi ed a l'act festiv cun in chor da Vallada ch'è sa furmà a basa da mia iniziativa, aposta per quell'occurrenza.

4. Revisurat

Revisurs	Augustin Cathomen, Breil Paul Michael, Cuira Romano Plaz, Savognin
Suppleants	Valentin Derungs, Glion Otto Vital, Cuira

5. Centrala da la Lia rumantscha a Cuira

Direcziun

Secretari:	Bernard Cathomas, Cuira/Breil
Substituta:	Rita Uffer, Cuira/Savognin

Partiziuns

1. Secretariat

Manadra:	Rita Uffer, Cuira/Savognin
Collavuratura:	Lydia Lombris, Cuira/Vella
Emprendistas:	Yvonne Michael, Cuira/Farden Jeannette Demont, Cuira/Breil Giuanna Derungs, Cuira/Rabius

2. Finanzas

Contabilista:	Corina Dürmüller-Gilly, Cuira/Zernez (parzialmain –5/85) Barbla Buchli, Cuira/Sent (parzialmain 8/85)
---------------	--

3. Ediziuns, chant, curs, exposizuns

Manader:	Toni Kaiser, Cuira/Zuoz
Collavuraturas:	Olga Merlo, Cuira/Breil (parzialmain) Barblina Ruinatscha, Cuira/Fuldera (parzialmain)

4. Post da linguatg (purtà per part dal Fond naziunal, FN)

Manader: Georges Darms, Cuir/Ruschein (p.p. FN)
Collavuratur: Anna-Alice Dazzi, Cuir/Samedan
(parzialmain, FN)
Manfred Gross, Cuir/Fuldera
(parzialmain, FN)
Alexi Baselgia, Cuir/Rabius (FN) (–9/85)
René Spescha, Cuir/Mustér (FN) (10/85)
Jachen Andry, Turitg/Ramosch
(parzialmain –3/85)
Carli Tomaschett, Cuir/Trun
(parzialmain 4/85 – 9/85)
Luzian Spescha, Hombrechtikon/Danis
(parzialmain 11/85)
Justina Derungs, Cuir/Siat
(parzialmain –6/85)

5. Post da translaziuns

Coordinaziun: Rita Uffer, Cuir/Savognin
Collavuraturas: Emilia Alig-Schaniel, Domat/Vrin
(parzialmain 9/85)
Ladina Parli, Turitg/San Murezzan
(parzialmain)
Annalis Schaniel, Alvaschagn/Tinizong
(parzialmain)

6. Post da teater

Responsabel: Gian Gianotti, Cuir/Sent
(parzialmain, fin mez avust 85)
Collavuratur: Annemieke Buob, La Punt-Chamuesch
(parzialmain)
Marco Gieriet, Domat (parzialmain)

7. Scolina rumantscha a Cuir

Mussadras: Annatina Campell, Cuir/Cinuos-chel
(–6/85)
Dorina Item, Cuir/Flem
Andreetta Nogler, Cuir/Ramosch (8/85)
Transport: Heinrich Bär, Cuir (parzialmain)

8. Collavuratur regionalas

Romania:	Carli Scherrer, Trun
Uniun dals Grischs:	Jacques Guidon, Zernez
Renania:	Bartholome Tscharner
Uniung rumantscha da Surmeir:	Reto Capeder, Savognin

6. Cumissiuns, gruppas da lavur e gremis spezialas

Cumissiun da neologissem

Alexi Decurtins, Cuira
Jon Clopath, Trin
Felix Giger, Cuira
Oscar Peer, Cuira
Faust Signorell, Valbella

Cumissiun da chant

Ernst Bromeis, Ardez
Albert Gaudenz, Zuoz (a partir d'avrigl)
Giusep Huonder, Mustér
Ludwig Morell, Samedan (fin avrigl)
Rudi Netzer, Savognin
Marcus Zarn, Landquart

Cumissiun d'ediziun dals carnets OSL

Surselva	Augustin Manetsch, president, Mustér
Surmeir	Linard Candreia, Casti
Sutselva	Cristian Joos, Cuira
Engiadina	Rut Plouda-Stecher, Ftan
LR	Rita Uffer

Cumissiun da redacziun «Bibliografia retorumantscha»

Jachen Curdin Arquint, parsura, Cuira
Norbert Berther, Cuira
Ines Gartmann, Domat
Christoph Jörg, Domat

Sur Giusep Pelican, Cuir
Gieri Ragaz, Cuir
Isidor Winzap, Cuir
Bernard Cathomas, LR

Cuminanza da mussadras rumantschs (CMR)

Presidenta	Mirta Hartmann, Silvaplauna
Vicepresidenta	Heidi Myrsep, Zuoz
Actuara	Daniela Nay, Domat
Cassiera	Babigna Netzer, Savognin
Revisuras	Daniela Farrer, Stierva Barbara Rapp, Laax
Assessura	Gabi Erni, Donat

Redacziun «Scoletta/Scolina»

Chairedactura	Dorina Item, Cuir
Conredacturas	Dorli Biert, Scuol Dora Cavelti, Schluein Gabi Erni, Trin Daniela Farrer, Stierva Mirta Hartmann, Silvaplauna Babigna Netzer, Savognin

Conferenza dals scolasts da rumantsch en las scolas medias

Manader	Curdin Jeitziner, Mustér
---------	--------------------------

Cussegl da la Fundaziun chasa rumantscha

Parsura	Bernard Cathomas, repr. LR, Cuir
Viceparsura	Toni Halter, repr. Legat Cadonau, Vella
Actuar	Toni Berther, repr. Romania, Cuir
Cassier	Vinzens Bossi, repr. URS, Cuir
Assessurs	Toni Cantieni, repr. LR, Lai Cristian Caduff, repr. Renania, Castrisch Reto Florin, repr. SRR, Cuir Flurin Bischoff, repr. LR, Sent Padruot Signorell, repr. UdG, Cuir
Revisurs	Domenic Signorell, Cuir Clau Defuns, Trun/Cuir

Cruppa d'accompagnament
«Istorgia da la litteratura rumantscha» da Gion Deplazes

Jachen Curdin Arquint, Cuira
Faust Signorell, Valbella
Arnold Spescha, Cuira
Bernard Cathomas, LR

Scuntrada dal pievel rumantsch

Organisaziun e comités cf. «Guid da la Scuntrada».

Società retorumantscha

Igl onn vargau va ellas annadas empau sco in onn da fiasta e festivitads. Quei vul denton buca dir ch'ei hagi era dau luverdis cun quitaus denteren. Mo tut cumpriu essan nus satisfatgs dil contonschiu.

1. Il Dicziunari rumantsch grischun

Dil DRG ein cumpari ils faszichels 103 e 104, il davos cun ils indices per la finiziun dil G sco tom 7. Il faszichel 105 cul H ei en stampa.

2. Las Annalas

Il tom 98 ei cumparius per nies giubileum sco tom festiv da varga 700 paginas. Quei muossa che nossas fontaunas sgarguglian frestgamein era aunc suenter 100 onns.

3. Register dalla Crestomazia da Caspar Decurtins

Suenter in onn e miez ein dr. Jon Mathieu e lic. fil Peter Egloff a fin culla redacziun dil register dalla Crestomazia. Reussescha ei aunc da financiar ad uras la stampa, astgein nus spitgar questa impurtonta clav alla Crestomazia e cun quei a nies pli impurtont arcun da nossa tradiziun romontscha pigl atun proxim. L'officina privata Octopus a Cuera ha il grond meret, buca mo che la «Tradiziun da Schons» ei cumparida sco tom XIV ella Crestomazia (nua ch'ella s'auda), mobein era che la SRR ha priu la cashun da preparar cun gronds cuosts il register leutier.

4. Nies institut

Il fatg ch'igl Institut dil DRG ei daventaus ils davos onns pli e pli in centrum per informaziuns sur dil romontsch in summa e sur dalla cultura alpina ha sfurzau nossa suprastanza da tschercar ina migliur senza untgir ni tralasar il survetsch d'informaziun ch'ei en sesez in emperneivel e nizeivel duer viers la publicitad. Sur la Ligia Romontscha ha nossa suprastanza fatg alla regenza grischuna ina istanza per ina piazza d'in informatur/documentalist. Il cusègl grond ha schaffiu questa piazza per mauns dalla LR. Nus sperein che cheutras vegni nies personal discargaus empau en favur dalla lavur vid il DRG. Tonpli essan nus malamein surstai dil proceder dil Fondo Naziunal che ha semplamein strihau la mudesta paga da nossa cassiera, spitgond ch'il cantun Grischun sorprendi questa incumbensa. Quei, sco ins auda, culla motivaziun che ils auters vocabularis naziunals (che publicheschan per bia buca ton sco nus) fetschien era quei. Cheutras freinan ins silpli nies ritmus da publicaziun, quei ch'ei tuttavia buca spargnau, anzi.

Igl avrel vargau vein nus saviu acquistar la cartoteca dils excerpts dallas «Fontaunas da dretg» da nies anteriur cauredatur dr. A. Schorta, varga 50 000 cedels. La part romontscha ei vegnida integrada la stad vargada ella cartoteca gronda.

Dunna dr. Mena Wüthrich - Grisch ha terminau la copia dil Cudisch fonetic da R. Planta, ina immensa lavur, per la quala nus engraziein cordialmein. Per la reproducziun dil Questionari dil DRG vein nus anflau ina buna soluziun tras far diever dil film.

La damonda dil diever da computer pil DRG vegn studegiada tras in perit, G. Giger.

5. Giubileums e fiastas

Igl onn vargau ha purschiu a nus pli che zacu caschun e motivs da far empau fiasta.

Dils 7 als 9 da zercladur ha l'Academia svizra per las ciencias humanas (ASSH) teniu per l'emprema ga sia radunonza da delegai el Grischun, a Cuera. Sco suletta societad el Grischun fa era la SRR art e part da questa organisaziun naziunala. Nus havein saviu beneventar ina partida delegai en nies institut ed essan segidai cun els ell'organisaziun ed execuziun da questa manifestaziun che ha buc il davos era valiu als Romontschs.

Il medem vala era per la «Scuntrada dal pievel rumantsch» a Savognin dils 5 als 11 d'uost. Igl ei stau ina imposanta manifestaziun romontscha sco quei ch'ins ha bein aunc mai viu tochen ussa.

La fin d'october essan nus seregurdai en moda «sempla e digna», sco quei ch'ins ha udiu generalmein, dalla fundaziun da nossa SRR avon 100 onns. Agl act festiv ella sala dil teater municipal ha il president dalla regenza, dr. Donat Cadruvi, purtau ils salids da pievel e regenza. Dr. Jon Pult ha en siu plaid festiv schau reviver la historia da nossa societad e prof. dr. Alexi Decurtins ha presentau il Dicziunari rumantsch grischun. La manifestaziun ei stada enramada da canzuns dil chor mischedau Rezia.

6. Damondas persunalas

El decuors digl onn vargau ha nossa suprastonza elegiu lic. fil Carli Tomaschett da Trun sco assistent scientific ella redacziun dil DRG. Entgins students e studentas han giu l'ocasiun da luvrar per cuort temps en nies institut. Els han aschia giu ina interessanta pusseivladad da veser ina ga en ina «cuschina scientifica», quei ch'ins savess mo giavischar a mintga student.

Suenter 30 onns viva art e part en nossa suprastonza ha prof. Victor Stupan demissiunau. Nus engraziein ad el cordialmein per sia buna e stedea participaziun e prestaziun valenta en favur da nossas miras cumineivlas e giavischein ad el tut bien.

Suenter 10 onns da fritgeivla lavur per nossas Annalas ha rectur dr. J.C. Arquint demissiunau sco redactur. Nus engraziein ad el per sia buna ed exacta lavur per auturs ed annuari.

Sco successur ha nossa suprastanza elegiu ser Gion Gaudenz a Puntraschigna.

Per finir lessen nus engraziar a nies persunal sco alla suprastanza per la buna ed emperneivla collaboraziun.

Gion Deplazes

Suprastanza SRR

President	Gion Deplazes, Cuira
Vicepresident	Jachen Curdin Arquint, Cuira
Cassiera	Genoveva Seger - Arquisch, Vaduz
Actuar	Cristian Joos, Cuira

Giachen G. Casaulta, Cuira
Cristian Collenberg, Cuira/Cumbel
Flurin Darms, Domat
Jost Falett, Bever
Gion Gaudenz, Puntraschigna
Gion Arthur Manetsch, Domat
Jon Mathieu, Cuira
Chasper Pult, Cuira
Stefan Sonder, Cuira
Victor Stupan, Cuira

Revisurs da quint	Robert Capaul, Cuira Chasper Stupan, Cuira
-------------------	---

Redacziun DRG

Chauredactur	Alexi Decurtins, Cuira
Redactur	Felix Giger, Cuira
Assisstant scientific	Carli Tomaschett
Assistent	Kuno Widmer, Cuira
Secretaria	Barla Projer, Cuira

Redacziun Annalas

Redactors

Jachen Curdin Arquint, Cuirra

Cristian Collenberg, Cuirra/Cumbel

Gion Gaudenz, Puntraschigna

Romania

2000 onns Retoromania – occurrenzas en nies intsches

Igl onn 1985 va ellas annalas dalla Romontschia, essend che quella ha commemorau en spért e cun senn obligont siu anniversari bimillenari. La suprastonza dalla Romania ha era dau gronda impurtonza a quei eveniment unic. Perquei ha ella supplicau la primavera vargada la LR d'augmentar uonn ses sforzs per presentar – oravontut anoviars – autenticamein nies mund romontsch e collaborau tiel supplement «2000 onns Retoromania», admess ils 30 da fenadur 1985 a tuttas gasettas romontschas. Legreivel ei ch'ins ei tier tuttas festivtads buca sespiars el vargau, ni se concentraus mo sil present ed ha aunc bia meins reduciu mo a quei che vess e duess schabegiar. La realitad dalla actuala situaziun linguistica ei stada trasatras decisiva sco norma e directiva. Quei ei gest ed era seconfirmau duront la «Scuntrada dal pievel rumantsch» a Savognin (4 – 11 d'uost 1985). Ina occurrenza unica puncto frequenza, interess e resun. Ils iniziants, organisaturs e cooperaturs san esser satisfatgs. Zaco, zacu e zannua quantan tuts cun ina continuaziun. Bein il meglier facit ch'ins sa trer.

La Scuntrada centrala dils Romontschs a Savognin ei vegnida enramada – secund il giavisch era dalla LR – dad in'entira retscha dad occurrenzas commemorativas ora ellas regiuns. Quellas ein bein stadas pli pintgas, denton buca meins impurtontas ed identicas ella intenziun. La Romania ha decidu a sias uras da commemorar – muort la grondezia da siu intsches – decentralisadamein ils 2000 onns Retoromania. L'uniun senza saveva sulettamein planisar, dar stauschs e stimul. Serealisau ei tut mo entras stretga collaboraziun cun las uniuns dallas regiuns pertuccadas. Nus vein giu negin fastedi da gudignar gidonters e perschneider organisaturs.

Vegniu dau l'entschatta ei il zercladur 1985 en Lumnezia. A Vella, Lumbrein ed Uors han scolaras e scolars dalla Val dau cun tschaffen il giug en tschun maletgs «Nossa ierta», secrets aposta per quella occasiun da nies commember d'honor, Toni Halter, ch'ha retschiert uonn dalla Regenza il premi cultural dil Grischun. Las uniuns culturalas dils vitgs numnai han procurau il rom musical. Vuschs singulas han appellau da restar fideivels al vierv artau, autras han motivau, pertgei ellas han empriu romontsch, prendend dimora tier nus.

El center dallas occurrenzas en Surselva dueva la presentaziun dalla opera Rajeta (libret: Tista Murk, musica: Claudio Simonet) star. In temps han ins cartiu vid la realisaziun aunc el decuors d'uonn. Munconza da temps e daners han denton tratg in steh tras il quen per 1985 (L'auter onn eisi forse pusseivel!). Alla Romania ei pia restau nuot auter che da metter en acziun siu plan oriund da commemoraziun. Aschia vein nus era spluntau a Rabius, a Falera ed a Domat. En tuts loghens han ins dau bugen triev a nus.

All'entschatta d'atun eisi stau aschi lunsch: Venderdis, ils 27 da settember 1985, ei l'occurrenza commemorativa sesplegada per la Foppa, a Falera. Las uniuns culturalas dil vitg, da Schluein e Laax han embelliu la scuntrada. Enrihida ei quella vegnida tras cooperaziun dils Trubadurs sursilvans. Affons da Falera han recitau il «Himni alla Romontschia», secrets per quella occurrenza en rema da a. scolast Alfons Vinzens, Trun. Vuschs da tals ch'han empriu romontsch ein stadas d'intervegnir. Responsabels da vischnaunca, dalla LR e dalla Romania han mess certs accents. — Sonda, ils 28 da settember 1985, ei la commemoraziun serealizada semeglientamein per la Cadi a Rabius. Chor viril e musica da quei vitg, sco era il chor cecilian da Trun han dau la rama cantica - musicala. Ils Trubadurs sursilvans presentan danovamein lur grond repertuar. Scolars da Rabius e Surrein han declamau il «Himni alla Romontschia». Treis persunas ch'han empriu romontsch ed ein s'assimiladas han relatau da lur experienceschas. Ils officials han drizzau zacons plaids als radunai. — Dumengia, ils 29 da settember 1985, ha l'Acziun Romontscha da Domat envidau ils Romontschs dil vitg e contuorn ad in survetsch divin campester dadens il vitg numnau. Ina gronda cuminonza romontscha ha priu part da quel. Suenters han ils organisaturs circumscret senn e muntada da quei cumin commemorativ. Ins ha gentau da cuminonza, assistiu allas producziuns dils pigns e scolars, plidau in cun l'auter e schau resunar canzuns romontschas. Era giul Plaun viva ina pintga communitad zun attaschada ed activa ella Romontschia. Ella ha buca lev. Ton pli impurtontas e da sustener ein sias stentas da mantener nossa ierta. — Tuttas occurrenzas commemo-

rativas ellas quater subregiuns dalla Romania ein stadas caracterisadas da cooperaziun spontana, da bia interess e da gronda frequenza. Il spért, plantaus a Savognin, ei daveras sederasaus ora ellas valladas romontschas. Quei dat curascha e speronza.

Acziun centrala

1985 ei igl empren onn che nies collaboratur regiunal, Carli Scherrer, ei staus igl entir temps en acziun. Siu engaschi ei gronds e nunstunclenteivels. Nossa regiun survegn gest perquei ina fatscha adina pli e pli romontscha (inscripziuns). Quei ei siu grond meret, era sch'igl ei beinduras dir e difficultus per el da perschuer e contonscher il final. Il collaboratur regiunal sa sededicar entiramein a sia incarica impurtonta. Quei slarga era considerablamein il grad d'acziun dalla Romania. In stretg contact ed informaziun viceversa permanenta denter collaboratur, parsura e suprastonts possibiliteschan da fixar las prioritads e prender mintgamai a dretg temps las mesiras indicadas per migliur.

Il collaboratur regiunal ha organisau ils 22 da schaner 1985 a Rueun ina sera litterara cun Silvio Camenisch, igl autur dil Tschespet 56 («Cara Laura»). Ils 12 da mars ha prof. dr. Gion Deplazes — commember d'honor dalla Romania — prelegiu a Surrein ord sia ovra nova «Clavs». Ton il scribent empermettent, sco il scriptur arrivau, han giu in grond ed engrazieivel publicum, pil pli secapescha da lur convischinas e convischins. Carli Scherrer ha plinavon surpriu la coordinaziun ed il presidi dil comite che vul presentar l'opera Rajeta. Era per la realisaziun da nossas occurrenzas «2000 onns Retoromania» en Lumnezia, ella Foppa ed ella Cadi ei Carli Scherrer s'engaschaus. Tier la 2. exposiziun da mistregn e commerci a Glion (16 — 20 d'october) eis el staus responsabels per il stan che la Romania ha giu ensemen cun la Ligia Romontscha, Renania (Casa Paterna) e Gassetta Romontscha.

El Museum Cuort Ligia Grischa a Trun ha nies collaboratur endrizzau siu niev biro. La Romania ha — suenter haver investau ca. 12 000.- frs. — survegniu leu ina stanza. Cun la Fundaziun Cuort Ligia Grischa ha la Romania fatg ina favoreivla cunvegna dad affittaziun. Cu ils mieds finansials tonschan, vegn il biro engrondius per duas ulteriuras stanzas (sco center d'informaziun e documentaziun).

Igl intschess dalla Romania ei fetg gronds. Quei senta era il collaboratur. Buc in soli da ses collegas ha da tgirar in territori cun ina aschi gronda populaziun romontscha. Cu nus vein elaborau las novas statutas, ei ve-

gniu teniu quen da quei fatg, creond era la pusseivladad da tschercar cul temps subcollaboraturs (mintgamai per la Cadi, Foppa, Lumnezia ed il Plaun). El program da lavur vevan nus prevediu d'occupar quei post uonn en Lumnezia. Quei ei era succedi. Sco subcollaboratur per la Lumnezia (ed emprem en quei uffeci accessori) ha la suprastonza tscharniu siu actual actuar: scolast Duri Pelican, Vrin/Lumbrein (che sortescha quest atun dalla suprastonza). El ha prestau lavur excellenta en suprastonza, enconuscha ils fatgs e dispona per quei da premissas idealas per daventar igl um da confidanza dalla Romania en Lumnezia. Cun siu sustegn vegn segirau en la Val dallas valerusas in stretg contact denter ils gremis directivs dalla Romania e la basa. Era per las ulteriuras subregiuns romanianas ei la nominaziun da subcollaboraturs prida en vesta. La Romania sto – secund sia politica dils davos onns – sestentar dad ir pli e pli el pievel. Mo aschia sa ella garantir a sesezza ed a sia incarica efficienza, influenza e cunquei era siu avegnir.

Egl intschesch dalla Romania ha giu liug ils 9 da zercladur 1985 la beinreussida 14. Fiasta sursilvana da musica a Breil. Ils 15 da zercladur han las Uniuns da giuventetgna dalla Cadi organisau a Rabius/Igniu la sentupada per scolars e giuventetgna cun in «Concert e giugs senza cunfins». La Romania da giuventetgna ha arranschau ils 29-6-1985 a Trun in concert da rock cun Luis Coray ed ils «Royal Heads». – Ina jamna pli tard ei vegniu realisau per l'emprema gada in Open Air cun diversas gruppaziuns da musica moderna a Vella en Lumnezia. Dils 20 da fenadur tochen ils 3 d'uost o.c. ha la Fundaziun Retoromana a Laax organisau il cuors romontsch e la Jamna da studis romontschs. Plinavon ha quella instituziun era giu uonn sentupadas cun quater persunalitads sursilvanas, vegnidas interrogadas da schurnalists romontschs. Dils 12 entochen ils 17 d'uost ei il 2. Festival dalla canzun romontscha sesplegus a Mustér. Collaborau han uonn era la scola da musica Surselva ed ina gruppa da giuvens dirigents da musicas instrumentalas da nossa regiun. Ils 28/29 da settember ha l'Uniun da scripturs romontschs salvau sia sentupada e radunanza annuala a Vella. – Il di uffical (12-10-1985) ei la Surselva stada representada cun 6 numeras el til dalla Olma a S. Gagl, essend il Grischun staus uonn leu hosp d'honor.

Romania - Renania – collaborau cun success

La collaboraziun denter Romania e Renania ha danovamein purtau fretg. Las suprastonzas ein seradunadas ils 2 da fevrer 1985 a Glion ad ina

sesida communabla per dilucidar ina entira retscha da fatgs che pertuccan omisduas uniuns. Tractau ei vegniu la coordinaziun dalla lavur denter ils dus collaboraturs regionalis. En principi ageschan els enteifer ils cunfins (geografics) dalla Romania e Renania. Mo en entelgientscha cun la suprastonza ein els denton autorisai da parter ils ressorts ed intensivar la coordinaziun enteifer igl intschess d'omisduas uniuns. — La Romania ha era sancziunau il niev reglament per la cumissiun «Fatscha da nos vitgs». Quei ei in gremi cumineivel d'omisduas uniuns. — Da cuminonza han Romania e Renania ediu la monografia davart Anton Steinhauser, da Saggogn (1840–1915), scretta da cuss. naz. dr. Martin Bundi. Plinavon han las duas uniuns instradau — sur la LR tiel Cantun — l'ediziun d'ina nova grammatica romontscha sursilvana (Autur: prof. dr. Arnold Spescha; autur dil cudisch da verbs: prof. Isidor Winzap).

Il pli grond pass anavon han Romania e Renania fatg uonn cun la fundaziun dalla secziun Surselva dalla Scol'aulta populara svizra. Sut «Scuntrada e formaziun Surselva» ei vegniu creau las premissas per metter la scolaziun da carschi sin ina basa solida e che lai slargar la purschida tenor basegns. Ei ha duvrau dabia lavur preparatoria davart la LR, la Romania e Renania tochen che nus vein saviu fundar ils 14 da settember 1985 a Glion la secziun «Scuntrada e formaziun Surselva» ed eleger l'emprema suprastonza. Segidai leutier ein — cun plaid, cussegl ed experientscha — il rectur dalla Scola professiunala e vendita Surselva a Glion, Rest Luis Deplazes, e sia consorta, Margrita Deplazes - Derungs. Rectur R.L. Deplazes ha surpriu il presidi dalla nova secziun, sia dunna il secretariat (la sedia ha la secziun a Rabius). Dalla suprastonza dalla secziun Surselva fan plinavon part: ils collaboraturs regionalis dalla Romania e Renania, dunna Vreni Candrian - Spreiter, Trin (Renania) e scolast Pieder Caduff, Valgronda/Cumbel (Romania). Il program culs divers cuors ei gia vegnius tarmess a tuttas casadas dalla Surselva. Las annunzias ein numerusas. La Romania ei zun satisfatga ch'ella ha astgau gidar a fullar via a quei impurtont forum da scolaziun e discussiun en Surselva.

Il parsura dalla Romania ei staus presents tier l'inauguraziun dalla fontana en honor da Gian Fontana ils 2 da zercladur 1985 a Fidaz. Il president dalla Renania, ser Luzi Battaglia, ha assistiu alla occurrenza «2000 onns Retoromania» a Falera. — Da cuminonza han las duas uniuns spluntau tier l'Ovra Electrica Sursilvana per in sustegn finanziel (dumandond ina contribuziun giubilara per uonn ed ina annuala naven da l'auter onn). Omisduas han survergniu mo per uonn mintgamai la summa da 2 500.— frs. — La Romania ha era informau la Renania davart sia istanza alla Corporaziun da vischnaucas Surselva (CVS) per che quella risguardi da-

pli il romontsch en sias radunonzas ed en tut ses gremis. La risposta retscharta dalla CVS (per tudestg) ei puncto tun e cuntegn fetg deplorable.

Dau sustegn e migliurau la situaziun finanziaria

Avon in onn veseva il quen dalla Romania buca ora bein. Quei ha stimulau d'agir. Il parsura, il vice ed il cassier ein seradunai calonda december 1984 per ver endamen co far miglior. Diversas mesiras vegnan pridadas en mira per contonscher in quen equilibrau. Igl ei semussau che la contribuziun fixa dalla LR alla Romania (60 000.— frs.) tonscha buca per curclar las expensas da nossas ediziuns ufficialas (Tschespet ed Ischi semestril) e per dar triev allas numerusas damondas per sustegn che vegnan inoltradas enteifer in onn. Aschia ha la suprastonza dau uonn — sin damonda — ina contribuziun ed ina garanzia da deficit al Chor viril da Trun per realisar il «Requiem» da Cherubini — ina prestaziun dad ault nivel ch'ha cattau cun raschun renconuschientscha ed admiraziun. Plinavon ha la Romania era susteniu finanzialmein l'ediziun dils «Cants funerals» (musica: Giusep Huonder; text: sur Giuli Cantieni). Segidada ei la Romania da realisar il Seminari da Pastgas dalla giuventetgna dallas Cuminonzas etnicas europeas. Quella reuniun ha giu liug uonn dils 30 da mars tochen ils 6 d'avrel a Lavin era cun participaziun ord Surselva. Gidau a finanziar ha la Romania il 2. Festival dalla canzun romontscha la stad vargada a Mustér. Plinavon ei vegniu dau als participonts e participontas ord Surselva alla 1. Eurolimpiada da minoritads e pievels pigns dils 22 tochen 27 da settember en Frislandia (NL) in sustegn finanziar. Ils Trubadurs sursilvans — stai dils 18 d'october tochen ils 2 da november 1985 sin turnea els Stadis Uni — edeschan ina platta fonografica — era cun sustegn dalla Romania. Per 1984 ha la Romania urbiu ora dalla LR ina contribuziun per las ediziuns ecclesiasticas dil Decanat sursilvan. Era per 1985 ei ina damonda correspondententa vegnida inoltrada.

Cun in quen deficitar ed en vesta al diember carschent per damondas da sustegn ha ei perquei giu num spluntar per agid. Cun success vein nus fatg quei tier l'Ovra Electrica Reinanteriur (ORA). Quella ha dau per 1985 in dun giubilar da 5 000.— frs. ed augmentau naven da l'auter onn la contribuziun annuala da 800.— frs. (tochen ussa) sin 2 500.— frs. La damonda alla Ovra Electrica Sursilvana — tras la Romania e Renania — da dar per uonn 5 000.— frs. a scadin'uniun e naven da l'auter onn a mingina 2 500.— frs. ha purtau dameins, numnadamein 2 500.— frs. mo per

1985. In grond amitg dalla Romontschia ella Bassa — che giavischa buca che siu num vegni publicaus — ha dau alla Romania in schec da 2 000.— frs. La LR ha concediu alla Romania 9 000.— frs. per curclar ils cuosts dallas occurrenzas en connex cun 2000 onns Romontschia. Ils 3 000.— frs. restonts per acziuns specialas havein nus dumandau per saver surdar al Decanat sursilvan (per ediziuns ecclesiasticas). Il haregiar cun curtesia per contonscher sustegn finanziel ei sepagaus. Secapescha che nus savein era bien grau a nossas vischnauncas per lur contribuziun. Sche quella s'augmentass en fuorma mudesta, fagess ei plascher. — La suprastonza ha era elaborau e sancziunau in niev reglament da finanzas. Quel adattescha mudestamein ils honoraris, las indemnizaziuns e las spesas dils suprastonts ed ulteriurs incaricai allas relaziuns hodiernas.

Ediziuns

Cumpari ein: igl Ischi Semestril annada 69/nr. 23 (1984), annada 70/nr. 24 (1985). Il proxim Ischi Semestril ei sin via. Cumparius ei era il Tschespet 56 («Cara Laura») da Silvio Camenisch. La nova ediziun ensiara raquens da Vic Hendry. Ensemen han la Romania e Renania ediu la biografia da Anton Steinhauser, redigida da cuss. naz. dr. Martin Bundi. Susteniu ha la Romania l'ediziun da «Poesias» das Chiarina Flepp, plinavon l'ovra «Clavs» da prof. dr. Gion Deplazes, «Sontgaclau arriva/Bald ist Niklausabend» (text romontsch e tudestg: sora Florentina Camartin; illustraziuns: Fortunat Cagienard) e «Flurs tardivas», ina collecziun da poesias da Victor Durschei. La Romania edescha 1986 — en atgna reschia — ina ulteriura ovra dil scribent Silvio Camenisch, intitulada: «Smaledetta primavera» (historias cuortas). — Sigl 80. anniversari da prof. dr. Alfons Maissen, a. redactor digl Ischi, ha la Casa editura Desertina ediu «Fatschettas», poesias da dr. Donat Cadruvi. La redacziun ha prof. Isidor Winzap procurau. — Sin giavisch dil Seminari romontsch all'universitad da Friburg ha la Romania regalau ina retscha da ses cudischs alla biblioteca romontscha universitara. La Romania ha beneventau grondamein la realisaziun d'in post d'assistent per romontsch a quella universitad. L'Associaziun dils amitgs dalla universitad da Friburg ha salvau ils 25/26 d'october 1985 sia radunonza annuala a Mustér e tractau d.a. era la relaziun denter l'Alma Mater Friburgensis e la Romontschia. Il parsura ha representau la Romania a quella caschun. Sil viadi sin la Cadi han ils responsabels undrau a Trun avon il monument da Casper Decurtins sia muntada sco confundatur dalla universitad da Friburg. Ils 26 d'october 1985 ei il

parsura staus presents tier la festividat centenara dalla Societad Retoromontscha a Cuera.

Activitad dalla suprastonza

La suprastonza ha salvau duront il davos onn en tut 9 sesidas (3 a Glion, mintgamai ina a Rueun, Breil, Laax, Savognin, Lumbrein e Mustér). Varga 70 tractandas ein vegnidas deliberadas (surlunder ei era vegniu rapportau ella GR). Vitier vegnan aunc ulteriuras sesidas dil parsura, dil collaboratur e da singuls suprastonts (per sanar las finanzas, fundar la «Scuntrada e formaziun en Surselva», preparar las occurrenzas en connex cun ils 2000 onns Retoromania egl intschess dalla Surselva e numerusas representaziuns). Senza la stretga collaboraziun da tuts suprastonts — mintgin dad els ei responsabels per in ressort — fuss ei stau nunpusseivel da dar damogn ad in tal pensum da lavur che crescha ton puncto planisaziun, administraziun, organisaziun sco era acziun.

Il parsura ha fatg part dallas sesidas dil Cussegl dalla Ligia Romontscha ils 19 da schaner 1985 a Cuera, plinavon dil rapport culs collaboraturs regiunals (31 da matg 1985). Ils commembers dil Cussegl — ch'han era formau il comite da patrunadi dalla «Scuntrada dal pievel rumantsch» a Savognin — ein vegni convocai ils 22 da zercladur 1985 a Cuera ad ina sesida d'orientaziun che ha giu liug en presenza da cuss. fed. dr. Leon Schlumpf. Suenther ei la pressa vegnida informada. Il Cussegl dalla LR ei puspei seradunaus in'jamna pli tard per deliberar las tractandas dalla radunonza da delegai dalla LR. Quella ha giu liug uonn excepziunalmein pér ils 4 d'uost — la vigelgia dalla Scuntrada — a Savognin. La suprastonza dalla Romania ei stada representada duront igl entir cuoz dalla Scuntrada. Pils 23 d'october 1985 ei il Cussegl dalla LR staus convocaus.

Demissiuns per la fin dalla perioda d'uffeci

Cun la fin d'uonn scada la perioda d'uffeci dalla Romania 1982 — 1985. La radunonza da delegai ha perquei da far quest atun las tscharnas (eleger, resp. reeleger tuts ufficials). Il parsura dalla Romania ha annunziiau sia demissiun a scret gia ils 18 da mars d'uonn. El ha apparteniu 12 onns alla suprastonza (3 onns assessur, 3 onns viceparsura e 6 onns president). La damonda da sia successiun ha dau dabia da panzar alla suprastonza. Ina sligiazion per cuntentientscha generala semuossa. Ils 22 da

matg o.c. ha era igl actuar, scolast Duri Pelican, demissiunau. El appartegn dapi 3 onns alla suprastonza. Cun uonn va igl artechel 11 dallas statutas novas definitivamein en vigur. La suprastonza dalla Romania cumpeglia egl avegnir mo pli 5 (enstagl 7) commembers.

All'entschatta d'uost o.c. han tuts scharschai retschiert ina brev. En quella ei vegniu engraziau ad els per la lavur e supplicau da star vinavon sin posta. Tals che veglien seretrer, dueien comunicar quei al parsura a scret entochen alla fin d'uost 1985. Seretratgs ein: prof. Isidor Winzap, representant dalla Romania ella suprastonza dalla LR, lic. oec. Conradin Cathomas, Glion, sco redactur digl Ischi Semestril. Plinavon ils treis delegai dalla Romania alla LR: dr. Toni Berther, sribent Silvio Camenisch, translader cantunal Ignaz Cathomen sco era il suppleant da delegau: inspectur Gion Dietrich. Per cletg ein mo paucs da remplazzar. La suprastonza ha priu – secund art. 15 dallas statutas – las disposiziuns necessarias per occupar ils posts vacants.

Consideraziuns finalas

Igl onn giubilar dalla Romontschia ha purtau bia lavur supplementara. Nus vein denton era saviu registrar per 1985 enqual mudest pass anavon. Mo era da panzieris e trumpadas essan nus buca stai preservai. Igl engaschi per lungatg e cultura ei – sco tut – colligiaus cun plaschers è quitaus. Era success parzials ein contonschibels mo da cuminonza, tras respect vicideivel e senn da responsablada e collavur. Quei spért exemplari ha regiu en suprastonza sco era denter la Romania e la LR. Jeu sai bien grau persunter a mes prezai consuprastonts ed alla preziada consuprastonta, per lur gronda lavur ed il sustegn dau. Quella renconuschientscha ensiara era ils redactors e las redacturas da nos organs (Ischi Semestril e Tschespet), il representant demissiunont dalla Romania ella suprastonza dalla LR, tuts delegai dalla Romania alla Ligia Romontscha, ils delegai dalla Romania, tuts officials sco era il president, la suprastonza ed il secretari dalla Ligia Romontscha.

Jeu hai d'engraziar grondamein als numnai ed a biars per la capientscha e confidanza demussada duront il temps da mia appartenenza alla suprastonza e specialmein duront ils onns dil presidi. Quei ha gidau essenzialmein a trer duront duas periodas il carr dalla Romania, zatgei ch'ei buca adina stau aschi sempel e lev. El ei denton restaus en via ed ius ella drenga direcziun. Semeglientamein ed era francamein vegn el tgamunau sinavon da miu successur. Saver, puder ed astgar luvrar e panzar per la Ro-

mania ei e resta – malgrad tut – enzatgei fascinont. Igl ei la finfinala in se-
stentar ed agir cun glied d'ideal per ina finamira, realisabla sin diversas
modas. Per reussir drova ei perschasiun, lavur, consequenza, direzia e
perseveranza. E quei ei vinavon necessari, obligont, mo era empermet-
tent: per che la caussa romontscha prospereschi ed hagi in avegnir.

Per la suprastonza:
dr. Giusep Capaul, parsura

Suprastonza

Parsura:	Giusep Capaul, Mustér
Vicepresident:	Gion T. Deplazes, Domat
Actuar:	Duri Pelican, Lumbrein
Administratur:	Giusep Decurtins, Trun
Assessurs:	Claudia Gienal, Glion sur Alexi Manetsch, Rabius Otto Valaulta, Rueun
Revisurs da quen:	Augustin Cathomen, Breil Valentin Derungs, Glion

Publicaziuns

Tschespet	(red. Rest Martin Cabalzar, Cumbel)
Ischi semestril	(red. Ursus Brunold, Zir/Zizers, sora Florentina Camartin, Mustér, Conradin Cathomas, Glion, Giusep Decurtins, Cuera e Beatrix Pally, Curaglia)

Uniun dals Grischs

Las festas

da commemoraziun pels 2000 ans daspö la conquista da la Rezia sun passedas. Minchün chi ho fat part ad üna u l'otra, es sto satisfat ed impreschiuno da las manifestaziuns chi haun tresour trat adimaint als noss scu eir als oters la valur e l'importanza da nossa identited rumauntscha. La granda part da la populaziun s'es hoz consciainta da tela, e d'esser Rumauntsch stuvevans tuots esser perfin superbis, eir zieva las festas. Davart las instituziuns politicas nu mauncha neir pü la prontezza da'ns der sustegn morel e finanziael.

L'avegnir

Uossa tuocha que però a nus da dvanter svesv auncha pü activs, da chürrer noss'ierta e na d'avair temma, da'ns almanter, fand previsiuns e statisticas pessimisticas e litanias inütilas sur da la mort dal rumauntsch. Chi chi cuntinua in tel möd nu pudaro pü gnir piglio in seri. Defender la lingua, schi!, ma scha's craja da stuvair fermer la rouda dal temp e scha's craja cha be ledschas vessan da salver tuot insembel, nu's vezza la realited, nu s'es cun que pü credibel e's stu as lascher plaschair da gnir numno fanatic. E'l fanatissem ho cuntshaintamaing adüna be fat pü dan cu ütil. Mantgnair e promover la lingua, schi!, ma che ans güdess ün territori protet tres ledscha e che güdess la pü bella basa economia cun tuot las inscripziuns rumauntschas, scha'ns mauncha la populaziun? Ledschas avessan stuvieu gnir fattas avaunt 100 ans! La bilinguited es hoz spüra realited! Ledschas efficacias stuvevans hoz cuntgnair il scumand da's marider cun glied d'otra lingua u chi nu s'ho ouravaunt assimileda e la prescripziun cha mincha famiglia stuvevans avoir almain tschinch iffaunts! A quels chi nu vöglian s'assimiler füss da trametter inua cha paun druver lur lingua. Ma inua e chi füssans cun telas ledschas?

Inavous tar la realited! Ün puonch importantischem es l'assimilaziun dals creschieus. Che capita cun tuot las persunas chi's daun fadia da piglier ils cuors? Lo stuvainsa dvanter pü activs, perche cha tauntas persunas, duos ans ziev'avair piglio ils cuors, nu sun pü capablas da discuorrer rumauntsch, niauncha cun quella persuna chi'ls ho instruieu. Bgers as dumandan perche cha'd haun fat tuot ils sforzs scha nu chattan il rimbomb

spetto. Precis cò stuvaronsa dalum fer qualchosa per cha l'entusiassem demusso possa crescer e per cha possan influenzer in möd positiv lur ifaunts chi haun d'imprender rumauntsch.

Sainza scoulinas e scoulas stess que vairamaing auncha bger pü mel. Perque vains d'esser grats pels grands sforzs da telas. Eir l'importanza da la pressa ans es clera. Nus essans cuntaints cul Fögl Ladin e l'ingrazchains d'avair publicho bod tuot ils inserats per nossa Festa Ladina gratuita-maing. Tenor nos avis nu fo que dabsögn d'experimaints da pressa.

La suprastanza

s'ho raduneda l'an scuors 13 voutas per evader las bgeras pendenzas insembel cun l'administradura, cul collavuratur e minchataunt eir cul supstant da la LIA.

Il president es sto trais gedas a Cuira al Cussagl da la LIA ed ho rapreschanto la Rumantschia grischuna a la Festa dals Ladins da las Dolomitas ad Urtijëi. El ho tgnieu referats e do intervistas a giazettas e radio.

L'UdG es dvanteda commember da la Societad d'edituors svizzers, que chi'ns porta avantatgs tar la cumpra da cudeschs.

La collavuraziun in suprastanza es darcho steda exemplarica, grazcha fich!

Il collavuratur

es uossa daspö passa ün an in funcziun. Per sieu grand ingaschamaint al tuocha ün cordiel ingrazchamaint. Ziev'ün an nu's po già crajer da stuvair vzair grands früts. Cun tuot sias forzas s'ho'l prasto la sted passa pel gö festel da nossa Festa Ladina. El ho giavüscho cha vegnan darcho introdüts ils decasteris scu da pü bod, que chi pel mumaint nu pera però d'avair l'effet vulieu. In chesa da scoula a Zernez ho'l giavüscho da pudair drizzer aint ün local d'infurmaziun chi'ns es eir gnieu miss a dispusiziun dal cumün cunter ün fit modest.

Illusiuns

Pcho cha l'ideja da drizzer aint in Chesa Planta a Samedan ün Center d'inscunter e da documentaziun nun es gnida realiseda. La LIA e la Socie-

ted retorumauntscha haun preferieu da metter ad ir ün tel a Cuir ed uschè restaro nos center culturel inavaunt ün museum cun üna biblioteca rumauntscha chi'd es avierta be duos mais l'an!

L'activited melpondereda da singuls grandcusgliers in seguit a las agitatiuns d'Ardez nu s'ho per furtüna pajeda.

Il Post da programs dal Radio rumauntsch in Engiadina pera da consister be our d'ün collavuratur in pü e na our d'ün post effectiv.

Ils cuors per creschieus vegnan uossa organisos da la Scoula ota populera suot il nom Scuntreda e fuormaziun ladina (SFL). Üna magiuranza da cuvihs e delegios cumünels ho decis da realiser tela, schabain cha's vess pudieu cuntinuer e s'integrer illa Scoula ota populera d'Engiadin'Ota existenta chi s'ho adüna darcho missa a dispusiziun eir per noss cuors ed inua ün vess gieu la magiuranza, schi perfin il presidi e cun que tuot in maun per der la direcziun vulida. Ma na, a s'ho gieu temma da la bilinguited, a's preferescha da's separer. Pcho, ma tipic!

Ediziuns e sustegn d'ediziuns

In egna ediziun sun cumparieus:

Il cucu cun las pantoflas da Sina Semadeni - Bezzola

La bouda dal Corvatsch da Paulin Zuan

Indio da G. Feusbel, trad. da G.M. Denoth

Temp scabrus dad A.P. Grob - Ganzoni

Sustgnieu avains las seguaintas ouvras:

Platta e cassetta da Paulin Nuotclà

Cudesch da chaunt e cassetta da Linard Bardill

Nossa Valletta, la Val Müstair da Domeni Gross

Aviöl speciel da la Conferenza generela ladina

La Prouva, giazzettina dal students ladins

Dadais da Gion Tscherner

L'UdG ho surpiglio la vendita dals 4 volüms *Funtanas da dret ladin* da dr. Andrea Schorta

La Fundaziun Planta ho survgnieu ün import per sustgnair ils cuors da sted.

Impü avains nus sustgnieu:

ün cuors da temp liber per iffaunts pü grands

ün seminar da la Giuventüna da cumünanzas etnicas europeas

il gö liber *Adam da Chamues - ch*

la Ludoteca a Samedan
la biblioteca rumantscha da l'Universited da Fribourg

La mort

ans ho separos da las seguaintas persunaliteds chi s'haun sfadiedas per
nossa cultura:

Deta Hänzi - Cuonz

Warren Thew

Eduard Buchli

Rudolf Campell

Andri Peer

Ingrazchamaint

debitainsa per tuot il sustegn cha vains gieu, numnedamaing dal supra-
stant scadent engiadinais a la LIA, *Flurin Bischoff*, da la secretaria da la
LIA, dna. *Corina Dürmüller - Gilli*, dals cuvihs scadents: *Giovannina
Brunold, Gian Marco Gredig, Peter Fischer, Jürg Pedrun e Robert Luzzi*.
A.P. Grob - Ganzoni ho demischiuno scu redactura dal Dun da Nadel.
Anita Gordon faro inavaunt suletta.

Duri Gaudenz ho demischiuno scu redactur dal Chalender Ladin. Il
suottascrit es dvanto sieu successur.

In quist lö vuless avair ingrazcho a mieus collavuratuors dal Chalender:
al coredactur *Töna Schmid*, a *Constant Könz* per la part d'art, a *Domeni-
ca Messmer* e *J.U. Gaudenz* per las correcturas.

Sül Chesin Manella a Schlarigna funcziuna eir adüna tuot grazcha a
nossas instancablas duonnas *Clara Stupan, Rita Clalünae Claudia Moser*.

Gratulaziun pel 75avel anniversari e noss ingrazchamaints per sia lavur
cul Büro da plazzamaint vaun a Martina tar sar *Domenic Gisep*. Noss cu-
vihs prastan, tuot tenor lur fantasia e forza granda lavur e na schmancher
nu vulainsa d'ingrazcher darcho üna vouta pels sforzs da la *Ladinia* e da la
Ladinia dals vegls.

L'ultim ün grazcha fich a tuot quels chi haun contribuieu cha la Festa
Ladina da Zernez dals 12/13/14 lügl es gratageda uschè bain, in speciel
als duos *Curos Mani*, a *Roman Andri* ed a tuot las societeds da Zernez.

Ottavio Clavuot, president UdG

Suprastanza

President:	Ottavio Clavuot, Samedan
Vicepresident:	Josef Th. Stecher, Tarasp
Actuara:	Anita Gordon - Steinrisser, Silvaplauna
Chaschier:	Valentin Pitsch, Müstair
Assessura:	Ulrica Vital, Sent
Suppleants:	Renata Bott-Pitsch, Tschierv Göri Klainguti, S-chanf
Revisuors:	Claudio Gustin, Sa. Maria Reto Manatschal, Sa. Maria

Publicaziuns

Il Chalender Ladin	Ottavio Clavuot, Samedan Töna Schmid, Sent
Il Dun da Nadêl	Anita Gordon - Steinrisser, Silvaplauna

Administraziun

Chesin Manella Schlarigna	Clara Stupan - Keller, Samedan
------------------------------	--------------------------------

Renania

2000 onns romontsch

Igl onn 1985 ei staus in onn da bia lavur. La commemoraziun 2000 onns Romontschia ha sligiau vastas activitads egl entir territori romontsch. Era la Renania ei vegnida sussentada dil clom da seregurdar a moda adeguata dil giubileum. La Renania ha organisau duas fiastas popularas a Flem ed a Donat. El center dalla sentupada da Flem ei l'inauguraziun dalla fontauna commemorativa per Gian Fontana stada. A Donat ha giu liug ina sentupada dalla Sutselva. (Detagls vide pressa!)

Cun gronda satisfacziun ha la Renania era persequitau la «Scuntrada dal pievel rumantsch» dils 5 tochen 11 d'uost a Savognin.

Ils contacts dils Romontschs dils differents idioms ein stai fetg intensivs e positivs e muntan in pass vinavon ella solidaritad romontscha.

Radunonza da delegai

La radunonza da delegai ha giu liug ils 8 da zercladur 1985 en casa da scola a Maton. El center ein stadas las elecziuns da quater novs suprastonts. Gion Kunfermann – el ei staus duront 20 onns commember da suprastonza, Gieri Seeli, 10 onns, Oscar Candrian 8 onns e Gieri Risch, 4 onns – ein seretratgs. Barth. Tscherner ch'ei vegnius elegius collaboratur regiunal dalla LR ei era staus da remplazzar. Sco novs commembers da suprastonza ein vegni elegi: Georgina Schaller (Donat), Bernard Demarmels (Andeer), deputau Gieri Luzi (Summaprada), Hanspeter Meiler (Flem), Jacob Pfister (Vuorz).

Periodics

Il calender popular per las valladas renanas, «Per mintga gi», ei compariu per la 65 avla gada. Ils dus redactors, ser Martin Fontana (part sursilvana) e ser Jacob Michael (part sutsilvana), han era quest onn empleniu il PMG cun in bi diember da contribuziuns da tempra differenta: raquintaziuns; contribuziuns historicas da gis vargai, poesias, legns ed auter. Las illustraziuns d'art ein vegnidas fatgas da Men Darms (Domat). In cordial engraziament als redactors ed a tut ils collaboraturs dil calender.

Il «Dun da Nadal», in cudischet beinvegnius en scola sco era a casa, ei vegnius semtgaus per la stampa da Joh. F. Cavigilli e da ser Jacob Michael. Cun lur collaboraturs han els sedau tutta breigia da porscher als lecturs ina tematica varionta.

Barbara Fontana (Favugn) ha illustrau il Dun en moda plascheivla. Grazia fetg a tuts gidonters per il reussiu Dun.

Ediziuns

La fin da november 1985 ei igl emprend tom dallas ovras da ser Flurin Darms sortius dalla stampa. Quei tom cumpeglia varga 180 paginas e

cuntegn skizzas, meditaziuns e raquintaziuns. Cun l'ediziun dallas ovras da ser Flurin sa la Renania porscher als lecturs in'ovra dad in poet renco-nuschiu lunsch sur ils cerchels renanians ora. Ils toms II e III vegnan a cumparer el decuors digl onn 1986.

Casa Paterna / La Punt

Il fegliet dad 8 paginas ei el decuors d'in decenni s'augmentaus ad ina considerabla gasetta jamnila dad in tras gl'auter ca. 20 paginas. Scriver sez, rimnar e translatar tons texts, quei drova temps. E che quei ei buca avon maun en abundonza sper ina piazza cumpleina da scolast, quei ha era la suprastonza dalla Renania stuiu veser. Pia ein ins sedecidius da scafir ina mesa piazza da redacziun per omisduas parts dalla CP/LP. Quei tonpli che la piazza da redactur da la Punt vegn sin l'entschatta da stad 1986 era puspei vacanta.

Cun la persuna da Johann Clopath ha la suprastonza dalla Renania anflau ina persuna ideala per quei pensum. Per l'ina discuora e scriva el sur-silvan schibein sco sutsilvan, per l'otra ha el entras sia lavur sco redactur en uffeci secundar gia vasta experienza schurnalistica. Johann Clopath entra en mesa piazza tier la Renania sin l'entschatta da stad 1986. Cheu engraziein nus zun fetg a Johann Clopath per sia gronda lavur prestada e giavischein ad el tut il bien pigl avegnir. In cordial engraziament va era al redactur partent da La Punt, al giuven Christian Nicca, che ha demissionau muort motivs da studi.

Cun viva atenziun persequitescha la Renania era il project d'ina gasetta quotidiana sco el ei vegnius mess en discussiun a Savognin a caschun dalla Scuntrada.

Scolaziun da carschi

Gia dapi onns ein la Renania e la Romania sestentadas per la scolaziun dils carschi. Per saver coordinar e slargar la purschida ei vegniu decidiu da fundar per quei intent ina secziun dalla scola aulta populara svizra. La nova secziun «Scuntrada e formaziun Surselva» ei vegnida fundada il settember a Glion.

Sco president ei vegnius eligius Rest Luis Deplazes (Rabius), vicepresidente ei Vreni Caprez-Spreiter (Trin) daventada.

Collaboraturs regiunals

Il settember 1984 ei nies collaboratur regional Bartholome Tscherner entraus en uffeci. Il pensum dil collaboratur ei vasts e pretenda in fin sensori per animar e destadar adina dapli glied pil moviment romontsch. Il collaboratur regional ha d'encurir vias per possibilitar l'assimilaziun dils jasters, d'arranschar cuors, da sviluppar novs concepts, da preparar mieds d'instrucziun, d'organisar la scolaziun da carschi, da promover la vendita da cudischs e bia auter. In cordial engraziament a Bartholome Tscherner per sia gronda lavur!

Renania – Romania

Il 2 da favrer 1985 ha giu liug a Glion ina sentupada dils suprastonts dalla Renania e dalla Romania. Ins ha decidu d'edir da cuminonza ina biografia davart Anton Steinhauser, scretta da cuss. naz. dr. Martin Bundi.

Sin iniziativa dallas duas uniuns edescha il cantun ina nova grammatica romontscha sursilvana (redacziun prof. A. Spescha) ed in niev cudisch da verbs (redacziun prof. I. Winzap).

La sentupada dallas duas suprastonzas ei stada caracterisada d'in bien spért da collavur che secuntinuescha.

Lavur communabla per la Renania e Romania presta era la cumissiun «fatscha da nos vitgs» che stat sut il tgamun da Plasch Barandun da Veulden.

Nos defuncts

El decuors digl onn 1985 ha la Renania piars entras la mort sia suppleanta da suprastonza, Margreta Jemmi - Cavigilli (Flem), il musicist e cumponist Benedetg Dolf e la poetessa sutsilvana Anna Capadrutt. La Renania salva quellas meriteivlas persunalitads renanianas en engrazieivla memoria.

Per la fin

Il rapport annual 1985 duei buca finir senza in cordial engraziament a tuts che han gidau da realisar la Renania in vast program da lavur pigl onn

1985. L'incarica dalla Renania ei buca leva. La situaziun precara preten-
da bia forza e perseveronza.

Nus tuts essan conscients dalla situaziun, mo lein buca restar tier il sela-
mentar. Meglier che da selamentar eisi da far curascha in a l'auter e enfir-
mir ils ligioms da tut quels che documenteschan adina puspei lur buna vo-
luntad per l'incarica da nossa uniun e per la caussa romóntscha.

Il parsura dalla Renania:
Luzi Battaglia, Trin

Suprastonza

Parsura:	Luzi Battaglia, Trin
Viceparsura:	Martin Cantieni, Donat
Actuara:	Vreni Caprez-Spreiter, Trin - Digg
Cassier:	Gion Item, Razén
	Hanspeter Meiler, Flem
	Jacob Pfister, Vuorz
	Gieri Luzi, Summaprada
	Georgina Schaller - Gabriel, Donat
	Bernard Demarmels, Andeer

Suppleants

Christian Joos, Stadtgartenweg 6, Cuera
Anni Nicca - Dolf, Donat
Crist Casper Dolf, Vargistagn
Peter Janki, Luven
Plasch Barandun, Veulden
dr. Felix Pfister, Via Tuma Casté, Domat
Vroni Minarik - Gabriel, vits sura 29, Flem
Hedy Saxer, Flond

Administratura vendita da cudischs

Barla Candrian - Janki, Cuera

Redactors

Casa Paterna:	Johann Clopath, Trin - Mulin
La Pùnt:	Christian Nicca, Donat
Calender PmG:	Martin Fontana, Favugn Jacob Michael, Sagogn
Dun da Nadal:	J.F. Cavigilli, Castrisch, part sursilvana Annamengia Bertogg, Castrisch, part sursilvana Luzi Battaglia, Trin, part sursilvana Jacob Michael, part sursilvana

Uniung Rumantscha da Surmeir

Introducziun

2000 onns Retoromania

Igl onn 1985 è sto digl tottafatg sot l'anzagna «2000 onns Retoromania». Gl'ò prubabel anc mai do an l'istorgia digl rumantsch en onn cun tanta publicitad pigl rumantsch e per la rumantscheia, vot deir noua tgi gl'è nia scretg, infurmo e ruschano tant davart noss lungatg. Chegl è dretg uscheia, partge la preteisa, tgi tot chegl tgi sa fò sainza igls meds da massa, n'exista simplamaintg betg per la publicitad, ò sia verdad. Tuttegna è l'URS stada dall'idea da betg stender mengia fitg igl artg ed ò dessistia d'organisar ulteriouras festivtads da commemoraziun an sia regiung. Chegl or digl simpel muteiv tgi la festa centrala «2000 onns Retoromania» cun la scuntrada digl pievel rumantsch, organisada dalla Leia Rumantscha, ò gi li a Savognin. L'URS è stada loscha tgi la LR ò tscharnia igl territori dall'URS per la Scuntrada, e cunzont tg'igls Surmirans èn s'angascheas an moda exemplarica chegl tgi ò contribuia grondamaintg alla bagnreuscheida da chella gronda manifestaziun digls Rumantschs. A tots chels tgi èn s'angascheas an l'egna u an l'otra maniera, lessa admitter an nom dall'URS en sincer paiadia, an special agl cumegn da Savognin ed agl comite d'organisaziun local cun deuto Baltermia Peterelli alla testa. Er l'URS ò pero contribuia igl sia, uscheia ò ella mess a disposiziun sies collaboratour regiunal durant en taimp pi lung per la preparaziun dalla Scuntrada.

L'URS spera tgi las commemoraziuns «2000 onns Retoromania» vegian pudia animar ena gronda part digls Rumantschs ad ena reflexiun seriousa e tgi ella possa dar nova forza e nov curasch da continuar igl cumbat er agl avigneir.

100 onns Societad Retorumantscha

Er en sagond giubileum è degn da neir menziuno cò, igl 100 avel anniversari dalla Societad Retorumantscha, l'amprema uniung rumantscha tgi ò cumpiglia da sia antschatta anno tots idioms ord tottas valladas rumantschas. Cun la fundaziun da chella societad igls 15 da december 1885, ò antschet la schinumada «renaschientscha rumantscha» tgi ò gia agl decurs da chel tschentaner ena gronda influenza positiva segl muvimaint rumantsch. Ella è er stada chella tgi ò animo e sustignia la fundaziun dalla Leia Rumantscha e da sias societads affiliadas, damaias er dall'URS.

Ed ossa lainsa far igl pass digl onn festiv aint igl onn normal, partge dasper las festivitads ègl er nia presto chest onn blera lavour da detagl.

Collaboratour regiunal

Da calonda settember ègl sto en onn tgi noss collaboratour regiunal, Reto Capeder, è antro an uffeci. Igl otgover digl onn passo ò el pudia rarter sies post da lavour an la tgesa Schletg a Savognin/Grava. Las experientschas fatgas siva chel ampren onn cun l'instituziun digl collaboratour regiunal, cugl post da lavour a Gravas e betg alla fegn er cugl collaboratour sez, èn digl tottafatg positivas e dattan buna speranza da pudeir prestar er agl avigneir buna lavour efficazia.

Ed ossa tigls detagls digl rapport annual 1985, vot deir las acziuns ed ediziuns. Causa tgi noss collaboratour è sto an uffeci durant igl antier onn da gestiung, ègl giustifitgia da lascher rapportar per l'amprem'eda el sez davart chellas activitads.

Acziuns ed ediziuns

1. Contacts ed animaziuns

All'antschatta ègl sto inditgia da ma preschantar a mastrals, canzlists u supranstanzas da noss territori per igls render attents a mia incumbensa ed

igls porscher igl ageid basiglevel an dumondas linguisticas. Partge l'amprema visita agls responsabels communal? Nous savagn tge muntada e forza tgi schea an mang digls incaricos communal tgi derasan publicaziuns, invitaziuns, regulativs etc. an mintga casada.

Sper igls contacts gist menziunos, vaia er gia caschung da ruschanar cun persungas d'affars, instituziuns, presidents u presidentas d'uniungs per render er chels attents all'impurtanza digl mantignamaint digl lungatg.

A Casti ò gia li ena scuntrada cun igls confidents dall'URS tgi on surpiglia la carica da sustigneir igl collaboratour e la redacziun dalla Pagina cun comunicaziuns localas.

2. Fatscha da nossas vischnancas

Cun sustign dalla LR, ma er per gronda part digls privats sez, vainsa realiso durant la stad passada a Savognin la midada dallas inscripziuns tudestgas.

La nossa proxima fegnameira è las midadas a Lantsch. Plaschevlamaintg on igls cumegn da Savognin e Mon mido er tottas tavlas da traffic. Per otras vischnancas vainsa dastgea far offertas.

3. Curs da lungatg

Igls curs da lungatg èn nias frequentos igl 84/85 da 141 persungas. Chels 15 curs on gia li a Mulegns, Savognin, Salouf, Casti, Lantsch e Lai.

Ena gronda part da chellas persungas on frequento 4 curs e spetgan tgi la populaziun raschung rumantsch cun els. Per facilitar chest'integrasiun èn neidas furmadas gruppas rumantschas u tgi talas èn sen buna veia da davantar realitad.

4. Scolaziun da carschias

Igl november 84 ò dr. Martin Bundi salvo en referat a Savognin. Igl favrer ò gia li a Sur, Savognin e Riom en curs per amplaneir la glista da taglia. 50 persungas èn sa participadas agls curs tgi eran specifitgias per pours e luvrants.

Chest'aton vainsa distribuia per l'amprem'eda en program per la Scuntrada e furmaziun. Antschet ò chesta scuntrada cun en'excursiung an Val

Alvra da Lantsch a Seglias. A Savognin introduescha Claudio Steier ainten las differentas epocas dalla musica classica ed ad Alvagni vainsa canto canzungs e versets per unfants. A Casti ò gia li pianavant en curs da teater, vot deir ena scuntrada cun igl post da teater dalla LR.

5. *Vendita da codeschs*

L'acziun dalla vendita da codeschs è stada igl aton 84 en grond success. Chel success è cuntinuo chest onn e nous vagn vandia da noss biro anor per radond 3000.— frs. codeschs, cartas, plattas radiofonicas, vocabularis, grammaticas etc.

6. *Sustign dall'URS*

Igl avregl passo è nia avert a Lantsch la Stoivetta rumantscha. Dallyas publicaziuns durant la premaveira, stad ed aton ins è nia oriento tras la Pagina uscheia tg'ins è persvadia tgi cò vign presto labour cunsentgousa. L'URS ò sustignia chel sforz cun en sustign finanziel. Pianavant ò l'URS er paea ena contribuziun alla Tribuna sursetra per culissas.

7. *Ageid linguistic*

Durant chel onn an uffeci vaia dastgea sustignair differentas persungas e dar en ageid linguistic, seia chegl an moda da translaziuns, per inserats u otras publicaziuns u correcturas da regulativs communalis u per uniungs.

8. *Ediziuns periodicas*

La Pagina da Surmeir è cumpareida an sia 39avla annada e dombra radond 1400 abunents. La redacziun schea anc adegna ainta mang a Rina Steier. L'acziun Val Alvra ans ò purto 30 abunents novs.

Igl noss Sulom, 64avla annada, è cumparia sot la redacziun da dr. Christoffel Spinaz, an en'ediziun da 1400 exemplars.

Igl Calender surmiran, 35avla annada, vign redigia da Faust Signorell ed è cumparia an en'ediziun da 1100 exemplars.

Ulteriouras ediziuns

La LR ò edia igl 3. codesch «Pled rumantsch» Biologia. Cumparia è er gio en pitschen extract digl 4. tom tgi cuntigna alloura sen radond 50 paginas expressiungs tecnicas. Anc chest aton cumpara ena cassetta da Beni Vigne, igl sulet cantatour surmiran, cun 12 canzungs rumantschas. Chell'ediziun duess esser ena contribuziun dall'URS per igl onn dalla giuventetna. Igl sboz per las Normas ortograficas è pront per la stampa. Nous spitgagn sulettamaintg la rasposta dalla Regenza per la stampa. Cumparias èn er dus OSL an Surmiran. Igl anniversari da Tobia, translato da Gion Giatgen Steier ed en criminal per igl scalem superiour «La tschinta giaglia» cun igl detectiv «Sherlock Holmes» translato da Ursus Baltermia.

La LR ò decida d'edeir en vocabulari administrativ giuridic an rumantsch grischun, agiuntond las specialitads digls differentas idioms noua fò basigns.

Nous vagn er fatg en'acziun da cartas e vandagn chellas ainten las bu-teias localas. Chest onn savainsa amplifitgier chesta collecziun cun ena seria nova da L. Demarmels. L'URS metta a disposiziun er placats rumantschs.

9. Teater

Directamaintg u indirectamaintg stattan URS e LR er an stretg contact cun differentas gruppas da teater tgi on tschartgea ageid durant igl onn scadut. Igl onn passo èn nias preschantos differentes teaters pi lungs e pi curts ainten 9 vischnancas.

Conclusiung

E per la fegn deschi'igl anc a me scu parsoura d'angraztger da cor a tots chels tgi on gido an l'egna u a l'otra maniera a realisarchel programm da labour. Agls redacturs, autours e collaboratours digls organs, agls comembers digls gremis dall'URS e da sias cumischungs, agls delegos dalla LR, agls abunents ed inserents da noss organs, agls vendaders e betg alla

fegn agls cumpraders e lectours, partge sainza chels fiss nossa lavour ena lavour da sisyphus.

La suprastanza dall'URS è sa radunada agl decurs de chest onn 9 gedas, la cumischung da redacziun dalla Pagina da Surmeir 5 gedas e la cumischung per la fatscha da nossas vischnancas 2 gedas. Tiers chegl vignan anc 2 radunanzas da delegos dalla LR e 2 sedutas digl Cunsegl dalla LR. Igl parsoura è anc sto preschaint à passa 10 ulteriouras tschantadas per discutir e preparar fatschentas u per represchentar l'URS tar diversas occurenzas.

Gl'è damaias er chest onn nia presto ena gronda lavour er davos las culissas. Tots chels tgi èn s'angascheas, ma er tots chels tgi sustignan e respectan chella lavour maretan noss angraztgamaint.

Gion Pol Simeon, parsoura
Reto Capeder, collaboratour regional

Suprastanza

Parsoura:	Gion Pol Simeon, Domat/Lantsch
Viceparsoura:	Remi Capeder, Casti
Actuar:	Stefan Demarmels, Salouf
Cassier:	Giatgen Schmid, Riom
Assessour:	Tona Collet, Riom
Delegos dalla Meirana:	Silvia Candreia, Stierva Violanta Spinass, Tinizong/Lai
Administratour:	Giatgen Schmid, Riom
Revisours da chint:	Gion Mareia Cotti, Sur Marlies Jegher, Mulegns

Organs periodics

La Pagina da Surmeir	redacziun: Rina Steier, Savognin collaboratura per l'Alvra: Rita Ulber, Lantsch
Igl noss Sulom	redacziun: Christoffel Spinass, Sviz/Sur
Calender Surmiran	redacziun: Faust Signorell, Valbella

Uniun da scripturs rumantschs

Program da lavur

Siond che l'USR ha relaschè il davos onns novs statuts e latiers ils reglaments necessaris, ha ella uss ina basa legala clera, uschia che la supranza ha pudì sa deditgar pli intesivamain al program da lavur dal proxim futur. En sia seduta d'enviern dals 22/23 da fevrer ha ella preparà differentas tractandas per la dieta da lavur dal 1. da zercladur. I va per extender la preschientscha da l'USR en la publicitad rumantscha e per sa dar d'enconuscher adina meglier en il moviment rumantsch. Ina buna pussaivladad latiers porscha la «Litteratura», periodica uffiziala da l'USR, da la quala mintga numer duai vegnir preschentà en la pressa ed en auters meds da massa. Per il 1986, a chaschun dal giubileun «40 onns USR», va la radunanza d'accord cun la proposta d'edir ina «Litteratura festiva» cun curtas contribuziuns (istorgettas, poesias, essays) da 3 – 4 paginas, sche pussaivel da tuttas commembras e commembers, e da laschar scriver latiers ina prefaziun en furma da cronica. Tista Murk, in dals iniziants ed emprim parsura da l'USR, ha surpiglià quella incumbensa. Ina tala purschida duai dar in vast spectrum da la lavur litterara ed attrair l'interess d'in grond dumber da lecturs. Ultra da quai duai la dieta dal matg 1986 vegnir organisada en furma d'ina sentupada commemorativa cun envidar era represchentants da la Lia rumantscha e da las autras uniuns affiliadas e la pressa rumantscha. Gist tar quella chaschun duai la collavuraziun en la Rumantschia vegnir puntuada. Giavischivel fiss era in signet da l'USR per tuttas publicaziuns e preschentaziuns sco che autras uniuns culturalas han. En ina secunda prioritad duai vegnir ponderà da publitgar prelecziuns da scrivents sin cassetas per chasas da vegls, spitals euv. La supranza è vegnida incumbensada da prender si còntact cun la CRR, per uschia intensivar la collavuraziun cun ils meds da massa e preschentar ideas da l'USR en quels regards. La speranza è da schlargiar in pau a la giada la purschida litterara. Dentant ha quest emprim inscunter cun il president da la CRR ed auters represchentants da radio e televisun gè lieu. Il resultat po vegnir resumà sequentamain: cuntinuar cun la preschientscha da la litteratura tar radio e tv, cuntanscher ina meglra preschentaziun da cudeschs novs, promover ils gieus auditivs al radio, augmentar la purschida per l'auditori da la Bassa ed intimar ils scripturs da crear texts adattads per uffants. Ils organs da radio e tv èn cunscients da l'impurtanza d'ina collavuraziun fritgavla cun ils scripturs.

Scuntrada

A la dieta da lavur han ils preschents era già da decider areguard l'inscunter cun delegads dal Friaul e da las Dolomitas en connex cun la «Scuntrada dal pievel rumantsch» dals 5 – 11 d'avust a Savognin. Già l'atun 1984 aveva l'USR empermess a la Lià rumantscha da collavurar per ils «2000 onns Retoromania». L'USR ha procurà per differentas prelecziuns en ladin, surmiran, sutsilvan e sursilvan e per ina da ditgas e paraulas. Tschintg scripturs èn s'exprimids davart lur maniera da scriver: Co scriv jau ina scena drammatica (Clo Duri Bezzola), co scriv jau in raquint (Theo Candinas), co scriv jau in roman (Toni Halter), co scriv jau ina poesia (Irma Klainguti), co scriv jau ina chanzun (Beni Vigne). Tant las prelecziuns sco era las explicaziuns dals scripturs han chattà in bun resun tar l'auditori e las salas da scola eran mintgamai plainas. Bain in eveniment d'atgna tempra è stà l'inscunter da scripturas e scripturs da las Dolomitas, dal Friaul e dal Grischun rumantsch. Quella sentupada è sa splegada ils 9 e 10 d'avust en il rom da la «Scuntrada dal pievel rumantsch». Malgrà las differenzas da linguatg e las difficultads da sa chapir han ils preschents pudì sentir il basegn da s'emprender da conuscher e da testar ils interess cuminaivels da las trais uniuns. La singula minoritad ha en ses pajais e territori per part ils medems problems sco las autras, e perquai è l'iniziativa d'ina tgira da contact uffiziala bainvegnida. Las delegaziuns èn stadas timunadas dals signurs dr. Agnul Pittana, president Union scriturs furlans (Friaul), e dr. Berto Videsott, president Uniun scriturs ladins Agacins (Dolomitas). Sco success principal da quest inscunter è da valitar la cunvegna da las trais uniuns da scripturs da nominar persunas da contact. Cun quest pass speran las trais minoritads da profitar vicendaivlamain. A la radunanza generala d'atun ha l'USR elegì unanimamain dr. Ursicin Derungs sco um da contact tar l'USF ed USLA.

Radunanza generala

La sentupada d'atun ha già lieu a Vella, e quai ils 28 e 29 da settember. Commembras e commembers han dastgà passentar dus bellezza dis en la plaschaivla Val Lumnezia. En connex cun la reuniun annuala han scripturas e scripturs danovamain prelegì en las scolas dal conturn. Da quella pussaivladad fa adiever mintgamai ina part dals collegas. Noss scrivent indigen renconuschì, Toni Halter, che ha preparà cun tutta chapientscha la sentupada, ha per cumenzar dà ina survista ordvart instructiva da vitg e

plaiv, e la saira avain nus passentà en buna cumpagnia en l'hotel «Gravas» ed avain gè in pau temp in per l'auter, sco ch'i vegn adina puspè giavischà, damai ch'ils commembers da l'USR han darar l'ocasiun da sa radunar. Il quartet dubel «Ils urlauns» ha embellì la saira cun grondiusas producziuns ed uschia divertì l'entira societad. El ha ademplì l'incumbensa cun bravura e chapì da mussar als preschents, co che la viarva rumantscha vegn cultivada en noss vitgs. A la radunanza generala dals 29 da settember n'han betg main che 26 commembers assistì. Tenor ils statuts èn las elecziuns da la suprastanza da far ils onns spèrs. L'actuar Dumeni Capeder ha demissionà ord motivs da professiun. Es ses stagl propona la suprastanza Flurin Caviezel. La suprastanza elegida unanimamain sa cumpona uss da: Toni Berther, parsura, Flurin Caviezel, vice, Giovannina Brunold, cassiera, Gion Peder Thöni, actuar e Irma Klainguti, assessura. Sco revisurs vegnan confermads: Anna Mengia Bertogg e Mariano Tschuor. Siond che dr. Iso Camartin è vegnì elegì sco professor a l'universitad da Turitg ed a la STS, desista el da sia activitad sco redactor da la periodica «Litteratura». Ses successur en la redacziun daventa dr. Ursicin Derungs per il rest dal temp d'uffizi. Per Andri Peer vegn Rut Plouda delegada tar la Lia rumantscha. Il program da lavur fixà da la dieta dal 1. da zercladur vegn approvà. Il collega Theo Candinas propona en quest connex d'aranschar in simposium cun il tema: Il scriptur, ses dretgs e sia libertad. A ses giavisch vegn dà suatientscha, e la radunanza elegia ina cumissiun per il simposium che sa cumpona da: Felix Giger, Göri Klainguti e Mariano Tschuor. La cumissiun ha remess sia incarica pli tard, uschia che la dieta da primavaira 1986 vegn ad avair la furma ed il decurs prevesì il 1. da zercladur 1985. La radunanza generala ha gè il plaschair da pudair correspunder al giavisch d'admissiun dal giuven scriptur Flurin Spescha da Domat. Da l'autra vart ha l'USR duì dir adia per adina a noss zunt meritaivel commember e scriptur Andri Peer, ch'è mort tut andetgamain il cumenzament da zercladur. In grond dumber da commembras e commembers da l'USR ha prendì part a la sepultura a Winterthur, nua che noss commember Toni Halter ha tegnì in pled funeral impressiunant e da profunda renconuschientscha per la persuna e la lavur dal defunct. Noss ami Andri Peer ans resta en buna memorgia.

Conclusiun

La suprastanza è sa radunada quatter giadas per tractar las dumondas pendentas da l'USR. L'onn da rapport ha la redacziun da la «Litteratura»

edì il numer 8/1 cun il tema: Teater 85. Era la giuria litterara è stada fitg occupada, avend da giuditgar ovras da betg main che set scripturs. Quai è in'ensaina che l'instituziun da la giuria litterara vegnia apprezzada e minga scriptur e l'USR po profitar. A tuts ha ella pudì reparter premis u duns da renconuschientscha: Andri Peer, Ludovic Hendry, Duri Gaudenz, Ursicin Derungs, Flurin Caviezel, Peder Cadotsch e Toni Berther. Delegà tar l'Uniun da scripturs svizra resta vinavant Iso Camartin.

Per finir ma lubesch jau da supplitgar ils lecturs da sustegnair las stentas da l'USR cun abunnar la «Litteratura» e cumprar ils cudeschs da scripturas e scripturs rumantschs. Quella purschida po esser in bun agid per rinforzar il moviment rumantsch. A tut tgi ch'è s'engaschè en ina moda u l'autra per l'USR engraziel jau cordialmain era en quest lieu.

Il parsura: Toni Berther

Suprastanza

President:	Toni Berther, Cuira
Vicepresident:	Flurin Caviezel, Cuira
Cassiera:	Giovannina Brunold, Samedan
Actuar:	Gion Peder Thöni, Riehen
Assessura:	Irma Klainguti, Zuoz
Revisurs:	Annamengia Bertogg, Castrisch Mariano Tschuor, Laax

Auters organs

Giuria litterara:	Urs Baltermia, Turitg Baseli Collenberg, Mollis Flurin Darms, Domat Chasper Pult, Cuira Arnold Rauch, Cuira
Redacziun Litteratura	Clo Duri Bezzola, Oetwil a.S. Ursicin Derungs, Vacallo TI Felix Giger, Cuira
Represchentant en l'USS	Iso Camartin, Heidelberg

Cuminanza rumantscha da radio e televisiun (CRR)

1. Radunonza generala

La radunonza generala dalla CRR ha giug liug ils 27 d'avrel 1985 a Casti. Quella radunonza bein frequentada ha oravontut deliberau las fatschentas statutaras (rapport annual 1984, rendaquen 1984, preventiv 1986) e fatg entginas elecziuns supplementaras. Plinavon han il directur da televisiun DRS, U. Kündig, ed il directur da radio DRS, A. Blum, orientau la radunonza davart fatgs che pertuccan las emissiuns romontschas da radio e televisiun. Enteifer la discussiun generala han differents votants presentau damondas e propostas, tier las qualas ils dus directurs han mintgamai priu posiziun.

Il premi da radio e televisiun CRR per igl onn 1985 ei vegnius surdaus a dr. Andrea Schorta, scienziu ed anteriur schef dil DRG, ed agl enconuschent Chor mischedau «Las Vouschs dalla Gelgia» da Savognin, cun sia meriteivla dirigenta dunna Alice Peterelli.

2. Cussegl

Il cussegl ha preparau las fatschentas statutaras per mauns dalla radunonza generala 1985 e discutau damondas generalas en connex cun las emissiuns romontschas da radio e televisiun. En quei senn eis el era s'occupaus da problems che sepresentan en connex cun projects per radios locals el cantun Grischun ed enteifer il territori romontsch. Il cussegl ei plinavon vegnius informaus repetidamein davart las propostas per ina consolidaziun dil program romontsch existent e per in ulteriur slargiamet dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun. El ha aschia giu caschun da prender posiziun tier quellas propostas e tier la procedura previda. El decuors d'ina seduta ei il cussegl s'occupaus detagliadamein dallas propostas dalla suprastanza per ina revisiun parziala dils statuts dalla CRR e dil statut special per la CRR. El ei lu era vegnius orientaus davart las fatschentas dallas radunonzas da delegai dalla SSR e dalla DRS.

3. Suprastanza

La suprastanza ha tractau el decuors digl onn 1985 numerusas fatschentas che pertuccan oravontut damondas da finanzas e d'organisa-

ziun sco era da natira tecnica. El center dalla lavur ein stai la damonda davart ulteriuras localitads per il studio regional romontsch, ina consolidaziun dil program existent ed in ulteriur augment dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun che duei vegnir realisaus el decuors dils onns 1987/88. Quest rapport serestrenscha en emprema lingia sin quellas fat-schentas.

a) Slargiamet dallas emissiuns pretenda dapli localitads

La realisaziun d'in ulteriur augment dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun pretenda primarmein ulteriuras localitads. Quei ei ina premissa per la realisaziun d'in slargiamet dallas emissiuns. Quei vala aschibein arisguard ils plazs da lavur sco era concernent las localitads per indrezs technics. El decuors digl onn 1985 ei la suprastonza consequentamein s'occupada intensivamein da quella damonda. Ella ha examinau e discutau ensemen cun representants dalla direcziun generala SSR differentas variantas e pusseivladads. Igl ei semussau che plirs projects en discussiun vegnan ni san ord different motivs buca vegnir realisai ils proxims onns. Per part pertuccan variantas examinadas lu era stabiliments situai alla periferia da Cuera. Quels ein buca senz'auter adattai sco studio che duess disponer da bunas comunicaziuns da traffic. Tier in u l'auter project muntan plinavon las consequenzas finanzialas ina barriera ch'ins sa buca surveser.

En quella situaziun ei sepresentada la pusseivladad da cumprar dus ulteriurs plauns el baghetg ella Via dil teater a Cuera, pia leu nua ch'il studio regional romontsch ei gia oz da casa. La suprastonza CRR ha suttamess quella varianta alla direcziun generala SSR. La reacziun ei stada positiva. La fin d'october 1985 ha il comite central SSR concludiu unanimamein da cumprar quellas localitads e da metter quellas a disposiziun al studio regional romontsch a Cuera. Ussa ei igl entir stabiliment ella Via dil teater 1, situaus en in liug fetg central dil marcau da Cuera, proprietad dalla SSR. Cun quella cumpra ha il comite central dalla SSR fatg in impurtont pass en favur dalla realisaziun d'in ulteriur slargiamet dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun el senn dils postulats dalla CRR.

La cumpra da quellas ulteriuras localitads pregiudichescha buca ina decentralisaziun da collaboraturs da radio ellas valladas romontschas. Era cun ina decentralisaziun duvrein nus il plaz supplementar a Cuera. Ils collaboraturs dalla televisiun romontscha che han dapi in temps stuiu se-casar en in auter baghetg, san ussa puspei turnar ellas localitads dil studio

regional romontsch. Quei ha ses avantatgs practics. En quei connex ei da remarcar che dus collaboraturs dalla ORG ed in collaboratur dalla CORSI han medemamein lur biros en quei stabiliment. Quel dat el futur pia tetg a collaboraturs ch'appartegnan a treis differentas regiuns linguisticas e culturalas.

b) Slargiamet dallas emissiuns romontschas

Ils postulats dalla CRR per in ulteriur slargiamet dallas emissiuns da radio e televisiun ein gia dapi igl atun 1985 pendants tier la direcziun generala SSR. La decisiun el comite central SSR vegn a curdar enteifer ils emprems meins digl onn 1986.

Tenor ils postulats dalla CRR, elaborai ensemen cun il studio regional romontsch, duei il temps d'emissiun dil radio romontsch vegnir augmentaus da 2½ sin 4 uras per di. La «Svizra Romontscha», ina emissiun mein-sila dalla televisiun romontscha, duei pil futur vegnir emessa 2 gadas per meins. La realisaziun da quei slargiamet ei preveda el decuors digl onn 1987 respectiv digl onn 1988/89. Avon la realisaziun eis ei necessari da scolar bein il persunal che vegn engaschus en connex cun quei slargiamet. Buco mo la quantiad, mobein era la qualiad dallas emissiuns me-reta nossa atenziun. L'amplificaziun e l'adattaziun dils indrezs novs ni supplementars pretendan medemamein in cert temps. Da risguardar ein cheu lu era termin da furniziun.

Senza ils indrezs technics muntan ils cuosts per il slargiamet dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun el senn dils postulats dalla CRR tenor las calculaziuns dalla SSR annualmein a ca. 2,4 milliuns francs. Vitier vegnan lu aunc ils cuosts per la consolidaziun dil program existent. Quella preveda igl engaschament d'in emploiau administrativ che duei discargar redacturs e redacziuns da lavurs administrativas, sco era in ulteriur collaboratur per la tecnica.

c) Indrez electronic ENG

Igl atun 1985 han las instanzas cumpetentas concludiu da prever in indrez electronic ENG a Cuera, aschilunsch che la premissa dallas localitads seigi per silmeins in cert temps ademplida. Quei ei ussa il cass. Il termin per installar quei indrez electronic che lubescha d'emetter programs da televisiun direct naven dil studio regional, ei aunc buca fixaus definiti-

vamein. Sin fundament dalla discussiun cun ils representants dalla dire-
cziun dalla PTT eis ei giavischeivel ed opportun d'exequir quellas lavurs
ensemien cun il cabel da modulaziun che vegn installaus daniev denter il
stabiliment dalla PTT a Cuera ed il studio regional a Cuera. Ensemien cun
l'erecziun digl indrez electronic ENG ei lu era previda ina certa decentra-
lisaziun da mieds tecnicos da producziun naven da Turitg a Cuera.

d) Dapli risguard sin ils Romontschs ordeifer il Grischun

La direcziun da radiotelefon dalla SSR examinescha ina restructura-
ziun dil program internaziunal. Ella ei pronta d'offerir alla CRR respec-
tiv al studio regional romontsch a Cuera ina collaboraziun quotidiana na-
ven dallas 18.30 – 19.00 uras. Enteifer quei temps havess il studio regi-
onal romontsch la pusseivladad d'emetter ell'entira Svizra programs ro-
montschs che san tochen oz vegnir recepi mo el cantun Grischun. Cheu-
tras fuss ei pusseivel da risguardar ina part dil giavischs ch'ils Ro-
montschs en auters Cantuns han cun raschun adina puspei fatg valer. La
realisaziun da quei project dependa ussa dalla sligiazion finanziaria, es-
send che quella prestaziun supplementara sa buca vegnir risguardada el
preventiv ordinari.

Aschilunsch ch'ina realisaziun ei pusseivla, sa ei settractar mo d'ina sli-
giazion transitoria. Il medem problem exista era en las autras regiuns lin-
guisticas. A liunga vesta sa quel vegnir sligiaus mo en connex cun ina nova
repartiziun dallas frequenzas sin terren internaziunal.

e) Contribuziun alla opera romontscha «Il cerchel magic»

Als cuosts dalla realisaziun dalla emprema opera romontscha «Il cer-
chel magic» ha la direcziun generala SSR concediu ina contribuziun da
70 000 francs. Quei sustegn finanziel facilitescha la realisaziun da quella
ovra musicala da Gion Antoni Derungs.

f) Informaziun davart la CRR e las emissiuns romontschas

La «Scuntrada 2000 onns Retoromania» igl uost 1985 a Savognin ha
dau caschun ad ina scuntrada d'informaziun. Il parsura ha informau da-
vart l'organisaziun, la posiziun e las incumbensas dalla CRR. L'orienta-

ziun dil schef dil studio regional romontsch ha pertuccau damondas da program. Quella scuntrada ei stada bein frequentada. Sunter las informaziuns ei suondada ina interessanta discussiun. All'informaziun surve-scha lu era il «Fegl d'informaziun dalla CRR» ch'ei cumparius igl onn 1985 4 gadas en las gasettas romontschas.

g) CRR ed ORG communablamein alla HIGA

Per l'empres gada ei la CRR sepresentada il matg 1985 communablamein cun la ORG alla HIGA. Quei fatg exprima la buna e vicendeivla collaboraziun denter quellas duas societads commembras dalla SSR. Quella lavur communabla ei vegnida continuada igl october 1985 alla OLMA a Sogn Gagl. Igl ei lavur publica en favur dalla CRR e dallas emissiuns romontschas. En quei senn vegnan la CRR e la ORG era a sepresentar igl onn 1986 ensemen cun ils dus studios regionals da Cuera e Sogn Gagl alla 30. ediziun dalla HIGA.

h) Contacts cun l'Uniun da scripturs romontschs

Il december 1985 han il parsura dalla CRR, il president dalla cumissiun da programs ed il schef dil studio regional romontsch giu caschun da discutir cun representants dall'Uniun da scripturs romontschs differents problems en connex cun il program romontsch da radio e televisiun (criticas litteraras, giugs auditivs, radioscola e litteratura per affons). Igl ei previu da repeter da temps en temps talas scuntradas.

i) Construcziun dalla cadeina romontscha da radio

Il december 1985 han ils representants dalla PTT orientau la CRR davart il plan per la construcziun dalla 4. cadeina da radio (cadeina per las emissiuns romontschas el Cantun). Cun pintgas excepziuns vegn quella cadeina ad esser en funcziun tochen igl atun 1988. La construcziun da quella cadeina succeda per regla ensemen cun la 3. cadeina da radio. La realisaziun dalla 4. cadeina da radio slargia per las emissiuns romontschas da radio il spazi da disponer e da migliorar in u l'auter temps d'emissiun. El medem temps lubescha ella era da dismetter respectiv d'evitar enteifer igl emettur DRS 2 collisiuns cun emissiuns per il Grischun tudestg.

4. Sguard egl onn 1986

El center dalla lavur digl onn 1986 stattan las lavurs preparatorias per la realisaziun dil slargiament dallas emissiuns romontschas. Ei setracta cheu oravontut d'adattar las localitads als novs basegns e d'installar ils indrezs technics sco era d'engaschar e scolar il persunal supplementar. En quei connex se presenta era la damonda da plazzar redactors stabels da radio en las valladas romontschas. Il studio regional romontsch ha plinavon da circumscrivere e concretisar ils concepts per las emissiuns supplementaras.

Fidel Caviezel, president dalla CRR

Supprastonza dalla CRR per 1985

President:	Fidel Caviezel, Cuera/Sumvitg
Vicepresident:	Cristian Fanzun, Cuera/Tarasp
Actuar:	Remi Capeder, Casti
Cassier:	Hans Janjóri, Cuera/Pazen-Farden
Assessur:	Peider Ratti, Cuera/Malögia

Rendaquint Lia rumantscha 1985

3. Expensas generalas

30	<u>Contribuziuns directas</u>	<i>Quint 1985</i>	<i>Prev. 1985</i>	<i>Quint 1984</i>
30.10	<i>Uniuns regiunalas</i>			
	Romania	60 000. --	60 000. --	60 000. --
	Uniun dals Grischs	60 000. --	60 000. --	60 000. --
	Renania	60 000. --	60 000. --	60 000. --
	Uniung rumantscha da Surmeir	60 000. --	60 000. --	60 000. --
30.20	<i>Uniuns surregiunalas</i>			
	Societad retorumscha	20 000. --	20 000. --	20 000. --
	Cuminanza rumantscha radio e televisiun	500. --	500. --	500. --
	Uniun da scripturs rumantschs	32 000. --	32 000. --	25 000. --
30.30	<i>Pressa rumantscha</i>			
	Gassetta Romantscha	22 500. --	22 500. --	22 500. --
	Fögl Ladin	22 500. --	22 500. --	22 500. --
	La Casa Paterna / La Punt	50 000. --	50 000. --	50 000. --
	Pagina da Surmeir	50 000. --	50 000. --	50 000. --
	Il Chardun	5 000. --	5 000. --	5 000. --
	<i>Total contribuziuns directas</i>	<u>442 500. --</u>	<u>442 500. --</u>	<u>435 500. --</u>
30.40	<i>Diversas contribuziuns</i>			
30.41	Acziuns spezialas da las uniuns regiunalas	40 000. --	48 000. --	10 000. --
30.42	Ediziuns ordaifer la LR	15 500. --	15 000. --	24 000. --
30.43	Uniuns culturalas	1 096. --	5 000. --	8 700. --
30.44	Fundaziun Planta	1 000. --	1 000. --	1 000. --
30.45	Fundaziun Retoromana	1 000. --	1 000. --	1 000. --
30.46	Fundaziun Dialog	5 000. --	5 000. --	5 000. --
30.47	Register Crestomazia	10 000. --	10 000. --	-. --
30.48	Projects circumschrits	1 000. --	5 000. --	-. --
30.49	Film rumantsch	-. --	10 000. --	-. --
30.50	Teater grischun	10 000. --	10 000. --	-. --

	<i>Quint 1985</i>	<i>Prev. 1985</i>	<i>Quint 1984</i>
30.51 Opera rumantscha «Il cerchel magic»	10 000. --	10 000. --	-. --
30.52 FUEV — Seminari en il Grischun rumantsch	7 500. --	7 500. --	-. --
30.53 Revista sonora SRR/LR	-. --	10 000. --	-. --
30.54 Reservas per contribuziuns nunprevidas	13 507.25	5 000. --	8 494.50
<i>Total diversas contribuziuns</i>	<u>115 603.25</u>	<u>142 500. --</u>	<u>58 194.50</u>

31 Acziuns spezialas

31.01 Program d'assimilaziun	72 264.95	60 000. --	53 561.60
31.02 Teater (incl. «Rumantsch 2000»)	50 544.45	40 000. --	31 129. --
31.03 Curs da rumantsch en scolas a Cuira	14 827.70	12 000. --	11 601.40
31.04 Scolaziun da creschids	25 194.50	15 000. --	12 257.55
31.05 Scolas medias (hist. litt.)	6 000. --	10 000. --	4 373.40
31.06 Scolas professiunalas	6 408. --	5 000. --	3 309.30
31.07 Meds didactics per scolas fundamentalas tudestgas	4 201.90	5 000. --	949. --
31.08 Meds audiovisuals	112.80	5 000. --	18 464.25
31.09 Documentaziun, Public Relations	7 088.05	10 000. --	3 403.50
31.10 Exposiziun ambulanta	1 887. --	5 000. --	25 012.50
31.11 Rumantsch 2000	184 633.75	130 000. --	9 712.90
31.12 Barat da classas	-. --	4 000. --	-. --
31.13 Promoziun dal chant rumantsch	2 600. --	2 000. --	5 818. --
31.14 Onn europeic da la musica	40 909.10	40 000. --	-. --
31.15 Rumantschaziuns	6 393.65	5 000. --	-. --
31.16 Bibliotecas localas	868. --	5 000. --	-. --
31.20 Acziuns na fixadas	26 502.05	20 000. --	24 165.60
<i>Total acziuns spezialas</i>	<u>450 435.90</u>	<u>373 000. --</u>	<u>203 758. --</u>

32 Collavuratur regionalas

(4 mais)

32.01 Pajas	251 646. --	251 500. --	82 347. --
32.02 Supplement famiglia ed uffants	12 480. --	12 500. --	4 015. --
32.03 AVS/AI/UCG/AD	26 520.95	20 100. --	6 683.45

	<i>Quint 1985</i>	<i>Prev. 1985</i>	<i>Quint 1984</i>
32.04 Segiranza d'accidents	3 908.80	1 400. --	223.15
32.05 Cassa da pensiu	22 407.55	22 000. --	6 077.85
32.06 Fidaivladad	20 363.80	20 300. --	6 058.35
32.07 Spesas viadis etc.	14 320.40	12 000. --	7 184.15
32.08 Material da biro	4 608.95	7 500. --	17 327.10
32.09 Divers custs	3 724.10	7 500. --	3 953.30
32.10 Fits da biros	8 880. --	16 000. --	1 600. --
<i>Total collavuratur regionalis</i>	<i>368 860.55</i>	<i>370 800. --</i>	<i>135 469.35</i>

33 Post da linguatg

33.01 Pajas	70 340.40	77 000. --	63 371.80
33.02 Nettegiar biros	1 736.90	1 150. --	515. --
33.03 Supplement famiglia ed uffants	2 956.35	1 680. --	-. --
33.04 AVS/AI/UCG/AD	6 824.45	5 800. --	5 300.55
33.05 Segiranza d'accidents	897.85	420. --	910.65
33.06 Cassa da pensiu	2 951.15	2 950. --	-. --
33.07 Fidaivladad	1 279.10	1 300. --	1 226.45
33.08 Divers custs	1 138.10	1 000. --	1 065.70
33.09 Material da biro cun maschinas	5 532.70	5 000. --	7 749. --
33.10 Elavuraziun electronica da datas linguisticas	10 887. --	10 000. --	20 000. --
33.11 Fits chasa	6 000. --	6 000. --	4 800. --
33.12 Stgaudent	735.50	1 200. --	1 628. --
33.13 Forz'electric/a	377.75	200. --	399.15
33.14 Biblioteca linguistica	548.70	2 000. --	-. --
<i>Total post da linguatg</i>	<i>112 205.95</i>	<i>115 700. --</i>	<i>106 966.30</i>

34 Rumantsch grischun

34.01 Pajas	60 663.55	50 600. --	54 561.95
34.02 Nettegiar biros	1 736.90	1 150. --	417.80
34.03 Material da biro	4 048.90	2 500. --	2 320.70
34.04 Divers custs	351. --	550. --	619.70
34.05 Fits chasa	6 000. --	6 000. --	4 800. --
34.06 Stgaudent	735.45	1 000. --	1 628.35
34.07 Forz'electric/a	427.80	200. --	399.60

	<i>Quint 1985</i>	<i>Prev. 1985</i>	<i>Quint 1984</i>
34.08 Publicaziuns	64 705. --	25 000. --	40 651.95
34.09 Curs da RG	4 514.85	5 000. --	-. --
34.10 Elavuraziun electronica da datas linguisticas	14 023.80	15 000. --	20 086.40
34.11 Incumbensas circumschrittas	-. --	-. --	18 319.55
<i>Total rumantsch grischun</i>	<u>157 207.25</u>	<u>107 000. --</u>	<u>143 806. --</u>

35 Ediziuns

35.01 Quaderns OSL	20 201. --	25 000. --	22 023.15
35.02 Musicalias	17 396.50	6 000. --	12 390. --
35.03 Meds didactics per scolas fundamentalas tudestgas	4 172.70	3 000. --	40 499.05
35.04 Bibliografia Retorumantscha	69 598. --	60 000. --	21 790.85
35.05 Correspondenza rumantscha	13 674.80	10 000. --	12 618.35
35.06 Pled rumantsch 4	6 484.50	25 000. --	24 505. --
35.07 Historia da la litteratura per scolas medias	2 362. --	15 000. --	-. --
35.08 Comics rumantschs	51 676.05	50 000. --	6 759.90
35.09 Enicapeni	30 932.45	25 000. --	30 623.10
35.10 La Scoletta	1 565.10	600. --	1 735. --
35.11 Muossavia per bibliotecas	-. --	1 000. --	-. --
35.12 Clapitsch (cassetas ladin)	5 259.10	5 000. --	-. --
35.13 Vocabulari adm.-giuridic	20 253.20	30 000. --	-. --
35.15 Reservas projects na fixads	23 004.60	10 000. --	7 290. --
35.25 Cumpra cudeschs	42 761.10	50 000. --	82 275.85
Nossas praulas, surs.			94 168.55
Polyglott (reed.)			2 093.80
Bien di, bien onn (reed.)			9 614. --
Voc. fund. per scolinas			2 897.20
Cassetas assim. uffants			1 000. --
<i>Total ediziuns</i>	<u>309 341.10</u>	<u>315 600. --</u>	<u>372 283.80</u>

36 Custs secundars ediziuns

36.01 Spediziun	17 918.25	14 200. --	16 002.65
36.02 Francatura e vitgira	1 352.20	1 000. --	1 450.05

	<i>Quint 1985</i>	<i>Prev. 1985</i>	<i>Quint 1984</i>
36.03 Propaganda	15 973.20	25 000. --	29 703.30
36.04 Material spediziun	5 018.10	8 000. --	11 028.30
36.05 Fits per magazins da cudeschs	4 800. --	4 800. --	2 400. --
Sminuaziun debiturs	10 384. --	-. --	25 346.55
Scuntraziun	-. --	-. --	74 124.25
Sminuaziun cudeschs avant man	42 417.85	-. --	-. --
<i>Total custs secundars ediziuns</i>	<u>97 863.60</u>	<u>53 000. --</u>	<u>160 055.10</u>

37 Scolinas

37.01 Pajas da las mussadras	77 219.25	81 000. --	77 319. --
37.02 Nettegiar las scolinas	1 842.50	3 300. --	2 804.90
37.03 Transports dals uffants	11 435.40	11 000. --	10 306. --
37.04 AVS/AI/UCG/AD	9 432.45	8 000. --	6 854.70
37.05 Segiranza d'accidents	1 058.60	500. --	931.20
37.06 Cassa da pensiun chantunala	2 213.75	3 400. --	2 768.30
37.07 Cassa da pensiun «Winterthur»	3 418.60	3 400. --	3 942.20
37.08 Fidaivladad	3 275.85	5 000. --	4 181.15
37.09 Cussegliadras da lingua	2 915.60	15 000. --	917.60
37.10 Spesas bus	6 650.20	8 000. --	6 680.15
37.11 Divers custs	532.35	600. --	213.60
37.12 Reparaturas	120.80	600. --	546.80
37.13 Curs da perfecziun per mussadras	206. --	500. --	192. --
37.14 Fits chasa	13 000. --	13 000. --	12 000. --
37.15 Stgaudent	875.90	2 000. --	1 427.10
37.16 Forz'electric/a/a	336.80	500. --	365.25
37.17 Cuminanza mussadras rum.	500. --	500. --	500. --
37.18 Materialias da lingua	1 032.20	15 000. --	-. --
37.19 Meds da lavur per Seminari da mussadras	1 181.75	10 000. --	-. --
37.20 Subsidis spezials	-. --	10 000. --	27 800. --
<i>Total scolinas</i>	<u>137 248. --</u>	<u>191 300. --</u>	<u>159 749.95</u>

4. Organs, persunal, administraziun

40	<u>Organs</u>	Quint 1985	Prev. 1985	Quint 1984
40.01	Radunanza da delegads	1 520.50	4 000. --	2 986.60
40.02	Cussegl	1 797.40	2 000. --	1 386.60
40.03	Suprastanza	4 703.70	10 000. --	6 506.50
40.04	Revisorat	296.80	150. --	120. --
40.05	President	10 000. --	10 000. --	10 000. --
40.06	Organs da rapport	-. --	2 000. --	363. --
40.07	Rapresentaziuns/viadis	6 250.35	12 500. --	6 989.90
40.08	Diversas cumissiuns	-. --	3 000. --	16.70
40.09	Fits locals per tschantadas	4 500. --	4 500. --	4 800. --
	<i>Total organs</i>	29 068.75	48 150. --	33 169.30
41	<u>Persunal</u>			
41.01	Secretariat	266 754.50	249 600. --	224 408.50
41.02	Nettegiar biros	1 742.90	3 300. --	4 688.90
41.03	Supplement famiglia ed uffants	3 544.75	3 360. --	3 822.45
41.04	AVS/AI/UCG/AD	31 323.05	36 000. --	33 345.05
41.05	Segiranza d'accidents	3 058.05	1 500. --	415.10
41.06	Cassa da pensiun	25 731.35	17 640. --	10 466.45
41.07	Cassa da pensiun «Winterthur»	3 453.40	4 750. --	1 504.25
41.08	Fidaivladad	18 615.80	19 900. --	17 507.70
	<i>Total persunal</i>	354 223.80	336 050. --	296 158.40
42	<u>Custs da biro</u>			
42.01	Material	11 988.90	8 000. --	10 705.80
42.02	Francatura e vitgira	10 160.45	6 500. --	8 245.40
42.03	Telefon	9 790.75	9 000. --	7 438.40
42.04	Spesas da banca e schec postal	1 449.25	2 500. --	2 553.80
42.05	Reparaturas	2 871.75	2 000. --	13 027.05
42.06	Material per nettegiar	248.85	500. --	278.45
42.07	Mantegniment da maschinas	3 457. --	3 000. --	-. --
42.08	Fits chasa/parcadis	18 640. --	22 220. --	23 720. --

	<i>Quint 1985</i>	<i>Prev. 1985</i>	<i>Quint 1984</i>
42.09 Stgaudament	2 132.35	3 500. --	2 979.70
42.10 Forz'electrica/ aua	1 270.70	1 000. --	1 300.05
42.11 Amortisaziuns maschinas/ mobiglias	24 163.35	23 000. --	26 124. --
<i>Total custs da biro</i>	<u>86 173.35</u>	<u>81 220. --</u>	<u>96 372.65</u>

43 Divers custs

43.01 Biblioteca/archiv	2 556.10	5 000. --	5 998. --
43.02 Gasettas e revistas	769.20	500. --	711.70
43.03 Rapport annual	5 655. --	6 200. --	5 651.65
43.04 Inserats	325.60	1 000. --	525. --
43.05 Contribuziuns annualas	2 386. --	2 500. --	2 646. --
43.06 Lavurs da terzas personas	2 701.90	10 000. --	10 849.95
43.07 Divers custs	1 733.90	1 000. --	2 161.85
43.08 Segiranzas materialias	1 615.90	1 000. --	1 003.20
43.09 Fits passivs	144.65	-. --	6 044.15
43.10 Cumpra marcas «2000 onns rum.»	15 000. --	15 000. --	-. --
43.11 Sminuaziun daivets	-. --	-. --	299 071.50
<i>Total divers custs</i>	<u>32 888.25</u>	<u>42 200. --</u>	<u>334 663. --</u>

6. Entradas

60 Subsidis e contribuziuns

60.01 Confederaziun	1 500 000. --	1 500 000. --	1 500 000. --
60.02 Chantun Grischun	400 000. --	400 000. --	400 000. --
<i>Total subsidis</i>	<u>1 900 000. --</u>	<u>1 900 000. --</u>	<u>1 900 000. --</u>

61	<u>Entradas or d'investiziuns</u>	<i>Quint 1985</i>	<i>Prev. 1985</i>	<i>Quint 1984</i>
61.01	Fits	18 609.20	1 000. --	937.70
61.02	Fits da legats	680. --	700. --	680. --
	<i>Total entradas or d'investiziuns</i>	<i>19 289.20</i>	<i>1 700. --</i>	<i>1 617.70</i>
62	<u>Entradas specificas</u>			
62.01	Chantun Grischun (per scolinas d'exercizi en Chasa rumantscha)	4 000. --	4 000. --	4 000. --
62.02	Citad da Cuira (per scolinas)	60 000. --	60 000. --	60 000. --
62.03	Citad da Cuira (per instrucziun rumantscha en scolas a Cuira)	2 000. --	12 000. --	2 000. --
62.04	Citad da Turitg	5 000. --	5 000. --	5 000. --
62.05	Contribuziun USC (Uniun da scolinas Cuira)	2 700. --	3 000. --	3 000. --
62.06	Program d'assimilaziun	40 025.40	30 000. --	37 761.50
62.07	Cassetas per curs audiovisuals	8 461.80	7 000. --	8 261.10
62.08	BIGA (meds d'indicziun per scolas professiunalas)	-. --	2 000. --	-. --
62.09	La Scoletta	-. --	500. --	604.60
62.10	Acziuns spezialas	16 834.70	5 000. --	9 488.25
62.11	Diversas	7 485.40	3 500. --	4 901.55
62.12	Dun dals 1. d'avust	-. --	25 000. --	-. --
62.13	Restituziun supplement d'uffants	12 922. --	13 200. --	5 877.45
62.14	Servetsch da translaziuns (idioms)	3 369.80	1 000. --	1 105.60
62.15	Servetsch da translaziuns (RG)	23 659.80	20 000. --	30 333.70
62.16	Chantun Genevra, rumantsch grischun	87 000. --	87 000. --	32 000. --
62.17	Curs da rumantsch grischun	2 167.60	5 000. --	3 795. --
62.18	NSH Schaffusa	-. --	8 000. --	-. --
62.19	Onn europeic da la musica	40 000. --	40 000. --	-. --
62.20	Rumantsch 2000	111 263.85	70 000. --	-. --
62.21	Fits da parcadis	660. --	800. --	810. --
62.22	Donaziuns «en pia memoria»	50. --	-. --	-. --
62.23	Pledari da rumantsch grischun	12 000. --	-. --	10 000. --
	ZYMA, per Voc. adm.-giuridic	-. --	-. --	25 000. --
	USR, concorrenza da teater	-. --	-. --	1 500. --
	NOK, fatscha dals vitgs	-. --	-. --	2 000. --

	<i>Quint 1985</i>	<i>Prev. 1985</i>	<i>Quint 1984</i>
Chantun Vad, expositiun ambulanta	-. --	-. --	20 000. --
Scuntraziun custs	-. --	-. --	74 124.25
<i>Total entradas specificas</i>	<u>439 600.35</u>	<u>402 000. --</u>	<u>341 563. --</u>

64 Entradas ediziuns

64.01 Fondo Cadonau	4 000. --	5 000. --	3 000. --
64.06 Pro Helvetia, divers sustegns	-. --	20 000. --	20 000. --
64.10 Divers sustegns	2 500. --	15 000. --	12 532. --
64.14 Abunament Enicapeni	12 111.40	5 000. --	5 503.50
64.15 Ediziuns rumantsch grischun	24 397.40	15 000. --	3 257.50
64.16 Emprest Fondo Naziunal «Bibliografia retorumantscha»	-. --	40 000. --	-. --
64.17 Chantun Grischun (Fondo lottarias) per ediziuns rumantsch grischun	5 000. --	-. --	-. --
64.25 Vendita	224 786.05	190 000. --	232 635.55
64.20 Quarta Lingua «Pledari RG»	6 000. --	-. --	-. --
Augment cudeschs avant maun	-. --	-. --	16 037.10
<i>Total entradas ediziuns</i>	<u>278 794.85</u>	<u>290 000. --</u>	<u>292 965.65</u>

Quint final 1985

	<i>Quint 1985</i>	<i>Prev. 1985</i>	<i>Quint 1984</i>
Entradas	2 637 684.40	2 593 700. --	2 536 146.35
Expensas	2 693 619.75	2 619 020. --	2 536 146.35
<i>Surpassament da las expensas</i>	<u>55 935.35</u>	<u>25 320. --</u>	<u>-. --</u>

Bilantscha

<u>Activas</u>	<i>1984</i>	<i>1985</i>
Cassa	2 856.40	1 231.65
Schec postal	15 564.73	21 788.53
Banca chant., cto. corr.	94 522.95	40 584.25
Cassa da spargn personal LR	8 762.50	12 694. --
Credit svizzer FN/RG	8 268.90	126 452.15
Credit svizzer FN/RG cto. a temp limità	100 000. --	-. --
Societad da bancas svizras «Cerchel Magic»	-. --	78 516.45
Legat dr. Pieder Tuor	2 000. --	2 000. --
Legat dr. Felix Calonder	15 000. --	15 000. --
Debiturs divers	13 134.85	33 230.30
Debiturs ediziuns	35 526.90	25 142.90
Participaziun radio Turitg	200. --	200. --
Cudeschs avant maun	117 489.65	75 071.80
Activas transitorias	40 767.45	470. --
Maschinas da biro	1. --	1. --
Bibliotecas LR e Caviezel	1. --	1. --
Mobiglias da biro	1. --	1. --
Mobiglias da scolinas	1. --	1. --
Report dal deficit	-. --	55 935.35
	454 098.33	488 321.38

<u>Passivas</u>	<i>1984</i>	<i>1985</i>
Divers crediturs	94 094.35	108 013.05
Emprest FN «Litteratura dals rum. e ladins»	4 632. --	3 872. --
Emprest cassa da spargn personal LR	42 401. --	42 855.40
Credit svizzer FN/RG	108 895.10	128 612.15
Societad da bancas svizras «Cerchel Magic»	-. --	78 516.45
Legat dr. Pieder Tuor	2 000. --	2 000. --
Legat dr. Felix Calonder	15 000. --	15 000. --
Reservas ediziuns linguisticas	10 000. --	10 000. --
Reservas ediziuns commemorativas	2 953. --	2 953. --
Passivas transitorias	77 623.55	-. --
Chapital	96 499.33	96 499.33
	454 098.33	488 321.38